NOTE

CORESPONDENȚA LUI V. ALECSANDRI

Vechiul deziderat al publicării integrale a corespondenței lui V. Alecsandri începe să ia ființă cu volumul de față.

Valoarea netăgăduită a scriitorului și farmecul epistolierului au făcut ca numeroase scrisori să fie publicate în volume sau în periodice, începînd chiar din timpul vieții poetului și pînă în ziua de astăzi. Această formă de omagiu, dacă a avut darul să informeze asupra creației sale literare, a activității politice sau vieții intime, i-a dăunat în același timp prin lipsa de unitate, prin redarea unei imagini descompuse a vieții, pe care numai publicarea integrală a corespondenței sale le putea îndrepta.

Într-o literatură ca aceea română, destul de săracă în mărturisiri autobiografice pentru secolul XIX, scrisorile — autentice documente personale și sursă de prețioasă informație — împlinesc multe goluri, atunci cînd sînt publicate cronologic. Căci, citite sub această formă, care asigură menținerea continuității și evoluției atît a faptelor, cît și a ideilor, sentimentelor cuprinse în ele, valoarea lor o egalează pe aceea a unor însemnări zilnice, a unor memorii sau a unui jurnal intim, care dezvăluie cititorului personalitatea autorului lor, atmosfera în care a trăit și a scris, ajutînd la înțelegerea creației sale, a raporturilor cu lumea contemporană lui.

În cazul lui V. Alecsandri — despre a cărui corespondență s-a scris îndeajuns de mult — este izbitor faptul că tocmai publicarea incompletă a scrisorilor sale i-a atras greșite aprecieri din partea criticilor și istoricilor literari. Prima publicație mai întinsă, volumul *Scrisori*, editat de Il. Chendi și Eug. Car-

calechi, în anul 1904, care cuprinde numai scrisori în limba română, adresate soției și cîtorva personalități ale vieții culturale din epoca sa, oferind numai o parte din marea sa corespondență, și nu pe cea mai grăitoare, a determinat observații nedrepte, ca aceea a lui N. Iorga: „Cine s-ar aștepta să găsească părerile poetului asupra chemării sale literare, ideile sale asupra marilor întrebări ale vieții, portrete bine schițate ale contemporanilor, descrieri meșteșugite despre cărțile văzute de dînsul s-ar înșela"[1], iar în *Românul*[2], la rubrica *Note critice*, Caton își intitulează prezentarea volumului de scrisori de la V. Alecsandri *Oameni mici și oameni mari*, acuzînd pe editor că prin publicarea acestor scrisori micșorează valoarea poetului. În presă s-au publicat atunci numeroase prezentări ale acestei apariții, făcute cu destulă rezervă. Izolat de restul masivei corespondențe, lotul publicat pare lipsit de semnificație, deci cu atît mai mult micile grupuri publicate aiurea nu puteau ajuta la crearea unei sinteze.

Pentru revizuirea tuturor celor ce se cunosc, cît și, mai ales, pentru cele ce nu se cunosc despre V. Alecsandri, merită ca, lăsînd deoparte scrisorile care se încadrează vădit în literatura epistolară, corespondența sa personală să fie publicată integral.

Cadrul corespondenței personale a fost însă mult lărgit, socotindu-se că tot atît de *personală* este și o scrisoare oficială, în măsura în care ea este redactată direct de semnatarul ei, aflat atunci într-o funcție oficială. Cazul este clar pentru V. Alecsandri care a intrat în anul 1858 în funcția de secretar de stat sub Căimăcămia de Trei, funcție pe care a continuat să o ocupe în Moldova după Unire, pînă în octombrie 1859, iar în Țara Românească pînă în iunie 1860, timp în care toate hîrtiile oficiale sînt *gîndite* și *redactate* de poet. Aceeași observație este valabilă și pentru puținele scrisori oficiale scrise în perioada din martie 1861—septembrie 1862, cînd a girat postul de agent al Principatelor la Paris. S-a socotit cu atît mai mult că aceste scrisori oficiale, puține la număr, trebuie să rămînă incluse în corespondența personală a poetului, cu cît adevărata corespondență de interes politic pentru această perioadă o formează *scrisorile personale*, adresate de poet celor trei principali cores-

[1] Cf. *Semănătorul*, III, nr. 31, august 1904, p. 482—484.
[2] Cf. *Românul*, 12 decembrie 1904, p. 219.

pondenți ai săi interesați în problemele politico-diplomatice ale timpului: domnitorul Cuza, Iancu Alecsandri și Ion Ghica.

Scrisorile adresate fratelui său, în anii 1858—1859, au aspectul unor buletine informative, care urmau să fie transmise presei franceze spre publicare, completate, pentru Iancu, cu considerații de ordin personal. Modul cum a decurs alegerea lui Cuza ca domn al Moldovei și entuziasmul dezlănțuit la Iași, cu această ocazie, fac din scrisoarea adresată lui Iancu la 20 ianuarie documentul istoric cel mai autentic, dar și o pagină epistolară antologică. Din misiunile în care este trimis de domnitorul Cuza, îndată după Unire, poetul adresează acestuia scrisori-rapoarte în care folosește tonul deferent al sfetnicului, dar, cînd într-o asemenea scrisoare dorește să-i dea un sfat sau o informație confidențială, poetul nu se sfiește să părăsească și tonul oficial, și limba franceză, și caracterele latine, pentru a i se adresa în limba română, cu caractere chirilice, pe tonul familiar al prieteniei de totdeauna, îngăduindu-și unele intimități foarte puțin diplomatice! Lui Ion Ghica, prim-ministru al guvernului din care făcea și el parte, îi scrie scrisori sau telegrame de strictă necesitate politică în care, ici, colo, presară păreri și gînduri personale. Or, o atît de strînsă legătură *personal-oficial* nu poate fi ignorată și, mai cu seamă, nu poate fi destrămată de dragul unui criteriu strict formal!

Între anii 1848—1860 se înscrie clocotitoarea perioadă a participării poetului la viața politică, ceea ce creează trăsătura specifică a personalității sale din acea epocă. Activitatea sa politică, începută sub imperiul entuziasmului romantic revoluționar, se transformă, în zbuciumații ani premergători Unirii, în lupta omului matur, răspunzător de soarta țării sale. Nici o biografie nu poate ignora această perioadă a vieții sale, care se ilustrează tocmai prin îmbinarea conținutului corespondenței personale cu acela al corespondenței oficiale.

O cifră exactă a scrisorilor poetului nu poate fi stabilită pentru că, dacă în anul 1957 se cunoșteau c. 2 157 de scrisori, astăzi numărul lor se ridică la c. 2 500, cu tot ce a intrat în bibliotecile publice, cu ce s-a găsit în arhive din străinătate și cu cele ce au fost descoperite prin publicații, iar procesul de îmbogățire continuă.

Colecții de scrisori. Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei R.S.R. deține cel mai bogat fond de scrisori de la

V. Alecsandri, el se cifrează la c. 1875 de piese. Prezența lor aici se datorește, în primul rînd, donațiilor făcute acestei instituții de către destinatarii respectivelor scrisori, gest făcut de cei mai mulți chiar în anul morții poetului, 1890. Aceștia sînt: I. Ghica, D. A. Sturdza, T. Maiorescu, Al. Papadopol-Calimah, I. Negruzzi, Alex. Hurmuzaki, N. Pisoski, G. Bengescu, iar Paulina Alecsandri, la rîndul său, a dăruit Academiei, odată cu unele manuscrise ale poetului, și scrisorile primite de ea de la acesta.

După vechiul mod de organizare a colecțiilor, scrisorile au fost legate în volume de manuscrise, după destinatarii lor, astfel ms. rom. 803—807 conțin scrisorile către I. Ghica (în ms. rom. 803 păstrîndu-se și cele trei scrisori către Bălcescu și una către Gr. Alexandrescu, aflate în posesia lui I. Ghica), ms. rom. 808, către I. Negruzzi, ms. rom. 824, către Al. Papadopol-Calimah, ms. rom. 3349, către frații Hurmuzaki, ms. rom. 3370 către G. Bengescu. Scrisorile poetului care nu formau manuscrise integrale au fost trecute în marele fond de corespondență, în fișierele căruia se poate găsi evidența lor, cum și a scrisorilor primite de poet. Alte scrisori au rămas alături de manuscrise literare, ca de exemplu scrisorile către Alex. Odobescu, din ms. rom. 311, legate împreună cu manuscrisele lui Alecu Russo, pentru a căror publicare pleda poetul în scrisori.

Fondul de la Cabinetul de manuscrise a continuat să se îmbogățească prin numeroase achiziții de la particulari sau cu microfilme și facsimile de pe scrisorile aflate în arhive străine, ca de exemplu: microfilmul corespondenței cu Edouard Grenier, de la Biblioteca din Besançon, și facsimilele scrisorilor către Mistral, de la Muzeul „Mistral“ din Maillane.

Originale ale scrisorilor lui V. Alecsandri se mai găsesc în București în colecțiile Ministerului Afacerilor Externe, Arhivelor Statului, Bibliotecii Centrale de Stat, Muzeul literaturii române, Muzeul de Istorie și Arheologie al orașului București și Muzeul Teatrului Național.

În țară, principalele colecții de scrisori de la V. Alecsandri se găsesc la Cluj-Napoca în Biblioteca Centrală Universitară, la Galați în Biblioteca „V. A. Urechia“, la Iași în Arhivele Statului și Muzeul literaturii, în Muzeul Municipiului Ploiești, în Biblioteca Municipiului Drobeta-Turnu Severin, în Muzeul Municipiului Bacău și la Sibiu în Arhivele Statului, precum și în alte muzee și biblioteci, cîteva piese răzlețe.

În străinătate, în afară de cele mai sus amintite, se mai găsesc, la Avignon, douăzeci și șase de scrisori ale poetului român, adresate unora dintre scriitorii felibri, din Provența, descoperite de profesorul Gerhart Hess, din Republica Federală Germania, care pregătește o teză de doctorat despre Alecsandri și felibri ; domnia-sa a acceptat să publice anticipat aceste scrisori la noi în țară, unde au apărut în mai multe numere din revista *Manuscriptum*, 1977—1979.

Bibliografia corespondenței. S-a menționat deja volumul V. Alecsandri, *Scrisori*, I. Publicație îngrijită de Il. Chendi și E. Carcalachi, Buc., 1904, XXXIX + 317 p. În ordine cronologică urmează : *Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier* 1855—1885, publiées avec une introduction et des notes par Georges Gazier, Paris, 1911, 82 p. ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite.* Corespondența sa cu Edouard Grenier, 1855—1885, traduse și publicate cu o introducere de Alecsandrescu-Dorna, Buc., f.a. 89 p. ; Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui 1920—1923*, Buc., 1929, 228 p. ; V. Alecsandri, *Corespondență*, „Documente literare inedite". Ediție îngrijită și note de Marta Anineanu. Cu o prefață de G. C. Nicolescu, Buc., E.P.L., 1960, XXXIV + 272 p. ; V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, „Studii și documente". Ediție îngrijită, note și indici de Marta Anineanu, Buc., E.P.L., 1964, VII + 274 p. ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, „Clasicii literaturii moldovenești". Ediție îngrijită, prefață, note și indici de H. Corbu, Chișinău. Cartea Moldovenească, 1968, 448 p. Se publică aici 335 de scrisori, reproduse după edițiile precedente și *Convorbiri literare ;* la textele originale în limba franceză fiind date numai traducerile. Ultima ediție de corespondență apărută : Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, „B.P.T.". Text ales și stabilit, traducere, prefață, tabel cronologic, note, indici de Marta Anineanu, Buc., Editura Minerva, 1972, XXXIII + 462 p.

În cîteva lucrări de interes istoric și literar s-au publicat, de asemenea, grupuri de scrisori ale poetului. Astfel, scrisori către domnitorul Cuza sînt publicate de A. D. Xenopol în *Domnia lui Cuza-Vodă*, II (VIII *al Istoriei românilor)*, Iași, Dacia, 1903 și în R. Bossy, *Agenția diplomatică a României la Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza Vodă*, Buc., 1931, 402 p. ; scrisori către același și către Iancu Alecsandri în Marta Anineanu, *Activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri*, în

Studii și materiale de istorie modernă, II, Buc., p. 257—272; scrisori către cei doi și către D. A. Sturdza, în volumul *Documente privind Unirea Principatelor*, III. *Corespondență politică (1855—1859)*. Culegerea documentelor, studiu introductiv, rezumatele, notele și indicele de Cornelia Bodea, Buc., Editura Academiei, 1963, 700 p.; Al. Săndulescu ilustrează și cu cîteva scrisori ale lui V. Alecsandri volumul său *Literatura epistolară*, „*Universitas*", Buc., Editura Minerva, 1972, p. 95—103.

În periodice au început să se publice unele scrisori ale poetului fără ca el să le fi destinat acestora. Astfel *Monitorul oficial*, în 1862, publică scrisoarea prin care poetul dăruiește manuscrisul *Poeziilor populare* doamnei Elena Cuza, în beneficiul Azilului. Au mai apărut, în alte periodice, între anii 1862—1869, scrisorile adresate de poet redactorilor acestora, fie pentru a-i încuraja în inițiativa de a fi creat o revistă literară, fie pentru a-și oferi colaborarea; amintim scrisorile către: Alex. Odobescu, din 1862, I. Negruzzi, din 1867, B. P. Hasdeu, din 1867, Alex. Hurmuzaki, din 1867—1868, I. Vulcan, din 1869. În urma triumfului de la Montpellier, în 1878, toată presa românească a publicat, timp de cîteva luni, scrisorile de felicitare primite de poet și răspunsurile acestuia.

După moartea lui V. Alecsandri, I. Negruzzi a început să publice în *Convorbiri literare*, în anul 1895, scrisorile primite de la acesta între anii 1867—1889. În anii 1896—1898, N. Petrașcu publică în *Literatură și artă română* mai multe grupuri; I. Vulcan publică în *Familia*, în anii 1869—1900, scrisorile primite de la poet. Scrisorile către D. Ollănescu-Ascanio și V. A. Urechia s-au publicat în *Viața literară și artistică*, III, 1908, cele către George Sion, în *Viața românească*, XX, 1928, cele către Gr. Ventura, în *Jurnalul literar*, Iași, II, 1939, iar dintre cele mai recente publicații semnalăm corespondența cu Mistral, publicată în *Steaua*, XVI, 1965, și cea către cîțiva poeți felibri, publicată în *Manuscriptum*, între anii 1977—1979. O enumerare a tuturor periodicelor în care s-au publicat scrisori de ale lui V. Alecsandri este de prisos, titlurile acestora găsindu-se în nota bibliografică a fiecărei scrisori.

Cu excepția ediției lui G. Gazier și a edițiilor moderne, editarea corespondenței lui V. Alecsandri nu s-a făcut după metode științifice. Lăsînd la o parte fluctuațiile ortografice ale epocii și intervenția zețarilor și redactorilor, trecînd peste lecțiunile

greşite, fie ele în limba franceză sau în limba română, rămîne grav faptul că s-a intervenit în text, omiţîndu-se pasaje pentru a prezenta pe poet numai în lumină favorabilă sau pentru a menaja susceptibilităţile contemporanilor. Este cazul chiar al fiicei sale, Marie Bogdan. Din numeroasele scrisori primite de la tatăl său şi editate în *Autrefois et aujourd'hui 1920—1923*, s-au păstrat numai cîteva originale la B.C.S. şi M.I.A.O.B., care, comparate cu textele publicate, nu lasă nici o îndoială asupra intervenţiilor practicate de editoare, care omite chiar pasaje întregi. În majoritatea periodicelor scrisorile au fost publicate numai în traducere, de ecele mai dese ori prea puţin fidele şi într-o redactare mediocră.

Repertorii. Unica încercare de acest fel o constituie *Catalogul corespondenţei lui V. Alecsandri*, întocmit de Marta Anineanu, Buc., Editura Academiei R.P.R., 1957, XII + 618 p.. În prima parte a lucrării s-au rezumat 1801 scrisori, aflate atunci în colecţiile Academiei, iar în partea a doua 356 de scrisori, aflate în alte colecţii şi publicaţii.

V. Alecsandri recunoştea corespondenţei o valoare specială, chiar dacă mai mult pentru informaţiile biografice pe care le conţine, ceea ce-l determinase să intervină, în anul 1876, pentru publicarea corespondenţei lui N. Bălcescu. În propria sa arhivă, colecţiona sub titlul de „Autografe" scrisori şi mici piese literare primite, din păcate majoritatea lor pierdute, după afirmaţia Mariei Bogdan, în urma primului război mondial.

A-şi face corespondenţa nu însemna pentru V. Alecsandri a se achita de o obligaţie mondenă, caracteristică epocii, ci însemna o dublă necesitate. Sociabil din fire, a scrie şi a primi scrisori era mijlocul de a avea un schimb de idei, de „a grăi împreună", aşa cum scria el lui Alex. Hurmuzaki, cu contemporanii săi, iar stabilirea sa la Mirceşti — care nu însemna o izolare de lume, ci crearea în jurul său a unei lumi care convenea vieţii sale sufleteşti, nevoii sale de creaţie — îl obliga să întreţină o cît mai largă corespondenţă pentru a nu rămîne în afara prefacerilor culturale şi politice ale ţării.

Interesul arătat corespondenţei merge pînă la a-şi procura hîrtie specială de scrisori din Franţa şi a o împodobi cu monograma cunoscută sau cu blazonul familiei Alecsandri, inventat după indicaţiile baronului de Tourtoulon. Pînă a ajunge la gra-

fia cunoscută, scrisul poetului era de format mai mare şi semna mai adeseа : B. Alexandri.

I. Negruzzi[1] afirma că poetul scria pe linii trase dinainte, afirmaţia nu se verifică, dar cum de obicei scria pe hîrtie „vergé“, desigur nu era greu să deprindă o scriere rectilinie. De asemenea, nu se verifică folosirea ciornelor decît în cazul scrisorilor oficiale, în care, evident, fondul trebuie bine cumpănit, iar forma respectă unele convenţii. Şi totuşi, în cîteva cazuri este ciudat pentru ce foloseşte un cuvînt în locul altuia cu un aspect grafic cumva asemănător, de exemplu scrie : *à partir* în loc de *à paraître,* sau *dissoudre* în loc *de résoudre ;* s-ar explica aceasta prin copierea distrată a unei ciorne ?

Grafia chirilică o foloseşte foarte rar în scrisori, şi adesea mai curînd ca pe un fel de „cifru“, în corespondenţa de interes politic, pentru a înşela vigilenţa cenzurilor europene.

Dacă stilul scrisorilor lui V. Alecsandri este plin de farmec, iar uneori de-a dreptul poetic, aceasta nu ne îndreptăţeşte să credem că le-a scris stăpînit în subconştient de ideea unei eventuale publicări a lor în viitor. Dealtfel îngrijorarea pe care o manifestă cînd află că *Revista nouă* are de gînd să publice corespondenţa sa cu Ion Ghica este îndeajuns de grăitoare. Poetul s-a folosit de forma epistolară în scrisorile sale literare, în memorialistică şi descrierile de călătorie, cum şi în ingenioasele sale prefeţe de la volumul de *Teatru,* 1875, şi *Despot-Vodă,* 1880. Tot scrisori-prefaţă sînt şi scrisoarea adresată lui George Sion, ca prefaţă la traducerea *Phedrei* lui Racine, făcută de acesta în 1874, şi aceea adresată lui Petre Ispirescu, ca prefaţă la *Legendele sau basmele românilor,* din 1882. Cum aceste două scrisori nu au fost incluse în proza poetului şi cum ele există efectiv sub formă de scrisori originale, au fost incluse în volumele de corespondenţă. Scrisoarea de dedicaţie către M. Kogălniceanu s-a tipărit în fruntea ediţiei piesei *Boieri şi ciocoi,* din 1874.

Scrise intenţionat pentru a fi publicate sînt cele două scrisori adresate lui Alex. Hurmuzaki, în 1849, cu ocazia morţii lui Grigore Romalo, şi scrisoarea către acelaşi din 30 iunie/12 iulie 1850, care poartă şi titlul de *Poezii populare,* toate publicate în *Bucovina.* De asemenea, V. Alecsandri a dat publicităţii, prin

---

* Iacob Negruzzi, *Autografe române,* în *Analele Academiei Române,* mem. secţ. lit., S III, t. I, p. 5.

la Voix de la Roumanie, scrisoarea către Ulysse de Marsillac, în care pentru prima și ultima dată protestează împotriva criticelor ce i se aduceau, pe viitor preferînd să răspundă cu tăcerea sa. Mai este, în sfîrșit, scrisoarea în versuri către gl. I. Em. Florescu, dată intenționat publicității pentru a condamna nedreptățile politice, făcute acestuia.

Două scrisori ni se pare că și-ar fi găsit mai curînd locul în proza poetului : scrisoarea către M. Kogălniceanu, din 15 decembrie 1855, prin care îi descrie călătoria sa pe cîmpul de luptă de la Sevastopol, și scrisoarea adresată lui I. Negruzzi, din 1867, septembrie, căruia chiar poetul i-a fixat și un titlu : *Galerie dramatică de tipuri contemporane*, prin care explică rolul „cînticelelor comice".

Scrisori de acest fel justifică observația lui Perpessicius că V. Alecsandri se dovedește în corespondență un mare prozator. Folosind în scrisori mai mult limba franceză, el nu adoptă total stilul clasic epistolar al acesteia, ci izbutește să-și creeze un stil mai personal, mai original, în care introduce expresii traduse direct din limba română, inventă cuvinte ca *sarmalerons*, după modelul francez al lui *saucisserons*, folosește numeroase jocuri de cuvinte de dragul hazului lor, dar și pentru a biciui. Desigur limba franceză scrisă de V. Alecsandri nu era perfectă, o dovedesc numeroasele greșeli ortografice. Marie Bogdan, crescută în pensioane pariziene, deci cunoscînd perfect limba franceză, la editarea scrisorilor tatălui său, intervine adesea în forma de exprimare a acestuia pentru a fi mai în spiritul limbii franceze. Totuși, editorul său francez, G. Gazier socotește că : „...este de ajuns să le parcurgi pentru a constata cu cîtă stăpînire mînuia acest străin limba noastră. Stilul său curge cu o limpezime nemaipomenită, pentru a-și exprima gîndul, știe să găsească totdeauna cuvîntul potrivit și imaginea cea mai expresivă, cîteodată cea mai pitorească. Unele pasaje ne fac să ne gîndim la Lamartine..." iar academicianul E. Faguet, cu ocazia apariției volumului de *Lettres inédites*..., a relevat meritele poetului român.

Limba română folosită în scrisori este o limbă literară, corectă, așa cum o cerea poetul în toate discuțiile academice, bogată în imagini, expresivă, dar, pe lîngă aceasta, mai folosește și o limbă neaoș moldovenească, atunci cînd scrie soției sale Paulina, limbă auzită și din gura unora dintre personajele sale din teatru. Această posibilitate de a cunoaște cum vorbea Alec-

sandri ni s-a părut că merită să fie reținută, intervenind cît mai puțin la editarea acestor scrisori. Dealtfel, Alecsandri poseda arta de a se adapta corespondentului său și adesea întîlnești aceleași fapte redate în două moduri diferite, în funcție de cel căruia i se adresa. Este ciudat cum reținea anumite forme de exprimare pentru a le folosi, aproape identic, peste ani de zile. Persoanele amintite în scrisorile sale capătă viață numai din cîteva cuvinte cu care le caracterizează, atunci cînd nu le face chiar un portret, ca în cazul lui Mistral, pe care îl descrie astfel lui Iancu: „Mistral este o personalitate de seamă în Provența și ar fi oriunde, datorită geniului său poetic. Are o ținută frumoasă, frunte înaltă, încununată de plete cărunte, surîs atrăgător și înfățișare sinceră și nobilă."

Nevoia copleșitoare de a trăi în mijlocul naturii, pe care o împărtășește unora dintre corespondenții săi, îi dă prilejul să scrie adevărate pagini de literatură, ca elogiul adus Mirceștilor, despre care scria lui G. Bengescu: „căsuța mea însorită, pomii grădinii mele încărcați de fructe, foștii mei clăcași, cățeii mei, caii mei, pînă și curtea păsărilor, pînă la firicelele de iarbă din pajiște..., toți mi-au urat bun-venit cu o expresie de mulțumire care m-a atins adînc".

Tot proză literară este și scrisoarea plină de humor și dinamism adresată lui T. Maiorescu, în vederea obținerii de cărți bisericești pentru biserica arsă a Mirceștilor și refăcută prin osîrdia dascălului Constantin și dărnicia poetului!

Nici versurile, chiar și cele în stil popular, nu lipsesc din scrisorile sale, unele ca urări de sărbători, altele ca simple glume.

Tonul vesel și nepăsător, din scrisorile din tinerețe, evoluează, odată cu maturitatea, spre seriozitatea cuvenită, dar humorul nu l-a părăsit niciodată.

Calitatea literară a scrisorilor sale este demonstrată și de ușurința cu care o scrisoare poate deveni sursa unor pagini de proză literară, cum este cazul schiței *Borsec* care își are izvorul în scrisoarea către Ion Ghica, din iulie 1844, de la Borsec, sau *Istoria misiilor mele politice*, construită pe baza scrisorilor-memoriu, trimise domnitorului Cuza, din misiunile politice cu care a fost însărcinat.

Din scrisorile poetului lipsește însă nota de intimitate sufletească, pe care pare să o fi atins numai în corespondența sa

cu N. Bălcescu, Zulnia Sturdza și Costache Negri. În general, poetul păstrează o mare discreție asupra sentimentelor sale.

Este drept că nici una dintre legăturile sale epistolare nu s-a păstrat într-o suită completă. În primul rînd, în corespondența poetului există o mare lacună pentru perioada tinereții: între anii 1834—1841 nu se cunosc decît scrisorile primite de poet de la părinții săi și o scrisoare de la M. Kogălniceanu, care pot da o idee despre tonul scrisorilor din perioada de studii de la Paris.

Publicarea în ultimii ani a scrisorilor[1] primite de poet împlinește într-un fel golurile dialogului dintre el și contemporani.

Singura corespondență mai numeroasă care s-a păstrat este aceea către Ion Ghica, 525 de scrisori dintre anii 1842—1890, cu unele hiatusuri explicabile prin dezacordul lor politic, din unele perioade. Din păcate, din răspunsurile lui Ion Ghica nu s-au păstrat decît opt scrisori. Această corespondență, prin întinderea sa, în timp, între anii exuberanței și anii înțelepciunii bătrîneții, este un neprețuit fragment de jurnal al unei vieți, ilustrînd totdeodată pe autorul său, cît și epoca în care a trăit.

Mult mai puțin numeroasă, dar mai intensă ca sentimente și chiar ca preocupări politice, pentru o perioadă ceva mai scurtă, este corespondența cu Costache Negri, de la care păstrîndu-se și un număr mai mare de scrisori către poet, se reconstituie mai cuprinzător raportul dintre cei doi.

Scrisorile către fratele său Iancu și cele primite de la acesta, din păcate păstrate într-un număr redus, pe lîngă importanța lor istorică sînt și cele mai însemnate documente literare care te introduc în laboratorul de lucru al poetului, dezvăluie metodele, sursele de inspirație și mai cu seamă îndoielile asupra creației sale, care îl făceau să apeleze adesea la finul simț critic al fratelui său.

Grația și tactul cu care s-a achitat de rolul său de părinte și bunic sînt ilustrate de corespondența cu fiica sa Marie și soțul dintîi al acesteia, Dimitrie Catargi.

---

[1] *Scrisori către Vasile Alecsandri*, „Documente literare". Ediție îngrijită, prefață, note, traduceri de Marta Anineanu, Buc., Editura Minerva, 1978.

Unora dintre aceste legături epistolare li s-au consacrat binevenite studii monografice[1] şi numărul lor ar putea să crească.

Dacă totalitatea scrisorilor poate înlocui nişte însemnări zilnice, gruparea unor scrisori pe o temă literară duce la adevărate „caiete de creaţie". Este, spre exemplu, cazul *Pastelurilor*, comentate în corespondenţa cu I. Negruzzi, dar mai cu seamă s-ar putea vorbi despre „caietele" *Fîntînii Blanduziei* sau ale lui *Ovidiu*. Adresate mai cu seamă lui Iancu Alecsandri, dar şi lui T. Maiorescu, D. Ollănescu-Ascanio, Ion Ghica, scrisorile vădesc strădania poetului spre atingerea unei măiestrii artistice necunoscute încă în dramaturgia românească. Scene întregi sînt modificate pentru a satisface cerinţe scenice, dar şi pentru perfecţiunea literară, operînd modificări chiar şi cînd piesele se găseau sub tipar la Socec.

Scrisorile poetului stau mărturie cît de conştient a fost de rolul său social. Ca într-un vast program se desprind din ele liniile urmate de poet în viaţa şi opera sa pentru realizarea idealurilor politice de libertate şi unire, pentru crearea unei literaturi de înalt nivel artistic.

---

[1] Cf. E. Carcalechi, *Alecsandri şi Ion Ghica*, în *Arhiva*, Iaşi, XVI, nr. 9, septembrie 1905, p. 388—390 ; E. Boldan, *Prietenia şi colaborarea literară dintre Costache Negri şi V. Alecsandri*, în *Limbă şi literatură*, VI, 1962, p. 347—368.

CĂTRE VICTOR CUÉNIM

1

25 iunie 1834

B.A.R., S 8/LIII ; original.

Bibliografie : Marta Anineanu, *Catalogul corespondenței lui Vasile Alecsandri*, Buc., Editura Academiei R.P.R., 1957, p. 585, facsimil ; V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, „Studii și documente". Ediție îngrijită, note, traduceri și indici de Marta Anineanu, Buc., E.P.L., 1964, p. 28 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, text ales și stabilit, traduceri, prefață, tabel cronologic, note și indici de Marta Anineanu, Buc., Editura Minerva, 1972, p. 1—2.

[1] Victor Cuénim, ofițer francez din armata lui Napoleon, rămas în Moldova după retragerea trupelor franceze din Rusia. În martie 1826, a deschis la Iași un pensionat francez pentru băieți, care a funcționat aproape treizeci de ani. Aici au învățat mai toți tinerii din generația lui V. Alecsandri. Acesta a schițat cîteva aspecte din viața de pension în scrisoarea către Ion Ghica, *Vasile Porojan*. (Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, *Proză*. Text ales și stabilit, note și variante de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, Buc., Editura Minerva, 1974, p. 469—477.) Pentru modul de funcționare a pensionului, cf. G. Bogdan-Duică, *Vasile Alecsandri, Povestea unei vieți*, Buc., 1926, p. 8—9 ; N. Cartojan, *Pensionatele franceze din Moldova în prima jumătate a veacului al XIX-lea*, în *Omagiu lui Ramiro Ortiz*, Buc., 1929, p. 70—71, 73—75.

CĂTRE LUDOVIC STEEGE

2

Iaşi, 19 oct. 1841

Bibliografie : Mihail I. Kogălniceanu, *Ştiri noi despre viaţa şi activitatea lui Ludovic Steege*, în *Arhiva românească*, t. IX, 1944, P. II, p. 269—271.

[1] Ludovic Steege (1813—1872), medic şi jurist, dintr-o familie suedeză stabilită în principate ; a fost căsătorit cu o româncă, rudă cu Costache Negri ; a ocupat funcţiile de agent diplomatic, membru al Comisiei Centrale de la Focşani, membru al Curţii de Casaţie, ministru al Afacerilor Străine ad-interim şi de mai multe ori ministru de Finanţe. M. I. Kogălniceanu i-a dedicat studiul amplu citat mai sus, în care publică în anexe şi corespondenţa sa. Cf. *Arhiva românească*, t. VI—X (1941—1946) ; G. Z. Petrescu, *Ludovic Steege, medic*, în *Arhiva românească*, t. IX, P. II, (1943), p. 281—335.

[2] Surorile lui Costache Negri.

[3] Nicolae Docan, văr primar cu domnitorul Cuza, fiind fiul Zoiţei, sora postelnicului Ioan Cuza, căsătorită cu medelnicerul Panaite Docan. Unionist, a contribuit la alegerea lui Cuza, a ocupat posturi politice. Căsătorit cu Smărăndiţa, sora lui C. Rolla, cumnatul lui V. Alecsandri.

[4] Philadelphe Cuénim[?].

[5] Alecu Rosetti-Roznovanu (1798—1853), fiul lui Iordache şi al Profirei Balş.

[6] Răducanu Rosetti.

[7] Nicolae Rosetti-Roznovanu.

3

Iaşi, 16 noiembrie 1841

Bibliografie : Mihail I. Kogălniceanu, *Ştiri noi...*, în *Arhiva românească*, t. IX, 1944, P. II, p. 271—273.

[1] Ludovic Steege. Cf. aici p. 536, n. 1.
[2] Philadelphe Cuénim [?].
[3] Nicolae Docan. Cf. aici p. 536, n. 3.

CĂTRE ION GHICA

4

Lemberg, Sîmbătă, [februarie-martie] 1842

B.A.R., ms. rom. 803, f. 1—2 ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondență*, „Documente literare inedite". Ediție îngrijită și note de Marta Anineanu. Cu o prefață de G. C. Nicolescu, Buc., E.S.P.L.A., 1960, p. 50—52 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori.* „Clasicii literaturii moldovenești." Ediție îngrijită, prefață, note și indici de H. Corbu. Chișinău, Cartea moldovenească, 1968, p. 162—163, traducere.

[1] După moartea mamei sale (2 sau 3 februarie 1842), V. Alecsandri, cu sănătatea foarte zdruncinată, pleacă însoțit de doctorul C. Vîrnav într-o călătorie la Viena, prin Lemberg, pentru a face un tratament. La Viena se afla și tatăl său, care, probabil, s-a reîntors imediat în Moldova, după cum rezultă și din scrisoarea următoare, adresată tot lui Ion Ghica (cf. aici p. 29—30 ; 538 n. 2). Plecarea poetului a avut loc la sfîrșitul lunii februarie, începutul lunii martie. Cf. Elena Rădulescu-Pogoneanu, *Viața lui Alecsandri*, Craiova, Scrisul românesc, f.a., p. 60—62.

[2] Dunin Józef Borkowski. (1809—1843), scriitor polonez, helenist. Și-a făcut studiile la Varșovia, Lemberg și Viena ; a avut legături cu emigrații greci de la Cernăuți. A studiat limba greacă și limba română, scriind chiar versuri românești despre eroii greci de la 1821, traduse apoi în limba greacă. A tradus pe Homer în limba polonă, cum și o istorie a literaturii grecești și altele. A fost membru al „Societății științifice" de la Iași, ceea ce explică și prietenia sa cu G. Asachi. A avut de gînd să scrie și o istorie a literaturii române, pentru care aduna materiale.

[3] Michel Corradini, scriitor italian, român după mamă. Şi-a făcut studiile în Franţa şi Italia, a călătorit mult, întorcîndu-se în Moldova cu idei progresiste care îl fac să ia parte la revoluţia de la 1848, cînd dispare, dispărînd odată cu el şi manuscrisele sale, majoritatea în limba franceză. V. Alecsandri intervine chiar în anul 1876, prin Gheorghe Sion, pe lîngă Constantin Esarcu, atunci agent diplomatic la Roma, pentru ca acesta să încerce să caute urmele lui Corradini şi manuscrisele sale. V. Alecsandri i-a evocat figura în două rînduri, aceste evocări fiind de fapt unicele date despre Corradini. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 351, 462—464 şi note p. 825—826 ; Id., *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 46—47. De Corradini s-au mai ocupat : N. Iorga în *Oameni cari au fost*, IV, Buc., 1939, p. 292 ; George D. Florescu, *Un român necunoscut la Paris acum un veac şi reflecţiile sale asupra compatrioţilor săi. Patru scrisori ale lui George Philites către Ludovic Steege (1840—1841)*, în *Arhiva românească*, t. VI, 1941, p. 176—179 şi 196—197.

[4] În 1842, Ion Ghica este numit de domnitorul Mihail Sturdza profesor de geologie şi mineralogie la Academia Mihăileană din Iaşi.

5

De la Lemberg, [februarie-martie 1842]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 127 ; original.

[1] Cf. aici p. 537 n. 1.

[2] În perioada cît a funcţionat ca profesor la Academia Mihăileană din Iaşi, Ion Ghica a locuit în casa postelnicului Vasile Alecsandri, un timp împreună şi cu Ludovic Steege.

6

Iaşi, iulie 1842

B.A.R., ms. rom. 803, f. 3—4 , original.

Bibliografie : N. Petraşcu, *V. Alecsandri, Studiu critic*, Buc., 1894, p. 71, fragment, traducere ; E. Carcalechi, *Alecsandri şi Ion*

Ghica, în *Arhiva Societății științifice și literare*, Iași, XVI, Nr. 9, septembrie 1905, p. 388—390, traducere.

[1] Ion Ghica, aflat în vacanță în Țara Românească, a făcut, împreună cu Grigore Alexandrescu, o excursie în munții Olteniei ; sub influența sentimentelor încercate acolo, poetul a scris cîteva din cunoscutele sale poezii.

[2] Aluzie, poate, la tratamentul de la Sanatoriul Priessnitz din Gräfenberg, în Silezia, unde se pare că ar fi făcut o cură, în urma șocului primit prin moartea mamei sale. Cf. El. Rădulescu-Pogoneanu, *Viața lui Alecsandri*, Craiova, f.a., p. 61—62.

[3] Sub această denumire, V. Alecsandri indica pe cunoscutul general rus Duhamel.

[4] Glumă pe seama demnitarului turc Sekibb Mohamed-efendi.

[5] Grigore Alexandrescu.

7

[Iași, iulie-august 1842]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 126 ; original.

[1] Pașa Sekibb Mohamed-efendi. Cf. aici p. 30—33, scrisoarea din iulie 1842 după care a fost datată și aceasta.

[2] Capitol din romanul lui Victor Hugo, *Notre Dame de Paris*, în care se descrie la *Fête des Fous*, aceste reminiscențe ale cultului păgîn constînd din ceremonii și procesiuni caraghioase, manifestații populare, prin care erau ridiculizate clerul și cultul bisericii catolice, fapt ce a dus la interzicerea lor în secolul al XVII-lea.

[3] Grigore Alexandrescu.

8

[1842—1844]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 116 ; original.

[1] Data scrisorii nu poate fi stabilită. Reiese din conținut că V. Alecsandri se găsea la Iași, iar Ion Ghica undeva la o moșie

a lui V. Rosetti, aceasta putîndu-se întîmpla oricînd în anii șederii lui I. Ghica la Iași. Poate este Vasile Rosetti-Pribagul, prieten cu poetul, soțul Catincăi Negri.

9

[1843—1844]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 117 ; original.

[1] V. Alecsandri, plecat deseori din Iași, fie pentru a însoți pe tatăl său prin Moldova, fie pentru a vizita Suceava sau a umbla prin munți, îi scrie lui Ion Ghica cîteva scrisori, nedatate, în timp ce acesta se afla la Iași. Datarea acestora nu se poate face cu precizie. Se știe că Ion Ghica și-a dat demisia din postul de profesor la Academia Mihăileană la 14 martie 1844. Tot în martie a plecat la București, cînd V. Alecsandri se grăbește să-i dea o scrisoare pentru Grigore Alexandrescu (cf. aici p. 44—46). La 4 aprilie se afla încă în București, unde îi scrie poetul (cf. aici p. 46—49), dar în mai, iunie și iulie, cu unele excepții, se găsește iarăși la Iași, unde, de la 16 mai la 13 iunie, N. Bălcescu îi scrie în legătură cu publicarea în *Propășirea* a studiului *Puterea armată la români* (cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, *Corespondență*. Scrisori. Memorii. Adrese. Documente. Note și materiale. Ediție critică de G. Zane, Buc., Editura Academiei R.P.R., 1962, p. 53—60), iar în iulie V. Alecsandri îi scria de la Borsec (cf. aici p. 63—65) pe adresa de la Iași. Am încercat să dăm acestor scrisori cîte o dată limită care să fie în acord, cît de cît, și cu conținutul lor. Din textul glumeț al scrisorii de față nu se poate reține decît că poetul era plecat și că Ion Ghica se afla la Iași, deci aceasta se putea întîmpla oricînd în decursul șederii acestuia aici între anii 1842—1844.

CĂTRE GRIGORE ALEXANDRESCU

10

Iași, mart. 1844

B.A.R., ms, rom. 803, f. 5—6 ; original.

Bibliografie: *Luceafărul*, Buda, IV, nr. 11, 1 iunie 1905, p. 229—230 ; Il. Chendi, *Scrisorile lui Vasile Alecsandri*, II, în

Tribuna, Arad, XIII, nr. 229, 22 octombrie/4 noiembrie 1909, p. 1—2; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 14—16.

[1] Plecarea lui Ion Ghica la București, după demisia din 14 martie de la Academia Mihăileană. Scrisoarea a fost poate dată lui Gr. Alexandrescu, dar ea trebuie să fi rămas pînă la urmă tot la Ion Ghica, de aceea se găsește legată în manuscrisul românesc 803 de la B.A.R., împreună cu scrisorile adresate lui de V. Alecsandri, corespondență pe care Ion Ghica a dăruit-o Academiei.

[2] Constantin Aristia, poetul muntean ridiculizat de Alecsandri. Cf. aici p. 603 n. 9.

[3] Gr. Alexandrescu fusese numit, încă dinaintea venirii la domnie a lui Gh. Bibescu, ca șef de masă a doua a jălbilor și a registraturii Postelniciei, unde trebuia să citească, să rezume și să înregistreze toate jălbile. V. Alecsandri, la rîndul său, cunoștea ce însemnează munca de birou pentru un poet, căci din 1839, prin grija tatălui său, fusese numit „șef de masă la serviciul scutelnicilor și al pensiilor", o slujbă de care se achita corect, și din care a demisionat la 29 martie 1846. Deci, departe de a-l ironiza pe poetul muntean, Alecsandri glumea la adresa soartei poeților slujbași.

[4] Prima piesă literară publicată de Gr. Alexandrescu în *Propășirea*, după această invitare, este descrierea *Cozia*, în nr. 16, 30 aprilie 1844, p. 121—125.

[5] Probabil, Ion Voinescu II. Cf. aici p. 543 n. 4.

CĂTRE ION GHICA

11

Iași, 4 aprilie 1844

B.A.R., ms. rom. 803, f. 7—8; original.

[1] Probabil, Panait I. Balș. Cf. aici p. 550 n. 5.

[2] Alecu Ghica, fiul domnitorului Grigore A. Ghica, ministru, președinte al Adunării obștești.

[3] Revista *Propășirea*, apărută la Iași, la 9 ianuarie 1844. Titlul, socotit de cenzură revoluționar, a fost înlocuit prin *Foaie științifică și literară*. La B.A.R., Cabinetul de manuscrise — carte rară, se păstrează unicul exemplar necenzurat, în care titlul figurează la locul său. Revista a fost suprimată la 29 octombrie, din pricina unui articól al lui Costache Negruzzi, *Toderică*, socotit ca antireligios. Cf. N. Cartojan, *Soarta unei reviste literare în 1844 : Propășirea*, în *Convorbiri literare*, XLI, nr. 2, februarie 1907, p. 197—204 ; aprilie, p. 429—456 ; N. Bălcescu, *Opere*, IV, Buc., 1962, note p. 468—469 ; D. Păcurariu, *Ion Ghica*, Buc., 1965, p. 71—81. I. Ghica avea la București obligația să găsească fonduri, deci în primul rînd abonați și materiale literare și științifice, de care deseori redacția ducea lipsă.

[4] Invocă numele lui Bertrand, tipul interesatului creat de La Fontaine în fabula *Le Seinge et le Chat*.

[5] *Istoria unui galbîn și a unei parale* s-a publicat în *Propășirea*, 1844, între 9 aprilie și 15 octombrie, p. 97, 108, 116, 129, 173, 189, 304, 308, 317. Suprimarea revistei a împiedicat continuarea publicării acestei satire sociale, deci istoria „paralei" nu va mai fi scrisă niciodată, poetul republicînd mai tîrziu povestea sub titlul, corespunzător conținutului rămas, *Istoria unui galbîn*. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, 1974, p. 13—52 și note p. 706.

12

[Iași, iunie 1844]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 118—119.

[1] Catinca Rolla (1817 ?—1857), sora poetului, căsătorită în 1835 cu Costache Voinescu, cu care a avut trei fete și un băiat ; neînțelegerile grave dintre soți au dus la divorț în 1843 (cf. B.A.R., 201/CCLXVII). În 1845, Catinca s-a recăsătorit cu Costache Rolla, unul dintre bunii prieteni ai lui V. Alecsandri. Se pare că a fost nu numai o femeie frumoasă, așa cum o arată portretul lui Levaditi, dar și inteligentă, spirituală, cultivată, bună muziciană. Plecarea cu fratele său Iancu, la Ems, care l-a necăjit pe poet, trebuie să fi avut loc în iunie 1844, deci cînd

Catinca era văduvă. Confirmarea datei propuse o avem într-o scrisoare a poetului către Ludovic Steege, din iunie 1844 (cf. aici p. 54—55), în care îi scrie că, probabil, sora și fratele său au ajuns la Ems și îi mulțumește pentru sfaturile medicale date. Alte indicații că scrisoarea este din vara anului 1844 sînt preocupările pentru mersul *Propășirei.*

[2] Revista *Propășirea* întîmpină greutăți financiare și adesea îi lipseau articolele necesare.

[3] Gr. Alexandrescu.

[4] Ion E. Voinescu II (1812—1855), om politic și scriitor. Și-a început activitatea politică alături de colonelul Cîmpineanu, a aderat la societatea secretă „Frăția" și a fost unul dintre luptătorii însemnați ai revoluției de la 1848; în timpul Guvernului provizoriu și al Locotenenței a fost ministru al Afacerilor Străine; după înfrîngerea revoluției a rămas exilat la Paris, unde a avut o existență foarte grea. Ca literat și om de cultură, a participat la „Societatea filarmonică", „Societatea literară", devenită „Asociația literară a României". A tradus din literatura universală. Din creația sa personală amintim prima biografie a lui N. Bălcescu, cu ocazia necrologului publicat la Paris în 1853; *Arabescuri, O călătorie pe Dunăre în ghimie,* Paris, f.a., în *România literară* a lui V. Alecsandri a publicat: articolele *O duminică la Paris,* I, nr. 19, 21 mai 1855, p. 229—231, și *O plimbare la băile din Pireræi,* I, nr. 27, 24 septembrie 1855, p. 433—435. Aportul său la cunoașterea literaturii române în străinătate a fost traducerea doinelor lui V. Alecsandri: *Poésie roumaine. Les doïnas, poésies, moldaves,* traduites par I. E. Voinesco, Paris, 1853 [pe copertă 1852], 111 p.; la ediția a II-a, din 1855, a adăugat articolul *Coutumes du pays roumain (Nunta de la țară)* și traducerea în limba franceză a nuvelei lui C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanu,* care fusese publicată în *Revue de l'Orient, de l'Algérie et des colonies,* Paris, t. XVI, 1853, p. 316—326, și t. XV, 1854, p. 12—29. Cf. Valeriu Stan, *Ion Voinescu II, către Vasile Alecsandri,* în *Manuscriptum,* VII, nr. 3(24), 1976, p. 115—125, studiu introductiv, texte și note; reeditate în *Scrisori către Vasile Alecsandri,* „Documente literare", ediție îngrijită, prefață, note, traduceri de Marta Anineanu, Buc., Editura Minerva, 1978, p. 431—439.

CĂTRE LUDOVIC STEEGE

13

Iunie 1844

Bibliografie : M. I. Kogălniceanu, *Știri noi*.., în *Arhiva românească*, t. X, 1945/1946, p. 147—148.

[1] N. Vogoride, viitorul caimacam din 1857—1858, a cărui soră, Smaranda, se căsătorise în mai 1834 cu domnitorul Mihail Sturdză ; trimis de Poartă în Moldova pentru a aduce mitropolitului Moldovei decorația turcească, Nișanul, găsește în Iași un teren propice pentru parvenire politică și matrimonială. El face totul pentru a se căsători cu Cocuța Conachi, moștenitoarea marii averi a poetului Costache Conachi, soră, după mamă, cu Costache Negri și surorile acestuia, deci și cu Elena Negri, care se împotrivea acestei căsătorii. Cu toată încrederea lui V. Alecsandri că inteligența acesteia va triumfa, căsătoria se face, dar Cocuța Vogoride, alături de soțul său grec, și-a păstrat într-atîta sentimente românești, încît ea însăși a ajutat la demascarea intrigilor antiunioniste ale soțului său. Discuțiile în jurul acestei căsătorii i-au inspirat lui V. Alecsandri o baladă în limba franceză, *Tzélébiade*. Cf. aici p. 546—547 n. 10.

[2] Elena Negri (1820—1847), soră cu Costache Negri, Catinca Negri, Zulnia Sturdza și Maria Negri călugărită la Văratic, sub numele de Eugenia, copiii lui Petrache Negri și ai frumoasei Smaranda Donici, recăsătorită mai tîrziu cu poetul Costache Conachi. Elena Negri a fost, pentru scurt timp, căsătorită cu A. Vîrnav-Liteanu. Întîlnită la Blînzi, moșia sa de lîngă Tecuci, și la Mînjina lui Costache Negri, ea a însemnat pentru poet marea iubire a vieții sale. În urma călătoriei făcute împreună prin Europa, grav bolnavă de plămîni, ea moare pe drumul de întoarcere în țară, la intrarea în Bosfor, în mai 1847.

CĂTRE ION GHICA

14

[Vara 1844]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 113—114 ; original.

[1] Pentru datarea aproximativă a scrisorii, vezi aici p. 540 n. 1. Din conținut rezultă că era vară, că Ion Ghica era la

Iași și că probabil este din anul 1844, cînd acesta se pregătea să plece la București, dar scrisoarea poate fi tot atît de bine și din anul 1843, iar plecarea lui Ghica din Iași să fi fost numai pe timpul vacanței.

15

[Fălticeni, vara 1844]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 115 ; original.

[1] Pentru datare, vezi nota de mai sus. Îndemnul de a vizita tîrgul de la Neamț și ruinele cetății, precum și propriile sale planuri de excursii la cetatea Suceava și mînăstirea Slatina situează scrisoarea în timpul verii

Borsec, iulie 1844

16

B.A.R., ms. rom. 803, f. 9—10 ; original.

Bibliografie : M. Kogălniceanu, *Știri noi*, ..., în *Arhiva românească*, t. X, 1945/1946, p. 151—152 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 17—22.

[1] Suplice-Guillaume Chevalier, zis Gavarni (1804—1866), desenator francez, colaborator al revistei umoristice *Charivari*, a reprezentat cu mult spirit, în desenele sale, societatea din timpul domniei regelui Louis Philippe. Remus Niculescu, în articolul *Contemporani cu Daumier, scriitori români și caricaturiști francezi între 1835 și 1860* în *Studii și cercetări de istoria artei*, seria Arta plastică, t. 18, nr. 2, 1971, p. 282—284 și p. 302, în legătura cu plasticele descrieri din această scrisoare, amplificate în nuvela cu același nume, atrage atenția asupra influenței pe care trebuie să o fi suferit V. Alecsandri, în contact cu creația sati-

rică a pictorilor pe care îi citează și, în special, cu seria *Les Baigneurs*, a lui Daumier.

[2] Cf. aici p. 539 n. 2.

[3] Gérard Grandville (1803—1847), desenator și caricaturist francez, care a redat cu vervă ridicolul epocii sale.

[4] Fîntînă fabuloasă, care avea darul să întinerească pe cei ce sorbeau din apele ei. În sens figurat, ceea ce întinerește. Jouvence, numele nimfei pe care Jupiter a preschimbat-o în fîntîna tinereții.

[5] Prima parte a articolului plănuit, *Borsec*, apare chiar în acea toamnă în ultimul număr din *Propășirea*, I, nr. 42, 29 octombrie 1844, p. 334—336, iar urmarea, în altă revistă, în anul următor. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 169—178 și note p. 731—733.

[6] Marele ban Iordache Filipescu (1782—1854), fost caimacam la 1813, căsătorit cu Catinca Balș.

[7] Zoe (Zuzuca) Filipescu, fiica precedentului, căreia îi dedică romanța *Frumoasa copiliță*. Cf. aici p. 82.

[8] Rudă a familiei Filipescu.

[9] *Propășirea*. Cf. aici p. 542 n. 3.

[10] Balada, în limba franceză, *Tzélébiade* fusese scrisă de poet pentru a ridiculiza pe N. Vogoride, care aspira să se căsătorească cu Cocuța Conachi (cf. aici p.544 n. 1). Poezia, care se putea cînta pe o arie din *Fra Diavolo*, a avut o largă răspîndire în societatea ieșeană, circulînd în copii manuscrise. Cf. B.A.R., Arh. V. Alecsandri, I ms. 6 b, o copie : *Tzélébiade*. Ballade à l'instar de celle de *Fra Diavolo*, même air ; *Impromptu* : Suplement à la Ballade *Tzélébiade*. Începutul suna astfel :

„Quel est ce Tzélébi
Que le Nichan décore ?
C'est le Prince Bibi
Des rives du Bosphore"...

iar fiecare strofă se încheia cu numele ridicolului pretendent Koulafoglou ! (Cf. și personajul din *Iorga de la Sadagura*.) Titlul de *Tzélébiade* vine din turcescul *čelebvk*, care, după sensul arhaic, însemnează : „nobil, de bun neam", titlu acordat de turci euro-

penilor și echivalent cu *efendi,* acordat numai turcilor. În epoca fanariotă, cuvîntul, pronunțat *telebi,* are sens de titlu de politețe, echivalent lui *chir.* Forma modernă de *cilibiu* înseamnă: „frumos, elegant" (cf. și altă copie în ms. rom. 21, f. 165). I. C. Filitti, în *Domniile române sub „Regulamentul Organic"*, Buc., Socec, 1915, p. 663, înglobează greșit balada între satirele epocii, adresate boierimii incapabile din vremea lui Mihail Sturdza. Cf. și corespondența adresată de Emmeline Raymond, prietena Elenei Negri, lui I. Ghica, prin intermediul căruia versurile lui Alecsandri făceau înconjurul societății, B.A.R., S 38(1—6)/DCXXI.

17

Iași [p. iulie 1844]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 121 ; original.

[1] Pentru datare, vezi aici p. 540 n. 1. Propunerea făcută de V. Alecsandri lui Ion Ghica de a relua corespondența dintre ei ne face să presupunem că aceasta se întîmpla după stabilirea lui Ghica în București, deci după luna iulie, cînd se mai găsea încă la Iași.

18

Iași, 14 septembrie 1844

B.A.R., ms. rom. 803, f. 11—12 ; original.

Bibliografie: E. Carcalechi, *Alecsandri și Ion Ghica,* în *Arhiva,* Iași, XVI, nr. 9, septembrie 1905, p. 383, fragment, traducere.

[1] Emmeline Raymond (1828—1902), prietena Elenei Negri, fiica unui ofițer belgian din armata austriacă, născută la Cernăuți. A înființat la Paris la *Mode illustrée* și a scris mai multe

romane. Se păstrează cîteva scrisori ale ei către Ion Ghica (cf. B.A.R., S 38 (1—6) DCXXI). Încercarea lui Emil Boldar de a explica lipsa de temei a identificării Emiliei din *Moartea Emiliei*, de C. Negri, cu Emmeline Raymond, rămîne gratuită, dată fiind vîrsta înaintată pînă la care a trăit aceasta. Cf. C. Negri, *Scrieri*, II. Text ales, stabilit, note și studiu introductiv de Emil Boldan, Buc., Editura Minerva, 1966, p. 363—365.

[2] *Propășirea*. Cf. aici p. 542 n. 3.

[3] Ion Voinescu II. Cf. aici p. 543 n. 4.

[4] Grigore Alexandrescu.

19

Iași, 9 dec. 1844

B.A.R., ms. rom. 803, f. 13—14 ; original.

Bibliografie : N. Petrașcu, *De la cei ce nu mai sînt*, în *Literatură și artă română*, II, nr. 1, 25 noiembrie, 1897, p. 540—541, traducere ; *Luceafărul*, Buda, IV, nr. 4, 1 iunie 1905, p. 230, traducere ; II. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri*, II. în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 229, 22 octombrie 1909, p. 2, traducere ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 22—27.

[1] Ion Ghica locuise și el în Iași pînă în vara lui 1844. Cf. aici p. 540 n. 1.

[2] *Propășirea*. Cf. aici p. 542 n. 3.

[3] Secretariatul Statului acordă în 14 noiembrie 1844 lui Ion Ghica, N. Bălcescu și A. G. Golescu dreptul de a scoate o gazetă. Revista *Săptămîna* nu a putut fi realizată. Cf. aici p. 82.

[4] Moșia lui Costache Negri, din ținutul Covurlui, unde s-au întîlnit adesea muntenii cu moldovenii.

[5] În legătură cu proiectul de plecare la București, Cf. aici p. 550 n. 2.

[6] Gluma la care face aluzie ne-a rămas nelămurită.

[7] Murise tatăl lui Ion Ghica, marele logofăt Dimitrie Ghica.

20

Iaşi, 5 ianuarie 1845

B.A.R., ms. rom. 803, f. 15—16 ; original.

[1] Poetul evocă moartea mamei sale, care îi pricinuise o mare durere. Cf. aici p. 537 n. 1.

[2] Nici familia Şuţu, de origine greacă, nu a fost scutită de glumele versificate ale poetului în legătură cu goana după căsătorii cu tinerele moldovence bogate. Cf. B.A.R., Arh. V. Alecsandri I ms. 6 a-b, copie : *Petite chansonnette à la grande invasion des petits Soutzo en Moldavie en 1846.*

21

[Iaşi, începutul anului 1845]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 124—125 ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondenţă,* Buc., 1960, p. 52—55 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori,* Chişinău, 1968, p. 163—165, traducere.

[1] Scrisoarea poate să fie scrisă la începutul anului 1845, căci în 9 decembrie 1844 îi scrisese despre sfîrşitul trist al *Propăşirii* şi al unora dintre redactori şi despre perspectiva apariţiei *Săptămînii* ; cere acolo explicaţii despre scrisoarea îndoliată primită de la Ion Ghica, după care nu poate urma, logic, decît scrisoarea de condoleanţe a poetului, din 5 ianuarie 1845. Scrisoarea de faţă, în care reia planul călătoriei la Bucureşti, soarta *Săptămînii* şi lichidarea datoriilor rămase de pe urma *Propăşirii,* trebuie să fi fost scrisă cîndva după scrisoarea de condoleanţe, deci la începutul anului. S-ar mai putea presupune că scrisoarea a fost scrisă între 9 decembrie 1844 şi 5 ianuarie 1845, date fiind proiectele vesele pe care le face pentru şederea în Bucureşti, dar totuşi primise scrisoarea îndoliată ! Amintim că adresa Secretariatului Statului pentru înfiinţarea revistei *Săp-*

tămîna era din 14 noiembrie 1844, deci au trebuit să treacă cîteva luni pentru apariţia şi totodată dispariţia revistei.

[2] Premiera piesei *Iaşii în carnaval* sau *Un complot în vis*, dată în beneficiul artiştilor români, a avut loc la 22 decembrie 1845. Cf. Ioan Massoff, *Teatrul românesc*. Privire istorică, I, Buc., E.P.L., 1961, p. 282—283. Pentru plecarea la Bucureşti cf. aici p. 550 n. 2.

[3] Romanţa *Frumoasa copiliţă*, dedicată domnişoarei Zuzuca Filipescu. Cf. aici p. 546 n. 7.

[4] Cf. aici p. 548 n. 3.

[5] Panait I. Balş (1817—1889), om politic. A participat la mişcarea de la 1848 din Iaşi, a fost secretar de Stat în timpul căimăcămiei lui Vogoride, ministru de Finanţe. Colaborase la revista *Propăşirea*.

[6] Anastase Panu (1810—1867), om politic. A participat la mişcarea de la 1848 din Iaşi, a fost ministru de Justiţie sub Gr. Ghica, 1852, membru în Divanul ad-hoc al Moldovei, membru al Căimăcămiei de Trei, din 1858—1859, unionist, după Unire este numit preşedinte al Camerei din Iaşi. Mai tîrziu, ostil lui Cuza.

22

[Iaşi, începutul anului 1845]

B.A.R., ms rom. 807, f. 122—123 ; original.

[1] După conţinut, scrisoarea se situează aproximativ în această epocă şi după scrisoarea prcedentă. Cf. aici p. 81—82.

[2] La 9 decembrie, poetul scria cu entuziasm lui I. Ghica despre posibilitatea călătoriei la Bucureşti (cf. aici p. 74). La începutul anului 1845, proiectul era pe punctul de a se realiza, condiţionat de vornic de reprezentarea în prealabil a piesei *Iaşii în Carnaval* (cf. aici p. 81). Din februarie 1845 se păstrează cererea poetului de paşaport pentru Ţara Românească şi cererea de concediu (Arh. St. Iaşi, Fond Secretariatul de Stat, dosar 1239, f. 284—285). Tot pe atunci cerea paşaport şi Iancu Alecsandri pentru Bucureşti (*ibidem*, p. 258—259). Contrar celor afirmate de G. C. Nicolescu, V. Alecsandri nu a fost la Bucureşti

în februarie-martie 1845, nici pentru a-și consola prietenul, Ion Ghica, de moartea tatălui său, nici pentru a participa la căsătoria lui Ion Em. Florescu cu fiica domnitorului Gheorghe Bibescu, care a avut loc în februarie (cf. G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, ed. II, Buc., E.P.L., 1962, p. 107—108). Scrisoarea de față către Ion Ghica este convingătoare și ea se acordă foarte bine cu cele două scrisori ale lui Const. Filipescu către același, din Iași, 10 februarie 1845, și Filipești, 12 martie 1845, în care îi vorbește despre șederea sa în Iași și călătoria la Bohotin împreună cu alții printre care Alecsandri și C. Negri, împreună cu care s-a dus apoi, la începutul lui martie, la Mînjina și Blînzi, unde se aflau Emmeline Raymond și Elena Negri. Cf. și Cornelia Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea națională, 1834—1849*, Buc., Editura Academiei R.S.R., 1967, p. 269—272 (Documente).

[3] Costache Filipescu. Cf. aici p. 557—558 n. 2.

[4] Emmeline Raymond.

CĂTRE SMĂRĂNDIȚA DOCAN

23

[1845—1850]

B.A.R., S 37 (5)/LVII ; original.

[1] Cf. aici p. 536 n. 3.

[2] Acest serviciu, poetul îl putea cere Smărănditei Docan tot atît de bine în timpul cît trăia Elena Negri, cît și după moartea acesteia, cu aceeași grijă de a nu se comite vreo indiscreție asupra legăturii dintre cei doi (cf. aici p. 554 n. 4). Relațiile de prietenie cu Smărăndița durau, în orice caz, din anul 1845, de cînd fratele acesteia, C. Rolla, devenise cumnatul lui V. Alecsandri. Nu am putut stabili epoca în care Emmeline Raymond, prietena Elenei Negri, a plecat definitiv în Franța. Totuși, după aspectul său grafic, credem că scrisoarea este scrisă pînă în anul 1850. Deci propunem pentru datare, perioada dintre anii 1845—1850, dar fără nici o siguranță.

CĂTRE ION GHICA

24

Iaşi, 20 mai 1846

B.A.R., ms. rom. 803, f. 17—18 ; original.

Bibliografie : I. Ghica, *Scrisori*, vol. IV, „B.P.T.", ed. II, Il. Chendi [Buc.], Alcalay, p. 7, nr. 1, fragment, traducere.

[1] În înţelegere cu Elena Negri, care pleca în străinătate pentru a-şi îngriji sănătatea, poetul pleacă la 7/19 iunie 1846 într-o călătorie spre Constantinopol şi Asia Mică, apoi va veni în Italia, spre a se întîlni la 5 septembrie cu Elena Negri la Triest, de unde vor pleca împreună spre Veneţia. Cf. C. D. Papastate, *Vasile Alecsandri şi Elena Negri, cu un jurnal inedit al poetului..*. Buc., 1947, jurnal reeditat în V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 174—237. Cf. şi G. C. Nicolescu, *Viaţa lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1962, E.P.L., p. 107—121.

[2] Lui V. Alecsandri i se făcuse la Bucureşti o manifestaţie frăţească, ca unui reprezentant al mişcării naţionale moldovene, aşa cum la rîndul lor muntenii N. Bălcescu şi Costăchiţă Filipescu, fuseseră primiţi în Moldova. V. Alecsandri povesteşte această primire în scrisoarea autobiografică către Ubicini, din 1856 (cf. aici p. 251—252) făcînd unele confuzii de date. (Cf. şi Cornelia Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea naţională, 1834—1849*. Buc., 1967, p. 73). Concludentă este şi scrisoarea lui Costache Negri din 1 aprilie 1846, adresată lui Costăchiţă Filipescu : „Mi-a spus Alecsandri despre buna primire ce i-aţi făcut şi mă căiesc că nu m-am izbit şi eu pînă la voi, spre a lega, cu cît aş fi putut, şi mai de aproape prieteşug şi frăţie de român cu român". Cf. C. Negri. *Scrieri*, I, Buc., 1966, p. 263—264.

CĂTRE ZULNIA STURDZA

25

Palermo, 8 februarie 1847

B.A.R., S 47(1)/LVIII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 227—229 ; reprodusă traducerea ca notă la *[Jurnal de Călătorie în*

Italia] în V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări,* Buc., 1964, p. 237—239 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori,* Buc., 1972, p. 30—37 ; V. Alecsandri, *Opere,* IV, Buc., 1974, note p. 896—898, traducere.

[1] Zulnia Sturdza (1823—1901), soră cu Costache Negri, Catinca, Elena și Eugenia. Căsătorită foarte tînără cu N. Mavrocordat, de care s-a despărțit în februarie 1846, recăsătorindu-se în anul 1850 cu Vasile Sturdza, viitorul caimacam din 1858.

[2] Gabriel Andral (1799—1876), profesor al Facultății de medicină din Paris, medic la spitalul Charité, cunoscut ftiziolog, a introdus în clinică cercetarea obligatorie a sîngelui. A lăsat cinci volume de *Cliniques médicales* (1829—1833). Louis Rostan (1790—1866), profesor al Facultății de medicină din Paris, autor al unor interesante lucrări. Ambii sînt doctorii care l-au îngrijit și pe N. Bălcescu. Cf. N. Vătămanu, *Bălcescu bolnav,* în *Studia et acta Musei Nicolae Balcescu,* 1960—1961, Buc., 1971, p. 323—339.

[3] Aici au locuit împreună cu N. Bălcescu. V. Alecsandri, într-o scrisoare către un prieten imaginar, descrie felul de viață pe care îl duceau acolo. Cf. *Teatru,* Buc., 1875, p. XVII—XVIII ; V. Alecsandri, *Albumul unui bibliofil. Nicolae Bălcescu,* în *Opere,* IV, Buc., 1974, p. 456—461.

26

Neapole, 2 aprilie 1847

B.A.R., S 47(2)/LVIII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondență,* Buc., 1960, p. 229—233 ; reprodusă traducerea ca notă la *[Jurnal de Călătorie în Italia],* în V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări,* Buc., 1964, p. 239—240 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori,* Buc., 1972, p. 38—44 ; V. Alecsandri, *Opere,* IV, Buc., 1974, note p. 896—898, traducere.

[1] Între hîrtiile poetului se păstrează biletul de vapor cu data de 23 martie 1847, eliberat lui „Sigr Balgesku, Siga Negri și Sigr V. Alecsandri" pentru călătoria de la Palermo la Nea-

pole, cum şi invitaţia „Delegaţiei maritime din Neapole" pentru a se înscrie la prefectura poliţiei. Cf. B.A.R., Arhiva V. Alecsandri, II Varia 22.

[2] Cf. aici p. 553 n. 2.

[3] Manolache Costache Epureanu (1824—1880), unionist şi însemnat om politic, prim-ministru; văr cu Costache Negri şi surorile sale, prin mama lor.

[4] Împrejurările care îl împiedicau să se întoarcă în patrie nu erau de natură politică, dovadă că s-a întors la numai cîteva zile după moartea Elenei Negri. Obligaţi însă să păstreze discreţie asupra relaţiilor dintre ei, chiar de la plecarea spre Italia, fiecare a luat altă cale; în străinătate s-au ferit de a se întîlni cu români, iar la întoarcere trebuiau să folosească aceeaşi prevedere.

27

Iaşi, 1847, august

B.A.R., S47(3)/LVIII; original.

Bibliografie: V. Alecsandri, *Corespondenţă,* Buc., 1960, p. 233—234.

[1] Cf. aici p. 252 Tot atunci se găsea la Balta-Albă şi Alex. Odobescu, în vîrstă de 14 ani, care îşi aminteşte: „Însoţisem pe tatăl meu la băile de la Balta Albă, unde se adunase, în acel an, sarea şi marea, precum a şi povestit-o cu atîta spirit dl. Vasile Alecsandri, pe carele atunci, acolo, pentru prima oară l-am văzut, domnia-lui tînăr, vesel şi încă de atunci cunoscut prin farmecul neacş românesc al muzei ce-l inspiră, eu copilul, crezînd că tot ce zboară se mănîncă". Cf. Alex. Odobescu, *Pseudokinegheticos, Scrieri literare şi istorice,* vol. III, Buc., 1874, p. 21; şi aici p. 604 n. 14 pentru nuvela *Balta-Albă.*

[2] Eugenia Negri, sora lui Costache Negri, călugăriţă la mănăstirea Văratic, unde devenise stareţă, reunea adesea în jurul său pe membrii familiei sale şi societatea lor.

[3] Costache Negri.

CĂTRE SMĂRĂNDIȚA DOCAN

28

[august-septembrie 1847]

B.A.R., S 37 (6)/LVII ; original.

[1] Rezultă din acest bilet că poetul venea de departe, din străinătate, dacă servitorul său îl preceda cu cîteva săptămîni. Acest Gheorghe Damian figurează pe pașaportul lui V. Alecsandri, din iulie 1847, pentru Mehadia. Deci s-ar putea ca la întoarcerea de acolo să-l fi trimis pe acesta la Smărăndița, cu biletul și fotografia. Tot atît de bine s-ar putea ca acest lucru să se fi petrecut și mai tîrziu, ținînd seamă că un servitor putea rămîne o viață întreagă la aceeași casă.

CĂTRE ZULNIA STURDZA

29

Iași, decembrie 1847

B.A.R., S 47 (4)/LVIII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 234—256.

[1] Costache Negri.

30

[1847—1848 ?]

Originalul în posesia d-lui L. Kalustian.

Bibliografie : L. Kalustian, ***Facsimile***, „Biblioteca Eminescu", Buc., Editura Eminescu, 1975, *Vasile Alecsandri și „neurasteniile*

de primăvară", p. 284—294, traducere și facsimilul începutului și sfîrșitului scrisorii.

[1] După cum rezultă din adresa de pe plic, este scrisă din țară și, tot după această adresă, formulată: *„Madame Zulnie Négri"*, rezultă că ea a fost scrisă în perioada în care aceasta era divorțată. Căsătorită în 1839 cu Nicolae Mavrocordat, se desparte de acesta în februarie 1846 și se recăsătorește cu Vasile Sturdza în anul 1850. Din datele comunicate de dl. Paul Păltînea, la 2 februarie 1850, Zulnia semna încă „Negri", iar în 14 noiembrie „Zulnia Sturdza", deci căsătoria a avut loc între aceste două date. Scrisoarea este scrisă între februarie 1846 și primăvara-vara 1850. *„Le retour du printemps"* poate să însemneze venirea primăverii, dar și *reîntoarcerea* primăverii, care nu poate avea loc decît într-o primăvară întreruptă de zile de iarnă sau toamna, cînd, uneori, reînfloresc liliecii și castanii! Urmărind primăverile și toamnele din perioada indicată ca posibilă pentru trimiterea scrisorii, este evident că ea nu a putut fi scrisă nici în anul 1846, nici în primăvara anului 1847, cînd poetul era în Italia cu Elena Negri, care moare la 4 mai, la Constantinopol. În toamna acestui an nu ar fi cu neputință, pentru că, dacă în primele scrisori cunoscute i se adresa protocolar *„Madame Zulnie"*, în august 1847 i se adresează *„Chère Zulnie"* (cf. aici p. 103). Din diverse relatări se știe că moartea Elenei Negri a apropiat și mai mult pe poet de familia Negri, care l-a socotit ca pe un membru al ei. Zulnia, în special, a fost confidenta durerii sale. Chemarea ei la Constantinopol în primăvara anului 1849, cînd el vine acolo de la Paris, în legătură cu organizarea comitetului emigrației, este o încercare de a se reuni în familie, cu Costache Negri, surorile sale, Catinca și Zulnia, și cu Catinca Rolla, sora poetului, care făgăduise să vină și ea (cf. aici p. 135). Referirea la primăvara care îi trezește amintiri dureroase credem că privește dramatica primăvară din 1847.

E posibil ca scrisoarea să fie scrisă în primăvara lui 1848, pînă la mișcarea revoluționară din martie, de la Iași, după înăbușirea căreia poetul pleacă imediat în Ardeal, apoi Cernăuți și Paris, unde rămîne pînă în decembrie 1849 și de unde este sigur că nu este scrisă scrisoarea. În funcție de căsătoria Zulniei, ar mai putea fi și primăvara anului 1850, cînd, credem însă, că deja amintirile dureroase se mai șterseseră, prins de luptele po-

litice și episodul Dridri! În orice caz, este o scrisoare de profundă prietenie, așa cum numai epoca romantică a știut să o cultive, și care, credem, nu ascunde și alte sentimente. Această scrisoare și cele adresate Zulniei și doctorului Steege, după episodul din 1848 (cf. aici p. 119—120) sînt mărturii ale stărilor depresive la care era expus poetul din pricina unei sensibilități aproape maladive. Cf. interpretarea delicată a d-lui L. Kalustian, *op. cit.*, care bănuiește posibilitatea unei idile între cei doi.

CĂTRE COSTACHIȚĂ FILIPESCU

31

Iași, decembrie 1847

M.L.R., 4.986 ; original.

Bibliografie : Perpessicius, *Alecsandri inedit* în *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, III, 1963—1967, Buc., E.P.L., 1967, 245—248 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 44—50.

[1] Semnalăm că plicul care însoțește scrisoarea nu aparține acesteia, ci alteia anterioare, adresată de poet lui C. Filipescu, la Paris, pe adresa : *Monsieur Constantin Philipescu, Chaussé d'Antin 39*, purtînd pe ștampila poștii pariziene anul 1846. Se știe că, în iunie 1846, C. N. Filipescu, împreună cu N. Bălcescu și C. Negri plecaseră la Paris, deci acolo îi scrisese V. Alecsandri o scrisoare care, din păcate, nu este cunoscută. Dealtfel, din conținutul scrisorii de față se înțelege că Filipescu era la București.

[2] Costăchiță N. Filipescu (1807—1854), maior, membru al „Frăției" și al „Asociației literare", deputat în Adunarea obștească, în care a ținut un discurs răsunător împotriva concesionării minelor de către Trandafiloff ; dezbaterile care au avut loc în Adunare cu acest prilej și atitudinea luată de C. Filipescu, care „au vorbit ca un înger", sînt relatate cu amănuntul de N. Bălcescu în scrisoarea către Ion Ghica din [8 februarie 1844] (cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, Buc., 1964, p. 46—48 ; cf. și

scrisorile lui N. Bălcescu către Filipescu, *ibidem*, p. 62—63 și 71—72). Prin călătoria pe care o face în februarie-martie 1845 la Iași și Mînjina, stabilește legătura între tineretul revoluționar muntean și cel moldovean. Vezi scrisorile lui către Ion Ghica în legătură cu călătoria în Moldova, cum și date despre activitatea sa, la Cornelia Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea națională 1834—1849*, Buc., 1967, p. 269 și 271—272. Semnificative sînt scrisorile pe care i le scrie C. Negri în martie 1845 și aprilie 1846. Acesta îl sfătuia: „Lucrează, dragul meu Filipescu, din toate puterile dumitale, la întîlnirea plănuită. Nu da înapoi în fața ciudățenii lucrului și să nu ai în vedere decît bazele solide ale Unirii, pe care, chiar prin această întîlnire, o putem stabili între două mici popoare, care nu trebuie să formeze decît unul singur" (cf. C. Negri, *Scrieri*, Buc., 1966, p. 259—264). V. Alecsandri, care îl socotește „unul din cei mai frumoși și mai eleganți tineri din societatea Bucureștilor", l-a evocat în portretul publicat pentru prima dată în *Revista română*, II, iulie 1862, p. 313—314 (cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, p. 345—346, note p. 822). Poetul mai scrisese despre C. Filipescu și în scrisoarea autobiografică adresată lui Ubicini în 1856. Cf. aici p. 252.

[3] Diplomația europeană urmărea cu mult interes problemele din Orientul Apropiat, unde echilibrul de forțe politice se schimba prin slăbirea puterii otomane.

[4] Sora poetului, Catinca, măritată cu C. Rolla, și sora acestuia, Smărăndița, măritată mai tîrziu cu N. Docan.

CĂTRE ZULNIA STURDZA

32

[Hangu, martie-aprilie 1848]

B.A.R., S 47 (9)/LVIII; original.

Bibliografie: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 236—238.

[1] Mișcarea revoluționară de la Iași din martie 1848, netemeinic organizată și trădată chiar de conducătorii ei, dar cu

consecințe foarte grave pentru cei care au participat cu bună-credință, a fost ușor înăbușită de domnitorul Mihail Sturdza și fiii săi, Dimitrie și Grigore. Modul în care a fost înșelat în speranțele sale de a se realiza o schimbare în soarta țării l-a deprimat mult pe poet, dar i-a lăsat speranța că, luptînd alături de românii din Țara Românească și Transilvania, revoluția va triumfa, iar după înfrîngerea și a acestora, a înțeles că este necesară o luptă politică pentru a trezi interesul marilor Puteri asupra soartei românilor, luptă căreia i se dedică în anii de emigrație și pe care o va continua pînă la Unire.

2 Frații Răducanu, Lascăr și Dimitrie Rosetti.

3 Familia cneazului Alexandru Cantacuzino.

33

[martie 1848, a. 1850]

B.A.R., S 47 (5)/LVIII ; original.

1 Scrisoarea pare să fie scrisă din Iași. În lipsa altor elemente de datare credem că ea se plasează înainte de plecarea lui V. Alecsandri, după mișcarea de la Iași din martie 1848 și, în orice caz, înainte de a doua jumătate a anului 1850, cînd Zulnia, căsătorindu-se cu Vasile Sturdza, nu mai este doamna Negri !

CĂTRE LUDOVIC STEEGE

34

Cernăuți, 24 iulie 1848

B.A.R., S. 44(2) / LVIII ; original.

1 De la Cernăuți, unde V. Alecsandri se găsea de pe la începutul lunii iunie, el nu va mai putea pleca în Țara Românească, de unde veneau știri grave despre înfrîngerea revoluției,

ci va pleca la Paris, unde se afla la 22 septembrie, cînd este recomandat de diplomatul Billecocq și de filoromânul J. Vaillant ca membru în *Société orientale.* Cf. la B.A.R., Arh. V. Alecsandri I_2 Acte 3, diploma din 13 octombrie 1848.

La Paris va lua contact cu ceilalți emigrați politici din Principate și mai cu seamă cu ziariști francezi, alături de care va duce o intensă campanie prin presă, de propagandă în folosul luptei naționale a românilor. Poetul rămîne aici pînă în decembrie 1849, cînd este rechemat în țară de vornicul V. Alecsandri. Cf. G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1962, p. 160—191.

CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU

35

Cernăuți, 25 iulie/6 august 1848

Bibliografie : I. Mușlea, *O scrisoare inedită a lui Alecsandri și C. Negri către Bălcescu* în *Gînd românesc,* V, nr. 11—12, noiembrie-decembrie 1937, p. 558 și 562, la p. 560 facsimil ; St. Meteș, *Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi,* Cluj, 1935, p. 1 ; G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri,* Buc., 1962, p. 168, reproduce scrisoarea lui Alecsandri, fără cîteva rînduri de la urmă ; I. Lăcustă, *Scrisori de departe,* în *Magazin istoric,* XII, nr. 6(135), iunie 1978, p. 20—21

[1] Facsimilul publicat nu prezintă și fila pe care a fost scrisă adresa. Aceasta se găsește în notele lui I. Mușlea, *loc. cit. : fratelui N. Bălcescu, București.* În aceeași scrisoare scriu și Costache Negri și Lascăr Rosetti, întărind și mai mult dorința de Unire proclamată în scrisoarea lui V. Alecsandri. Moldovenii, înfrînți în încercarea lor revoluționară, își pun toată încrederea în izbînda revoluției din Țara Românească ; „mai întîia dorința noastră“, scrie Negri, „este de a ne uni cu voi neapărat și spre acest sfîrșit ce are a ne aduce a forma o țară puternică și cu îndoit viitor, vom lucra...“. Iar Lascăr Rosetti scrie : „și nimic nu dorim mai fierbinte decît unirea sororelor țări...“

CĂTRE ALECU RUSSO

36

Cernăuţi, 26 iulie 1848

Bibliografie : Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, Buc., 1929, p. 199—200.

[1] Pluralul folosit de Alecsandri se explică prin prezenţa a încă doi prieteni care îi scriu lui Russo în aceeaşi scrisoare cu poetul, pe paginile doi şi trei. Vasile Rosetti, care se amuză de aventura lui şi-i dă ştiri despre retragerea ruşilor (cu data Cernăuţi, 27 iulie 1848), şi Manolache Costache-Epureanu, care îl anunţă că îi expediază banii şi că a anunţat pe ministrul de Interne din Pesta, pentru a fi eliberat din închisoarea de la Cluj. Cf. şi Ion Radu Mircea, *Un paşoptist român în închisorile Vienei*, în *Manuscriptum*, VII, nr. 2(23), 1976, p. 62—80.

CĂTRE O DOAMNĂ DIN PARIS

37

[Paris], 14 oct. 1848

Bibliografie : Nestor Ureche, *O scrisoare a lui Vasile Alecsandri către o doamnă*, în *Propilee literare*, I, nr. 14, octombrie 1926, p. 26, traducere ; *32 opere din literatura română*. Analize literare... Activitatea „Societăţii pentru studiul literaturii române" a elevilor din clasele VI şi VII ale Liceului „Gh. Şincai" din Bucureşti 1932—1933. Sub conducerea profesorului I. M. Raşcu, Buc., 1933, p. 40—41. Publicat textul original în limba franceză al scrisorii.

[1] Adolphe Billecocq, avocat, diplomat timp de treizeci de ani, consul francez la Bucureşti, Constantinopol etc. Criticînd politica lui Guizot, este rechemat din Ţara Românească. A scris *Le nostre prigioni* sau *Le journal de Billecocq*, 2 vol., 1849, Paris, în care relatează pe larg şi situaţia din principate. A activat în „Société orientale" şi la *Revue de l'Orient*. În timpul şederii la

noi în țară a cunoscut și apreciat valoarea poporului român și frumusețile țării, devenind, în străinătate, un apărător al luptei noastre naționale. Împreună cu pictorul francez Michel Bouquet (1807—1888), care fusese în țara noastră între anii 1840—1842, a tipărit un *Album Moldo-Valaque, ou guide politique et pittoresque à travers les Principautés du Danube*, Paris, 1848. În legătură cu scrisoarea de față, scrisese unui „boyard de la Moldavie, à Paris", pentru a-i da „une espèce de certificat... ou laisser-passer, qui prouve à tous les miens que votre pays n'est pas un mythe, que, Moldaves ou Valaques, vous existez et que ce n'est pas moi qui vous ai découvert" („unui boier din Moldova, la Paris", pentru a-i da „un fel de certificat... sau pașaport, care să dovedească alor mei că țara dumneavoastră nu este un mit, că, moldoveni sau valahi, existați și că nu eu v-am descoperit"). La această cerere V. Alecsandri adresează unei doamne, prietenă a lui Billecocq, o scrisoare spirituală, care evocă frumusețile și năzuințele țării noastre pentru care se pasionase diplomatul francez.

[2] Plastica exprimare populară a ideii de permanență a încîntat pe poet, care a folosit-o, cu adînci înțelesuri, ca etichetă, sub care a fost trimisă la concursul de la Montpellier poezia *Ginta latină*.

CĂTRE ZULNIA STURDZA

38

Paris, 10 noiembrie 1848

B.A.R., S 47 (6)/LVIII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 238—240.

[1] Costache Negri.

[2] Edgar Quinet (1803—1875), scriitor francez, profesor universitar și om politic ; a participat la revoluția de la 1848. Filoromân, a sprijinit mult țările române prin opera sa de propagandă. A fost căsătorit cu Hermiona, fiica lui Gh. Asachi.

CĂTRE ION GHICA

39

Paris, 26 decembrie 1848

B.A.R., ms. rom. 803, f. 19—20 ; original.

Bibliografie : E. Carcolechi, *Alecsandri și Ion Ghica,* în *Arhiva,* Iași, XVI, nr. 9, septembrie 1905, p. 383—384, fragment în traducere ; V. Alecsandri, *Corespondență,* Buc., 1960, p. 55—57.

[1] Adolphe Billecocq, cf. aici p. 561—562 n. 1.

[2] Hippolyte Desprez, cf. aici p. 590 n. 1.

[3] Spiritul revoluționar și generos francez, manifestat mai cu seamă prin presă, îmbrățișase cu entuziasm soarta poporului român oprimat care încerca să lupte pentru libertatea și independența sa. Intrat în legătură cu cîteva mari ziare pariziene, sprijinit de Baligot de Beyne, de Ubicini..., V. Alecsandri s-a luptat să țină la curent presa franceză cu evenimentele din principate și să canalizeze interesul conducătorilor politici spre cauza românească.

[4] Petre Cazimir (1822—1850), jurist, a studiat la Atena. A fost director al Departamentului Cultelor în Moldova sub domnia lui Grigore Ghica. În memoria acestuia a scris V. Alecsandri *La moartea lui P. Cazimir.*

[5] Ion Ionescu de la Brad.

CĂTRE ZULNIA STURDZA

40

Constantinopol, 25 aprilie 1849

B.A.R., S 47 (7)/LVIII ; original.

[1] Stabilit la Paris din toamna anului 1848, V. Alecsandri este trimis de emigrația română din Franța în Turcia, pentru a se încerca alcătuirea unui comitet unic al emigrației române cu

cei aflați acolo. Va pleca de la Constantinopol înapoi la Paris prin luna iulie. Cf. aici p. 566 n. 1. Pluralul folosit se explică prin prezența alături de poet a lui C. Negri, care, după o scurtă ședere la Constantinopol, se reîntoarce în Moldova.

CĂTRE ALEXANDRU HURMUZAKI

41

Constantinopoli, 12 mai 1849

B.A.R., ms. rom. 3349, f. 3—4 ; original.

Bibliografie : Il. Chendi și E. Carcalechi, *Alecsandri și românii din Bucovina*, în *Voința națională*, XXI, nr. 5873, 16/29 noiembrie 1904, p. 1—2 ; Il. Chendi, *Corespondența lui V. Alecsandri cu bucovinenii*, în *Convorbiri literare*, XL, nr. 6—8, iunie-august 1906, p. 585—587 ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri, II*, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 231, 24 octombrie-6 noiembrie 1909, p. 1—2 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 55—59.

[1] Alexandru Hurmuzaki (1823—1871), fiul lui Eudoxiu Hurmuzaki, începătorul colecției de documente Hurmuzaki, și al Elenei Murguleț ; frate cu Gheorghe, Constantin, Eudoxiu, Nicolae și Eliza, căsătorită cu Gheorghe Sturdza, și cu Eufrosina, căsătorită cu Petre Petrino. Alexandru a studiat dreptul la Viena și a fost printre românii din Bucovina un însemnat om politic și publicist, care, împreună cu fratele său Gheorghe, au redactat gazeta *Bucovina* și au înființat „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina", în mai 1862. A fost membru al Academiei Române.

[2] Încercarea de roman de moravuri a lui Ion Ghica a fost identificată și publicată de Dim. Păcurariu în Ion Ghica, *Documente literare inedite*, Buc., E.S.P.L.A., 1959, p. VII—XV. Cf. și D. Păcurariu, *Ion Ghica*, Buc., 1965, p. 101—116. Autorul demonstrează, folosindu-se chiar de indicația din această scrisoare a lui V. Alecsandri, că, în adevăr, este vorba de un roman în

genul lui *Jérôme Paturot* al lui L. Reybaud. Manuscrisul acestei încercări de roman îl cerea Ion Ghica, exilat la Constantinopol, lui Gr. Alexandrescu, la care credea că îl lăsase; el figurează astăzi în colecția Cabinetului de manuscrise, de la B.A.R., sub cota 2822, și este *Istoria lui Alecu* și nu *Don Juanii din București*, pe care i l-au atribuit Eug. Carealechi, Gh. Bogdan-Duică și N. Iorga.

[3] Generalul rus Grabbe, trimis în misiune extraordinară la Constantinopol, în mai 1849. Discuțiile purtate atunci au dus la un important succes diplomatic pentru Rusia.

[4] Fabula s-a publicat în *Zimbrul*, nr. 2, 6 iulie 1850, sub inițialele poetului.

42

[Constantinopol, mai 1849]

B.A.R., S 26(1) /LVIII ; copie cu caractere chirilice.

Bibliografie : *Bucovina*, nr. 24, 5/17 august 1849, p. 133.

[1] Grigore Romalo (1820 ?—1849) a participat la mișcarea revoluționară de la Iași ; arestat și trimis în exil, se îmbolnăvește grav și moare la Constantinopol. V. Alecsandri i-a închinat poezia *La mormîntul lui Gr. Romalo*.

[2] V. Alecsandri se afla la Constantinopol din luna aprilie și va rămîne pînă în luna iulie. Scrisorile sînt redactate într-un stil dramatic, menite să producă impresie, ele fiind destinate în mod special publicării. S-a păstrat dealtfel numai o copie chirilică, pe aceeași filă fiind transcrise ambele scrisori (cf. scrisoarea următoare) și cu prezentarea făcută de redacție și motivarea întîrzierii publicării.

43

[Constantinopol] 31 mai 1849

B.A.R., S 26(2) /LVIII ; copie cu caractere chirilice.

Bibliografie : *Bucovina*, nr. 24, 5/17 august 1849, p. 133.

44

[Constantinopol, iulie 1849]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 128 ; original.

[1] Scrisoarea, fiind adresată lui Ion Ghica la Boyadjykeuy, deducem că a fost scrisă din Constantinopol, unde poetul se afla de la sfîrşitul lunii martie 1849 şi de unde pleacă la sfîrşitul lunii iulie a aceluiaşi an pentru a se reîntoarce la Paris. V. Alecsandri făcuse această călătorie la Constantinopol şi Brusa, în legătură cu încercarea emigranţilor români de a alege un comitet unic care să susţină în faţa marilor Puteri cauza libertăţii şi unirii Principatelor. V. Alecsandri, care se bucura de mult prestigiu, a fost ales în unanimitate în acest comitet. Cf. G. C. Nicolescu, *Viaţa lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1962, p. 182—183.

45

Arles, 9 august 1849

B.A.R., ms. rom. 803, f. 21 ; original.

[1] V. Alecsandri, întorcîndu-se de la Constantinopol, unde şezuse din martie pînă la sfîrşitul lui iulie (cf. supra n. 1), în drum spre Paris se opreşte cîteva ore la Arles.

[2] Marchizul de Bedmar, însurat cu o româncă, Lucia Palladi. Cf. aici p. 569 n. 1.

[3] Pipelet (Monsieur), portarul din romanul lui Eugène Sue, *Les mystères de Paris*, personaj care întruchipează tipul popular al portarului (ca şi soţia sa, portăreasa Mme Pipelet !).

[4] Cabrion, personaj din acelaşi roman, era inamicul supărător al lui Monsieur Pipelet. Numele folosit la plural indică rolul pe care cei doi prieteni l-au jucat pe lîngă acel Dumburgh.

46

Paris, 11 sept. 1849

B.A.R., ms. rom. 803, f. 23—24 ; original.

Bibliografie : Luceafărul, Buda, IV, nr. 11, 1 iunie, p. 231, traducere ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri,* II, în *Tribuna,* Arad, XIII, nr. 229, 22 octombrie 1909, p. 2, traducere.

[1] Cf. aici p. 142.

[2] Revoluţia din Ungaria, în care românii îşi puseseră mare nădejde, fusese înfrîntă la 13 august de armatele ţariste.

[3] Constantin Aristia, autorul *Prinţului român.* Cf. aici p. 609 n. 9.

47

Paris, 12 oct. 1849

B.A.R., ms. rom. 803, f. 25 ; original.

48

Paris, 17 octombrie 1849

B.A.R., ms. rom. 131, f. 319 ; original.

Bibliografie : N. Bălcescu, *Opere,* IV, Buc., 1964, p. 533—534.

[1] Rîndurile scrise de V. Alecsandri lui Ion Ghica şi semnate şi de fratele său sînt adăugate la scrisoarea lui N. Bălcescu către acelaşi, cu data de mai sus, prin care îl anunţă că a sosit la Paris folosind minciuna, curajul şi diferite deghizări pentru a trece prin Ungaria şi Austria.

[2] Cf. aici p. 147.

49

Paris, 1 decembrie 1849

B.A.R., ms. rom. 803, f. 27—28 ; original.

Bibliografie : E. Carcalechi, *Alecsandri și Ion Ghica*, în *Arhiva*, Iași, XVI, nr. 9, septembrie 1905, p. 384, fragment în traducere ; V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 58—60 : Vasile Alecsandri, *Publicistică, Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 165—166, traducere.

[1] În urma convenției de la Balta Liman, fusese numit domn în Moldova Grigore Ghica, om cult, cu idei liberale și progresiste, adept al ideii de unire a principatelor, deci perspectivele pentru Moldova erau acum altele, iar vornicul V. Alecsandri socotește că fiul său trebuie să se întoarcă în țară spre a lupta pentru viitorul acesteia.

[2] V. Alecsandri, plecat la Constantinopol la sfîrșitul lui martie 1849, se reîntorsese la Paris în august, Cf. aici p. 566 n. 1.

[3] Aceea pe care o considera soția sa era artista franceză Dridri, pe numele ei adevărat Marie-Angélique Chataignez. Poetul i-a dedicat o poezie și încercarea de roman, oarecum autobiografic, *Dridri*. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 412—435 și note p. 836—839.

[4] Titlul exact al memoriilor lui Eliade este : *Souvenirs et impressions d'un proscrit*, Paris, 1850, 304 p.

[5] Poemul lui C. Aristia, ridiculizat de V. Alecsandri. Cf. aici p. 603 n. 9.

[6] Marin Serghiescu. Cf. aici p. 573 n. 1.

CĂTRE MARCHIZUL DE BEDMAR

50

Iași, 20 ianuarie 1850

Originalul, în arhiva Bedmar de la Paris ; facsimil în posesia editorului, primit de la domnul Mihai D. Sturdza, căruia îi mulțumim pe această cale.

[1] Emanoil-Gaetan-Iosef d'Acuna, marchiz de Bedmar y Escolova, conte de Obedosy Prado y Casafuerte, grande de Spania, a fost căsătorit cu Lucia Palladi, fiica marelui hatman Constantin Palladi, care mai fusese căsătorită cu Nicolae Cantacuzino-Pascanu, ceea ce a determinat pe unii să spună că Bedmar a fost căsătorit cu o Cantacuzino (cf. C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, III, Buc., Editura ziarului „Universul", f.a., p. 155, n. 1). Unde și cînd l-a cunoscut V. Alecsandri pe marchizul de Bedmar, nu ne este cunoscut, știm doar, din chiar spusele poetului, că, întorcîndu-se el de la Constantinopol, în drum spre Paris, s-a oprit să viziteze orașul Arles împreună cu Bedmar (cf. aici p. 566 n. 1). V. Alecsandri s-a reîntîlnit în anul 1853, la Madrid, cu marchizul de Bedmar, cu ocazia călătoriei sale în Africa și Spania. Cf. V. Alecsandri, *Prosper Mérimée*, în *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 374 ; G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1962, p. 226.

[2] Pentru motivele care au determinat plecarea grabnică a lui V. Alecsandri din Paris, vezi aici scrisoarea acestuia către Ion Ghica, din 1 decembrie 1849.

[3] Eaux-bonnes, localitate cu ape termale din Basse-Pyrénées, Franța.

CĂTRE ALEX. G. GOLESCU-ARĂPILĂ

51

Iași, [30] aprilie [s.v.] 1850

B.C.S., Arh. Kogălniceanu LXXXV, doc. 3 ; original perforat în carantină.

[1] Scrisoarea poartă pe verso ștampila poștei din Iași cu data de 15 mai [s.n.], deci s-ar putea ca ea să fi fost scrisă pe la 30 aprilie [s.v.], dată care se potrivește și cu cea de 17 [s.n.] la care i-a scris Golescu lui V. Alecsandri pentru a-i cere acești bani. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 218—221.

[2] Scrisoare scrisă pe un ton care dovedea o stare de deprimare, motivează cererea de bani „avînd în vedere o datorie cu

caracter superior" şi se adresează de preferinţă lui V. Alecsandri după o mai veche înţelegere a lor de la Paris şi socotind că dintre toţi, poetul avea situaţia materială cea mai bună. Scopul pentru care se dusese la Viena privea lupta lor comună : „Este grabnică nevoie să ne vedem". Golescu nu era unicul emigrat care avea nevoie de ajutorul material al poetului, aşa au procedat şi D. Bolintineanu şi N. Bălcescu.

CĂTRE ION GHICA

52

Iaşi, iunie 1850

B.A.R., ms. rom. 803, f. 29—30 ; original.

Bibliografie : N. Petraşcu, *De la cei ce nu mai sînt*, în *Literatură şi artă română*, I, 1897, p. 541—543, traducere.

[1] „Căuzaş" se spunea la 1848 celor care luptau pentru cauza naţională.

[2] Henri Ehrlich (1822—1899), muzicolog, pianist, a fost profesor la Conservatorul din Berlin. Cf. Le *Minestrel*, Journal du Monde Musical, LXVI, 1900, p. 7. Albumul despre care scrie V. Alecsandri este : *Airs nationaux roumains transcrits pour piano* par Henri, Viena, 1850. Prefaţa albumului a încîntat pe V. Alecsandri care o reproduce în articolul său, *Melodiile româneşti* în *România literară*, I, nr. 9, 27 februarie 1855, p. 110—113, reprodus în *Convorbiri literare*, LXV, mai-iulie 1932, p. 404—414 ; în acest articol îl numeşte pe Ehrlich *„un om competent şi nepărtinitor, un pianist de mare talent* ce au petrecut cîţiva ani printre noi, dl. Henri Ehrlich", iar în *Poezii populare ale românilor*, Buc., 1866, p. 223, îl aminteşte ca pe : *„un călător străn, muzic de mare talent"*. Cf. şi G. Breazu, *Culegerea melodiilor populare*, în *Mélos*, Craiova, [1941], p. 379—398 ; *id.*, *Pagini din istoria muzicii româneşti*, Buc., Editura Muzicală, 1966—1970, 2 volume ; I, p. 234—256.

[3] Carol Miculi, cf. aici p. 592—593 n. 6.

CĂTRE ALEXANDRU HURMUZAKI

53

[Iaşi, 30 iunie/12 iulie 1850]

B.A.R., ms. rom. 3349, f. 6—9, original cu caractere chirilice.

Bibliografie : Il. Chendi şi E. Carcalechi, *Alecsandri şi românii din Bucovina*, în *Voinţa naţională, XXI*, nr. 5873, noiembrie 16/29 1904, p. 1 ; Il. Chendi, *Corespondenţa lui V. Alecsandri cu bucovinenii*, în *Convorbiri literare*, XL, nr. 6—8, iunie-august, 1906, p. 587—588 ; *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 232, 25 octombrie 1909, p. 9 ; Marta Anineanu, *Catalogul corespondenţei lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1957, p. [587] facsimil ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, planşă, facsimil.

[1] Ştampila poştei din Iaşi poartă data „12 iulie" stil nou, deci 30 iunie stil vechi, iar ştampila poştei din Cernăuţi poartă data „14 iulie" stil nou, adică diferenţă de două zile, timp obişnuit pentru ajungerea unei scrisori între cele două oraşe.

[2] Anexate la scrisoare două file cu *Hora din Transilvania* şi *Hora din Bucovina*.

[3] *Bujor* s-a publicat în *Bucovina*, 31 iulie 1850, p. 173.

CĂTRE ION GHICA

54

Iaşi, 3 oct. 1850

B.A.R., ms. rom. 803, f. 31—32 ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, f. 60—63 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 167, fragment în traducere.

[1] Noguèz, ziarist francez, directorul gazetei *Journal de Constantinople*.

[2] Vasile Ghica, agă, ispravnic de Vaslui în 1840, pîrcălab de Covurlui în 1841, ministru de Finanțe în 1853, logofăt și ministru al Afacerilor Interne în 1857.

[3] Prin convenția de la Balta Liman, din 1849, dintre Turcia și Rusia, aceasta își păstra dreptul de control în principate, de aceea cenzura la punctul de intrare în Moldova, Galați, se făcea de autoritățile moldovenești, dar și de cele țariste, care, temîndu-se de creșterea spiritului revoluționar, de ideile de libertate și unire care începeau să prindă forță, găsea pretexte de condamnare pentru fapte uneori minore. Din păcate nu ni s-a păstrat scrisoarea lui Ion Ghica pentru a ne da seama de gravitatea ei, dar prin însăși faptul că pînă la urmă ea ajunge în mîinile destinatarului, împreună și cu proiectul de instrucție publică, se pare că conținutul ei nu era prea grav.

[4] Grigore Cuza (1800—1862), spătar, frate cu postelnicul Ioan Cuza, tatăl domnitorului. A fost ispravnic de Vaslui și Fălciu, a participat la mișcarea de la 1848. În timpul domniei lui Grigore Ghica a fost ministru al Departamentului bisericesc al Instrucției Publice ; în acest timp s-a făcut legea învățămîntului. A luat parte la realizarea Unirii. Din scrisoarea poetului către Ion Ghica, din 29 octombrie 1850, rezultă totuși că articolul nu a fost dat. Cf. aici p. 166—168.

[5] Glumă amintind de cunoscutul epitaf al poetului francez Alexis Piron (1689—1773), compus cînd Ludovic al XV-lea nu a vrut să ratifice alegerea sa la Academia Franceză :

„Ci-gît Piron, qui ne fut rien,
Pas même académicien".

[6] La 16 martie 1851, Dim. Bolintineanu îi scrie lui V. Alecsandri spre a-i mulțumi pentru „o scrisoare grasă" și rotundă, cum poate fi de grasă și de rotundă suma de patru sute de franci", pe care va încerca să i-o „întoarcă" sau, „ca și mai mult să te mulțumesc a-i întrebuința într-o faptă bună sau în folosul patriei"... Din aluzia lui V. Alecsandri, Bolintineanu trebuia să vină la Pesta pentru o chestiune cunoscută de ei, care probabil ținea de activitatea politică a emigraților. Scrisoarea lui Bolintineanu continuă cu aprecieri asupra poeziilor poetului moldovean și cu poezia : *„Versuri adresate ție, amicul meu Vasile Alecsandri"* într-o versiune necunoscută poeziilor publicate ale lui Bolintineanu. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 135—138.

Theodor Codrescu (1819—?), publicist, editor. A fost profesor la Academia Mihăileană şi secretar al domnitorului Grigore Ghica. A editat colecţia de documente *Uricariu* şi a înfiinţat tipografia „Buciumul". A fost membru al Academiei Române.

[8] Henri Ehrlich. Cf. aici p. 570 n. 2.

55

Iaşi, 29 octombrie 1850

B.A.R., ms. rom. 803, f. 33—34 ; original.

[1] Marin Serghiescu, zis Naţionalul (?—1872), a lucrat la Visterie. A luat parte la mişcarea revoluţionară din 1840, fiind apoi închis cu N. Bălcescu şi alţii pînă la 1843 ; a participat activ la revoluţia din 1848 după înfrîngerea căreia a fost exilat la Constantinopol şi Brusa, unde a continuat să colaboreze cu Ion Ghica. După Unire a fost revizor în Ministerul Afacerilor Interne şi administrator al palatului Cotroceni.

[2] Este vorba despre scrisoarea lui Ion Ghica, asupra căreia cenzura din Galaţi montase o întreagă suspiciune de complot. Cf. aici p. 162—164.

[3] Deşi în scrisoarea din 3 octombrie, V. Alecsandri afirmase că dăduse articolul lui Ghica despre instrucţia publică lui Grigore Cuza, aici se afirmă că neîncrederea în actualul director al Instrucţiunii Publice îl împiedicase să îl dea.

[4] Petre Cazimir.

[5] Cîntec comic francez care l-a făcut popular pe regele Dagobert mai mult decît merita. Creat nu se ştie cînd şi adăugîndu-i-se mereu alte strofe cu semnificaţii politice, el pare totuşi să fi fost compus pe la începutul secolului XVIII. Versurile, în care confident al regelui pentru toate necazurile pe care le întîmpină este Saint Eloi, încep astfel :

„Le bon roi Dagobert
Avait sa culotte à l'envers"...

[6] Henri Ehrlich. Cf. 570 n. 2.

56

Cernăuţi, nov. 1850

B.A.R., ms. rom. 803, f. 35 ; original.

Bibliografie : Il. Chendi şi E. Carcalechi, *Alecsandri şi românii din Bucovina*, în *Viaţa naţională*, XXI, nr. 5873, noiembrie 16/29, 1904, p. 2, fragment în traducere.

[1] Cf. aici p. 162—164 întîmplările provocate de cenzurarea unei scrisori a lui Ion Ghica către poet, la carantina de la Galaţi.

[2] *Bucovina* a apărut de la 4 octombrie 1848 pînă la 20 septembrie 1850.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

57

Iaşi, februarie 1851

B.A.R., S 93(1)/LVIII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 187—189 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 284—286, traducere.

[1] Datele extreme ale poeziilor asupra cărora poetul păstrase toată discreţia, ele nefiind cunoscute nici lui Costache Negri, sînt datele perioadei marei iubiri pentru Elena Negri. Poezia intitulată chiar *8 martie* fusese scrisă în anul 1845 la moşia Blînzi, de lîngă Tecuci, proprietatea Elenei Negri, iar mai 1847 este data sfîrşitului dureros al acesteia.

[2] V. Alecsandri a transcris cu migală, într-un album, cu caractere chirilice, poeziile scrise de el pînă atunci şi l-a dedicat : „*Lui C. Negri, V. Alecsandri*". Albumul figurează în colecţiile Cabinetului de manuscrise al B.A.R. sub cota : ms. rom. 1497 şi

a fost dăruit Academiei Române de către Alexandru Davila, prin scrisoarea din 1898 decembrie 30, Buc. (cf. Arhiva Academiei Române, 1897, A—8, p. 76—77). Davila prezintă manuscrisul și dă lămurirea că el a fost adus de la Paris, într-o ladă cu hîrtii, din timpul pribegiei lui Nicolae Golescu și a fost păstrat de ultima descendentă a Goleștilor, Felicia Racoviță.

[3] Această afirmație că Iancu ar fi fost atașat de ambasadă la Paris, probabil ambasada turcă, este un detaliu necunoscut în biografia fratelui poetului.

[4] Ion Bălăceanu se căsătorise cu Angéline Bonfils (1832—1922).

[5] Catacazi, familie înrudită cu Costachi Negri.

[6] Zulnia Sturdza, una din surorile lui Costache Negri. Cf. aici p. 553 n. 1.

[7] Catinca Negri (1810—1903), sora lui Costachi Negri. Căsătorită cu Vasile Rosetti-Pribagul, de care s-a despărțit curînd; a avut o fiică, Smărăndița, căsătorită cu Mihail Jora (1823—1900), membru în Divanul ad-hoc, ministru al Afacerilor Străine sub Cuza.

58

[februarie 1851]

B.A.R., S 33(2)/LVIII ; original.

[1] *România viitoare* era în adevăr un periodic scos de emigrația română din Paris, din a cărui redacție făceau parte : Const. și N. Bălcescu, Dim. Brătianu, C. G. Florescu, St. și N. Golescu, G. Magheru, V. Mălinescu, Alex. Paleologu, C. A. Rosetti și I. Voinescu. Revista a apărut în 20 septembrie 1850. Aici s-a publicat în versiunea lui N. Bălcescu *Cîntarea României.* Cf. aici p. 579—580 n. 4.

[2] Cf. aici p. 574—575 n. 2. albumul de poezii dedicate lui C. Negri.

CATRE ALEX. G. GOLESCU-ARĂPILĂ

59

Iaşi, martie 1851

B.C.S.. Arh. Kogălniceanu, LXXXV, doc. 3 ; original perforat în carantină.

[1] A. G. Golescu-Arăpilă îi transmisese propunerea istoricului francez filoromân Jules Michelet şi a lui Alfred Dumesnil de a alcătui o antologie a poeziei populare româneşti în limba franceză. C. A. Rosetti fusese acela care dezvăluise lui Dumesnil frumuseţea poeziei populare româneşti şi tot el este cel care a tradus pentru acesta şi pentru Michelet unele poezii în limba franceză, pe care le reclamă acum V. Alecsandri. Pentru paşoptişti poezia populară fusese un mijloc de propagandă pentru a sublinia valoarea unui popor prin valoarea artei sale. Poezii populare traduse de C. A. Rosetti, Dim. Brătianu, Alex. Odobescu se găsesc în arhivele personale ale lui Jules Michelet aflate la Bibliothèque historique de la ville de Paris. Cf. Marin Bucur, *Inceputurile unei antologii în limba franceză, o preocupare a paşoptiştilor români în exil*, în *Manuscriptum*, I, 1970, p. 131—138.

[2] Alfred Dumesnil (1821—1894), profesor, ginerele lui Jules Michelet. A urmat lui Edgard Quinet la catedra universitară. A avut relaţii cu emigraţii români, în special cu C. A. Rosetti şi Brătienii. Cf. Marin Bucur, *Documente inedite din arhivele franceze privitoare la români în secolul al XIX-lea*, vol. I., Buc., Editura Academiei R.S.R., 1969.

[3] C. A. Rosetti.

CATRE ION GHICA

60

Iaşi, martie 1851

B.A.R., ms. rom. 803, f. 37 ; original.

[1] Cf. aici p. 162—164 întîmplările provocate de cenzurarea unei scrisori a lui Ion Ghica către poet, la carantina de la Galaţi.

61

Mai 1851, Iaşi

B.A.R., ms. rom. 803, f. 39 ; original.

CATRE NICOLAE BĂLCESCU

62

Paris, oct. 1851

B.A.R., ms. rom. 803, f. 41—42 ; original.

Bibliografie : O. Densusianu, *Trei scrisori*, în *Noua revistă română*, III, nr. 31, 1 aprilie 1901, p. 303—304 ; I. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri*, II, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 232, 25 octombrie 1909, p. 9 ; P. Haneş, *O prietenie înălţătoare, Vasile Alecsandri şi N. Bălcescu* în *Noua revistă română*, XV, nr. 6, 12 ianuarie 1914, p. 76 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 59—61.

[1] Bălcescu hotărîse să se stabilească în Hyères, departamentul Var, în apropiere de Toulon, unde va rămîne de la mijlocul lui octombrie 1851 pînă la finele lui aprilie 1852. În acest răstimp, starea sănătăţii sale se agravează. La 7 octombrie 1851 îi scria lui Ion Ghica : „...dar apoi ştii, poate, că am fost tot bolnav şi destul de rău. Vărsături dese de sînge m-au slăbit cu totul, deosebit de tuse, ce tot mereu creşte. Sănătatea mea s-a dus cu totul şi nu cred că o mai redobîndesc". Cf. N. Bălcescu *Opere*, IV, Buc., 1964, p. 380.

[2] Maria Cantacuzino, fiica logofătului Nicolae Canta, din ramura moldoveană a Cantacuzinilor, scoborîtoare din spătarul muntean Drăghici Cantacuzino, din secolul XVII. Mama sa era Pulheria Sturdza. Căsătorită cu Gh. Stratulat (1835), de care s-a despărţit curînd, s-a recăsătorit cu cneazul Alexandru Cantacuzino (1839). Din anul 1850 se stabileşte definitiv în Franţa,

trăind despărțită de cneaz pînă la moartea acestuia, survenită în 1884 la Atena. La Paris a fost inspiratoarea și prietena pictorului Th. Chassériau și apoi a pictorului Puvis de Chavannes, cu care se căsătorește la bătrînețe, în anul 1896. I-a servit acestuia de model pentru la Sainte Geneviève, veghind asupra Parisului, din fresca de la Panthéon. În țară a rămas cunoscută pentru prietenia și devotamentul arătate lui N. Bălcescu, cum și pentru prietenia sa cu V. Alecsandri și Iòn Ghica. Se bănuiește că ea ar putea fi Mărgărita. În 1852, poetul i-a închinat poezia *Mărioară Florioara*. Cf. și El. Rădulescu-Pogoneanu, *Maria Cantacuzino*, în *Convorbiri literare*, LXXVI, nr. 1, ianuarie 1943, p. 49—62. După cum scrie V. Alecsandri lui Bălcescu, ea trebuia să sosească la Hyères pe la 15 decembrie ; alarmată de starea în care îl găsește pe Bălcescu, la 22 decembrie ea scrie lui A. G. Golescu pentru a-l informa și a-l ruga să vină și el acolo spre a susține moralul bolnavului, speriat de hemoptizii ; doctorul nu da nici o speranță (cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, Buc., 1964, p. 587). A. G. Golescu sosește la Hyères la 21 ianuarie 1852, din scrisorile sale apare starea gravă a lui Bălcescu. (Cf. G. Fotino, *Boierii Golești*, III, Buc., 1939, p. 267 și următoarele). Mai tîrziu, Maria Cantacuzino i-a scris lui V. Alecsandri o scrisoare în care evocă personalitatea lui Bălcescu și dramaticul timp în care l-a veghiat la Hyères. Cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, Buc., 1964, p. 588—589 ; V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 343—344.

63

Paris, 25 oct. 1851

B.A.R., ms. rom. 803, f. 43—44 ; original.

Bibliografie : N. Petrașcu, *V. Alecsandri. Studiu critic*, Buc., 1894, p. 65—66, fragment ; O. Densusianu, *Trei scrisori*, în *Noua revistă română*, III, nr. 31, 1 aprilie 1901, p. 304 ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri* II, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 232, 25 octombrie 1909, p. 7 ; P. Haneș, *O prietenie înălțătoare, Vasile Alecsandri și N. Bălcescu*, în *Noua revistă română*, XV, nr. 6, 12 ianuarie 1914, p. 76.

[1] Sevastița Bălcescu (1818—1883), sora mai mare a lui N. Bălcescu, care l-a îngrijit cu devotament.

[2] Zinca Bălcescu (1792 ?—1862), mama lui N. Bălcescu.

[3] Jurnalul proiectat era revista *România literară*. Cf. aici p. 582, n. 1.

[4] Acest pasaj despre *Cîntarea României* face, indirect, începutul afirmațiilor lui V. Alecsandri despre paternitatea cunoscutului poem.

Controversa literară-istorică asupra acestui fapt a depășit durata unui secol și a fost reactualizată de curînd prin interesanta comunicare a Corneliei Bodea, publicată în *Revista de istorie*, t. 32, 1979, nr. 9, p. 1691—1706, ***Cîntarea României în dublă versiune tipografică la 1850. Paris și Sibiu.*** Nu este cazul să reluăm datele acestei controverse susținute de valoroși istorici literari, lingviști, istorici. Amintim doar că V. Alecsandri, în șapte scrisori din anii 1851, 1863, 1868, 1877, 1881 și 1886, către Bălcescu, Odobescu, A. Hurmuzaki, Paulina Spiro Paul, B. Florescu și Ion Ghica, a afirmat paternitatea lui Al. Russo. În scrisoarea de față, elementul nou pe care îl relevăm este că numele călugărului, pe care, prin bună înțelegere cu Bălcescu, îl inventaseră ca autor al poemului este *N.* Rusu și nu *A.* Rusu, cum a fost citit greșit — fiind scris cu caractere chirilice — de către cei care au publicat această scrisoare. Această îmbinare a inițialei prenumelui lui Bălcescu cu numele lui Rusu (= Russo !) nu pare să fi fost chiar întîmplătoare, ea pare chiar mai grăitoare decît dacă inițiala ar fi fost *A.* În introducerea din *România viitoare*, Bălcescu nu pomenește numele călugărului, ci numai romantica împrejurare a descoperirii manuscrisului. Autoritatea textului tipărit s-a impus, perpetuînd numele celui care l-a dat la iveală pentru prima dată. Retipărirea poemului peste aproape cinci ani, în *România literară*, de data aceasta sub numele lui A. Russo, nu a mai putut avea același răsunet, momentul istoric fiind cu totul altul, era o evocare și o simplă restituire literară.

Existența unui manuscris al lui Bălcescu, necunoscut, dar văzut de Ion Ghica, este explicabilă, căci doar după acest manuscris s-a publicat în *România viitoare*. Existența unui manuscris al lui Russo, aflat în posesia lui V. Alecsandri și dăruit

Paulinei Spiro Paul, este de asemenea explicabilă căci după el s-a publicat textul din *România literară*. Fragmentul de manuscris din traducerea în limba franceză (găsit între hîrtiile lui Jules Michelet de la Bibliothèque historique), făcută după textul din *România viitoare*, este neîndoielnic al lui Odobescu (cf. N. Ursu, *Cui aparține traducerea franceză a Cîntării României*, în *Cronica*, IV, nr. 15(166), 12 aprilie 1969). Această traducere este făcută însă la Paris între datele decembrie 1850—iulie 1853, probabil fără altă sursă decît aceea a revistei românești, și *exact* pentru *același scop de propagandă* — de data aceasta printre străini — pentru care trebuia să servească și traducerile din poezia populară română făcute de C. A. Rosetti, Dim. Brătianu și Odobescu tot pentru Jules Michelet (cf. aici p. 576, n. 1,2). Odobescu, care cunoștea de la V. Alecsandri „taina literară", republică poemul în N. Bălcescu, *Istoria românilor sub Mihai-Vodă Viteazul*, Buc., 1878, p. 545—581, pentru că „ea a luat forma ei românească și expresivă sub pana lui N. Bălcescu", dar aici este sigur că Odobescu o face, după atîția ani, tot *ca propagandă*. Alcătuirea sumarului o dovedește, iar motivarea din scrisoarea către Gh. Bariț, din 22 septembrie/4 octombrie 1877, că a publicat împreună cu *Istoria lui Mihai*, „alte opere ale Bălcescului care au legătură cu cele spuse în opera cea mare *și totdeodată au și o însemnătate specială în momentele de față*" (sublinierea edit.), o întărește. Și mai departe: „Dar acum îmi stă la inimă a ști cum să facem ca ea să pătrundă și dincolo de munți". Deci Odobescu se folosea de aceleași arme de care se folosise Bălcescu, la școala căruia se formase în tinerețea sa la Paris. Importanta descoperire a Corneliei Bodea că: odată cu apariția *Cîntării României* în revista românească de la Paris, N. Bălcescu a publicat același text la Sibiu sub formă de broșură, prin mijlocirea lui Ion Brătianu, pe care au încercat să o răspîndească printre toți românii, este încă o dovadă a rolului „istoric al eposului"... un text agitatoric, un manifest, o chemare de veacuri și o incitare la revoluție pentru unitatea și independența națională"... (Cf. Cornelia Bodea, *op. cit.*).

Și, revenind la numele călugărului N. Rusu, oare această îmbinare din numele celor doi presupuși, în egală măsură, ca autori ai *Cîntării României* poate duce ea la o reconciliere?

[5] Noémi Guillard, fiica unui doctor.

CATRE ION GHICA

64

Paris, 27 octombrie 1851

B.A.R., ms. rom. 803, f. 45 ; original.

Bibliografie : I. Ghica, *Scrisori*, vol. IV, [Buc.], p. 8—9, fragment în traducere ; V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 63—64 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 168.

[1] V. Alecsandri fusese la Londra, împreună cu fratele său, pentru a vizita marea Expoziție din anul 1851. Cf. Eric D. Tappe, *Alecsandri and the English*, *Revues des études roumaines*, *II*, Paris, 1954, p., 153—168.

[2] Foaia proiectată era revista *România literară*, Cf. aici p. 582, n. 1.

[3] Noémi Guillard. Cf. aici p. 186.

[4] Cf. aici p. 577, n. 1.

CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU

65

Iași, april 1852

B.A.R., ms. rom. 803, f. 46—47 ; original.

Bibliografie : N. Petrașcu, *V. Alecsandri. Studiu critic*, Buc., 1894, p. 66, fragment ; O. Densusianu, *Trei scrisori*, în *Noua revistă română*, III, nr. 31, 1 aprilie 1901, p. 304—305 ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri*, II, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 234, 29 octombrie 1909, p. 7 ; P. Haneș, *O prietenie înălțătoare. Vasile Alecsandri și N. Bălcescu*, în *Noua revistă română*, XV, nr. 6, 1 ianuarie 1914, p. 76—77 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 1852.

[1] „Nenorocitul jurnal“ era *România literară* a cărei apariție era gata să se realizeze în februarie 1852, cînd primește autorizația oficială (cf. Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat, Tr. 1764, op. 2013/1754, f. 1—2 : dosarul, „dumisale spătarului V. Alecsandri pentru publicația unor frasuri de *România literară* cu totul străină politicii“, 4 ianuarie 1852). Revista este însă suspendată de la primul număr din pricina unui articol al lui Bălcescu, *Răzvan-Vodă*, în care vorbește și despre originea țigănească a acestuia (cf. B.A.R., *România literară*, 1852, nr. 1 ; un fragment facsimilat). Proiectul revistei literare va fi reluat în 1854. Cf. V. Alecsandri, *Opere complete, Proza*, Buc., Socec, 1876, p. 558 ; Nestor Camariano, *Primul număr al „României literare“, din 1852, a lui Vasile Alecsandri*, în *Revista Fundațiilor*, VII, nr. 10, octombrie 1940, p. 132—147.

[2] Partea a doua a *Baladelor* a apărut la Iași în 1853.

[3] V. Alecsandri își precizează aici sistemul său de lucru în culegerile de poezie populară : căutarea textului original și *„îndreptarea“* lui.

[4] N. Bălcescu încerca să vină la Constantinopol și în țară pentru a-și vedea familia și chiar cu speranța că ar putea să i se îngăduie să petreacă vara în Moldova, în Țara Românească intrarea fiindu-i cu totul oprită. Întîlnirea dintre acesta și V. Alecsandri, la Galați, așa cum o istorisește poetul în 1876, este îndoielnică sau a avut loc în alte împrejurări decît cele relatate de acesta. Maria Cantacuzino, care urma, după dorința lui Bălcescu, să-l însoțească în această călătorie, nu o face și se reîntoarce la Paris. Pentru perioada din noiembrie 1851 și stabilirea lui Bălcescu la Palermo, cum și despre călătoria spre țară, de văzut scrisorile adresate de Bălcescu lui Ion Ghica și interesantele note și comentarii ale profesorului Gh. Zane din N. Bălcescu, *Opere*, IV, Buc., 1964, p. 386—393 și 584—592.

[5] Elena Negri își petrecuse ultimele zile bolnavă la Palermo, înconjurată de N. Bălcescu și V. Alecsandri. Se pare că poetul, care păstra multă discreție asupra sentimentelor sale, i-a scris totuși lui Bălcescu scrisori, care din nefericire nu s-au păstrat, în care îi împărtășea marea sa durere. Bălcescu, scriindu-i de la Paris la 1 octombrie, amintește de scrisoarea primită de la poet în iulie : „Scrisoarea aceasta m-a făcut tare să sufer. Am suferit de durerea ta ca și de a mea... Știam și știu că rana unei asemenea pierderi este adîncă și înveninată și nu se poate lesne vindeca. Crez însă că n-ar trebui să ne lăsăm biruiți de

durere, dar păstrînd necurmat în noi doi aducerea-aminte a prieteniii ce plîngem să căutăm a ne purta bărbătește, a trăi astfel cum ea ar fi de față a ne privi. Eu crez că pre o ființă de rînd este iertat a o regreta ca oamenii de rînd, iar pe Elena Negri s-o regretăm hrănindu-ne de spiritul ce a însuflat, făcînd fapte mărețe și lăudate, după inima sa." Cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, Buc., 1964, p. 78—79.

CĂTRE ION GHICA

66

[Iași, iulie 1852]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 156—157 ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 65—67 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 169—170, traducere.

[1] Prima parte a *Baladelor* apăruse în aprilie 1852, iar *Repertoriul dramatic* în toamna aceluiași an, deci scrisoarea putea fi scrisă prin luna iulie, așa cum bănuia și poetul, iar Ion Ghica avusese timpul necesar să primească *Baladele* și să-i transmită aprecierile sale. *Repertoriul* i-l va trimite prin septembrie, dacă nu cumva cu o lună mai tîrziu.

[2] Ajuns la Paris, publică volumul *Doine și lăcrimioare*, în 1853, la tipografia De Soye et Bouchet.

CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU

67

Paris, 1 decembrie [s.n.] 1852

Bibliografie : N. Iorga, *Ultimele scrisori din țară către N. Bălcescu* în *Analele Acad. Rom.*, Mem. ist., S. III, VII (1927), p. 12.

[1] Maria Cantacuzino. Cf. aici p. 577—578, n. 2.

68

Paris, 19 dec. 1852

B.A.R., ms. rom. 803, f. 48—49 ; original.

Bibliografie : E. Carcalechi, *Alecsandri și Ion Ghica*, în *Arhiva*, Iași, XVI, nr. 9, septembrie 1905, p. 384—385, fragment în traducere ; V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 67—70 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 170—171, traducere.

[1] Aluzie la întîmplările provocate de cenzurarea la carantina de la Galați a unei scrisori a lui Ion Ghica către poet. Cf. aici p. 162—164.

[2] Hîrtia scrisorii este de culoarea ivoriului.

[3] V. Alecsandri a izbutit să trimită și lui N. Bălcescu, și lui Ion Ghica cîteva exemplare din revista sa, *România literară*, suprimată de la primul număr. Scurta durată a revistei sale este exprimată în glumă prin fragmentul unui vers din poezia lui Malherbe, *Vers à Du Perier pour la mort de sa fille* :

„Et, rose, elle a vécu ce que vivent les roses,
L'espace d'un matin."

[4] Cf. aici și scrisoarea din [iulie 1852] p. 190—192.

[5] Bolliac prelucrase legenda lui Manole într-o poezie intitulată *Meșterul Manole*. Cf. Cezar Bolliac, *Opere*, I., Buc., E.S.P.L.A. 1956, p. 349—353.

[6] În adevăr, Ion Ghica făcuse un proiect, în noiembrie 1849, pentru crearea la Constantinopol a unui jurnal redactat în toate limbile vorbite în Imperiul Otoman și un alt proiect, în 1851, pentru un jurnal valah tot acolo. Cf. B.A.R., Arh. Ion Ghica, I, ms. 2.

[7] Bolintineanu, aflat la Paris din 1848, încercase să se întoarcă în țară pe la Rusciuc, dar, neizbutind, pleaca prin Bulgaria la Constantinopol, unde era și Ion Ghica.

69

Paris, 22 martie 1853

B.A.R., ms. rom. 803, f. 50 ; original.

[1] Convenția de la Balta Liman dintre ruși și turci din mai 1849.

[2] Cf. aici p. 136—138 informațiile pe care le transmitea atunci V. Alecsandri lui Alex. Hurmuzaki.

[3] Jacques Aupick (1789—1857), general, ambasador la Constantinopol și Londra. Tatăl vitreg al lui Baudelaire.

70

[Paris, p. 22 martie 1853]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 155 ; original.

[1] Cum în scrisoarea din 22 martie 1853 scrisese lui Ion Ghica că i-a făcut comisionul la doamna Roger, rezultă că aceasta este scrisă cîndva după această dată.

[2] Informațiile și memoriile primite de la Ghica erau folosite de V. Alecsandri pentru informarea presei pariziene și a propagandei pentru situația principatelor.

CĂTRE BIBLIOTECA BRITISH MUSEUM

71

Paris, 28 martie 1853

Biblioteca British Museum ; original.

B.A.R., achiziții 61/1979 ; facsimil.

Bibliografie : Eric Tappe, *Vasile Alecsandri la British Museum*, în *Manuscriptum*, nr. 2(11) 1973, p. 157—158.

[1] Volumul de balade, aflat în posesia bibliotecii, are pe a doua pagină de titlu dedicația lui Alecsandri: „Pour la Bibliothèque British Museum". Cf. note Eric Tappe, *loc. cit.*

[2] Scrisoarea însoțește volumul de teatru dăruit bibliotecii engleze cu dedicația: „Au Musée Britanique de Londres, V. Alecsandri". Poetul are grija să trimită și o traducere în limba franceză a titlului volumului și o transcriere (autografe) a cuprinsului (*Scara*), măsură necesară, volumul fiind imprimat cu caractere chirilice.

[3] Poate J. W. Parker (1792—1870) sau fiul său J. W. Parker (1820—1860), care au fost coproprietari ca editori și librari. Cf. note Eric Tappe, *loc. cit.*

[4] Cf. Sanda Diaconescu, *Ecoul operei lui V. Alecsandri în străinătate*, în *Arhiva românească*, t. X, 1945—1946, p. 421—425, unde se publică scrisori de mulțumire, dintre anii 1852—1855, pentru primirea poeziilor și teatrului, din partea bibliotecilor din Paris, Viena, Madrid și Londra. De la British Museum sînt trei scrisori de mulțumire pentru *Balade I*, *Teatru* și *Doine*, p. 422—423.

[5] Pe versoul scrisorii este o notă scrisă cu creionul, apoi tăiată „d-lui Prevost, spre catalogare, C. K. Patamore". Coventry Patamore a făcut parte din conducerea Bibliotecii de la 1846 la 1862. Scrisoarea lui V. Alecsandri poartă deci adnotarea autografă a unui remarcabil poet englez al timpului. Cf. note Eric Tappe, *loc. cit.*

CATRE ION GHICA

72

Paris, 1 aprilie 1853

B.A.R., ms. rom. 803, f. 51; original.

[1] *Dernière occupation des Principautés Danubiennes*, Paris, 1853, 176 p., sub pseudonimul „Chainoi".

[2] Soltenhof de Sefels, secretar al ambasadei otomane din Paris, avea legături cu Ion Ghica și alți emigrați. După cum se

înțelege din scrisoarea lui V. Alecsandri, a colaborat serios la tipărirea lucrării lui Ghica.

[3] *Doine și lăcrimioare.*

73

Madrid, 18 noiembrie 1853

B.A.R., ms. rom. 803, f. 53—54 ; original.

[1] Începuse războiul Crimeii.

[2] Călătoria în Africa va fi scrisă mai tîrziu și publicată în mai multe părți, la răstimpuri mari. Textul, tot neterminat, s-a publicat abia în volumul de *Proză* din 1876, p. 285—428 (cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, 194—290 și note p. 756—758). Călătoria în Spania nu a mai fost scrisă, a rămas doar sub forma itinerariului de la sfîrșitul călătoriei în Africa.

74

Paris, 20 decembrie 1853

B.A.R., ms. rom. 803, f. 55 ; original.

[1] Turcia se găsea în război cu Rusia (războiul Crimeii).

[2] Cf. aici. p. 205—207.

75

Paris, 28 martie 1854

B.A.R., ms. rom. 803, f. 59 ; original.

[1] Arthur Baligot de Beyne.

CATRE IACOVACHE PALADI

76

[p. 1854]

Bibliografie : Flacăra I, nr. 14, 21 ianuarie 1912, p. 10.

[1] După conținut trebuie să admitem că scrisoarea a fost scrisă cîndva după moartea vornicului, din anul 1854.

CATRE EDOUARD GRENIER

77

[Ianuarie 1855, Iași]

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.

B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : [V. Alecsandri], *Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier 1855—1885*, publiées avec une introduction et des notes par Georges Gazier, Paris, 1911, p. 17 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite. Corespondența cu Edouard Grenier 1855—1885*, traduse și publicate cu o introducere de Alecsandrescu-Dorna, Buc., „B.P.T.", f. a., 89 p. ; B. Slușanschi, *Un poète français patriote moldave : Edouard Grenier*, Paris, 1933, p. 10.

[1] Edouard Grenier (1819—1901), diplomat și poet francez romantic, prieten cu Lamartine, Musset, Vigny. A fost secretar de legație la Berlin, Berna, Frankfurt și s-a retras din diplomație după lovitura de stat din 1851. În 1854 a acceptat să devină secretarul particular al domnitorului Grigore Ghica al Moldovei, pînă la retragerea acestuia din 1856. V. Alecsandri se adresase prietenului său Ubicini pentru găsirea secretarului potrivit. Acesta dă lui Grenier o scrisoare de recomandare. O altă scrisoare de recomandare către V. Alecsandri o primește de la

Prospère Mérimée, care îl cunoscuse și apreciase pe poetul român, în diligența cu care se întorceau din Spania, în 1853. După alegerea lui Cuza în Moldova fusese din nou chemat ca secretar al acestuia, dar nu acceptase oferta, iar în 1864 cînd i se ceruse să colaboreze cu titlul de corespondent al Principatelor la Paris, refuzase din pricina convingerilor sale foarte liberale care nu puteau accepta lovitura de stat din 2 mai 1864. Grenier a publicat abia în anul 1894 amintirile sale din timpul petrecut la curtea lui Grigore Ghica, și atunci într-un tiraj redus, de 12 exemplare, destinate unui cerc restrîns de prieteni. Amintirile erau intitulate *En Moldavie (1855—1856)*. Vladimir Ghica, fiul lui Ion Ghica beizadea, deci nepotul domnitorului Grigore Ghica, a fost autorizat de Grenier să citească această carte și a publicat cîteva pasaje sub titlul : *O carte care ne privește și un om care ne interesează : „În Moldova (1855—1856)“*, de Edouard Grenier, în *Convorbiri literare*, XLIII, nr. 12, decembrie 1909, p. 1205—1220, reeditate în Vladimir Ghica, *Spicuiri istorice*, Iași, Presa bună, 1936, p. 80—141. Manuscrisul autograf al lui Vladimir Ghica se găsește la B.A.R., ms. fr. 236, *Analyse et citation du livre d'Edouard Grenier : „En Moldavie, 1855—1856"*, X + 74 f. Edouard Grenier, poet delicat, cu multă sensibilitate, a fost cunoscut mai mult într-un cerc restrîns de literați. Deși întîlnirile dintre cei doi poeți, român și francez, au fost destul de rare, corespondența lor, prelungită pînă în 1885, dovedește o afecțiune trainică. Această corespondență, aflată în Biblioteca de la Besançon, a fost publicată de G. Gazier — conservator al acestei biblioteci — cu o introducere lămuritoare în care se aduc elogii lui V. Alecsandri, între altele și pentru calitatea limbii franceze pe care o poseda. La apariția în 1911, a corespondenței cu Grenier, s-au publicat diverse articole în presă, de exemplu : Sextil Pușcariu în *Tribuna*, 1911 ; Ch. Drouhet, *O nouă colecție de scrisori inedite ale lui V. Alecsandri...*, în *Convorbiri literare*, XLV, nr. 7, iulie 1911, p. 764—768 ; ...Astăzi Biblioteca Academiei se găsește în posesia microfilmului corespondenței de la Besançon, primit prin bunăvoința colaboratorului nostru, profesor Gerhart Hess din Republica Federală Germania, care-și pregătește o teză de doctorat despre V. Alecsandri și poeții din Provența. Pentru relațiile cu Edouard Grenier cf. G. Bogdan-Duică, *Vasile Alecsandri și Edouard Grenier*, în *Convorbiri literare*, LIII, nr. 6—7, iunie-iulie 1921, p. 438.

78

[Iaşi, 1855]. Sîmbătă

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; orignal, B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 17 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 13.

CATRE HYPPOLITE DESPREZ

79

Iaşi, 10 aprilie 1855

B.A.R., S 12/LVIII ; copie.

[1] Hyppolite Desprez, publicist francez, favorabil luptei românilor pentru libertate şi unire. Articolele publicate de acesta în *Revue des Deux Mondes* au fost strînse în volum sub titlul : *Les peuples de l'Autriche et de la Turquie. Histoire contemporaine des Illyriens, des Magyars, des Roumains et des Polonnais*, Paris, 1850, 2 volume.

În 1855, cu ocazia Conferinţelor de la Viena, din martie-aprilie, a marilor Puteri europene, în vederea rezolvării problemei din Orient, H. Desprez a însoţit acolo pe E. Drouyn de Lhuys (1805—1881), ministrul Afacerilor Străine al Franţei. La aceste conferinţe domnitorul Grigore Ghica a trimis ca reprezentant neoficial pe Costache Negri, care trebuia să dea participanţilor la conferinţă lămuririle necesare asupra situaţiei Moldovei în acest conflict. Conferinţa s-a încheiat fără un rezultat precis, dar, pentru principate, delegatul francez, baronul Bourquency, a pus pentru prima dată problema Unirii acestora sub un domn ereditar, poate chiar străin. V. Alecsandri, profitînd de vechile relaţii cu H. Desprez, din 1848, epoca propagandei prin presa pariziană, îi solicită şi acum intervenţia în favoarea principatelor

şi îi recomandă pe Costache Negri, reprezentantul moldovean. Cf. Marta Anineanu, *Costache Negri la conferinţa de la Viena din 1855*, în *Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1970*, p. 110—113 ; Liviu Maior, *O pagină din legăturile franco-române. Hyppolite Desprez, călător în ţările române*, în *Studia Historica*, XIII, 1968, fasc. 2., p. 103—113.

CĂTRE ION GHICA

80

Iaşi, 16 iunie 1855

B.A.R., ms. rom. 803, f. 61—62 ; original.

Bibliografie : N. Petraşcu, *V. Alecsandri. Studiu critic.*, Buc., 1894, p. 75—76, fragment în traducere ; N. Petraşcu, *De la cei ce nu mai sînt*, în *Literatură şi artă română*, I, 1897, p. 543—544, traducere, Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 68—73.

[1] După nereuşita din anul 1852, cînd primul număr din revista poetului este suprimat chiar de la apariţie, V. Alecsandri, în toamna anului 1854, obţinuse publicarea *României literare*, dar, chiar de la primul număr, revista era iar suprimată. La 20 noiembrie, V. Alecsandri protestează la domnitor, întrucît prigoana asupra progresului ţării încetase, să i se permită publicarea şi să i se încredinţeze cenzura. În urma raportului membrilor Sfatului Administrativ, din 30 noiembrie, la 6 decembrie 1854, Secretariatul de Stat înştiinţează pe postelnicul V. Alecsandri că domnitorul a aprobat apariţia *României literare*, încredinţîndu-i şi răspunderea cenzurii. Cf. Arhivele Statului Iaşi, fond Secretariatul de Stat, dosar 1754, f. 6—8 ; I. Minea, *Lupta pentru „România literară"*, în *Convorbiri literare*, LI, nr. 4—5, aprilie-mai 1919, p. 382—388.

[2] Ion Ghica, numit de turci guvernator, apoi bei al insulei Samos, de a cărei administraţie s-a achitat în mod deosebit, curăţind insula de piraţi şi organizînd-o, îl anunţase, într-o scrisoare nedatată, că are deja 23 de numere din *România literară*

și îi solicită restul ; tot aici îi scrie că, atunci cînd va scăpa de sarcina pe care o are în insula Samos, va descrie pentru V. Alecsandri și lectorii săi (deci pentru *România literară*) această insulă (cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 208—209). Poetul se grăbește să-i scrie lui M. Kogălniceanu că îi va trimite pentru *Steaua Dunării*, un articol despre administrarea insulei Samos de Ion Ghica (cf. *Noua revistă română*, III, nr. 34, 1901, p. 466—467). Proiectul lui Ghica se va realiza abia în 1884, prin scrisoarea către V. Alecsandri, *Samos* [*Căpitanul Laurent*], publicată în *Convorbiri literare*, XVIII, nr. 1, 1 aprilie 1884, p. 10—25, XVIII, nr. 3, 1 iunie 1884, p. 81—91.

[3] *Ballades et chants populaires de la Roumanie* (Principautés Danubiennes). Recueillis et traduits par V. Alecsandri. Avec une introduction par M. A. Ubicini, Paris, 1855, E. Dentu, 199 p.

[4] Războiul Crimeii care va avea pentru principate consecințe importante ce vor conduce la Unire.

[5] Conferința marilor Puteri de la Viena. Cf. aici p. 590—591, n. 1.

[6] Carol Miculi (1821—1897). Miculi era o veche familie moldovenească, de origină armeană. În 1796, strămoșul său, Crisoph Miculi, părăsește Iașul pentru a se stabili la Cernăuți. Fiind neam de mazil (proprietar liber de pămînt), capătă în imperiu titlul de cavaler. Tatăl lui Miculi a fost un cunoscut negustor la Cernăuți, însurat cu o germană, Maria Thereza Guttmann din Nürnberg. Casa lui Carol Miculi din Bucovina devenise un centru artistic care atrage pe românii de acolo sau pe cei în trecere : Hurmuzaki, Mustața, V. Alecsandri, Iraclie Porumbescu... Carol Miculi a studiat muzica cu Kolberg, a început medicina la Viena, dar a părăsit-o curînd, ducîndu-se la Paris, unde devine elevul și prietenul devotat al lui Chopin. Cunoaște pe Wagner, pe Liszt... Întors de la Paris, în 1848, dă concerte de pian în Rusia, la Iași, la București ; se dedică apoi organizării și funcționării conservatorului din Lemberg. A cunoscut bine muzica populară românească ; românii îi datorează colecția de cîntece : *Airs nationaux roumains* (Ballades, chants des bergers, airs de danse etc.), recueillis et transcris pour piano par..., Lemberg, [1854] ; formau patru caiete de cîte douăsprezece piese, dintre care unul dedicat Catincăi Rolla și altul Elizei Gh. Sturdza de la Dulcești. Altă operă valoroasă pentru români este *Liturghia*, scrisă din îndemnul și cu cheltuiala baronului I. Mustață, în 1864, cu ocazia sfințirii catedrei românești din Cernăuți. Cf. Octavian Beu, *Compozitorul Carol Miculi*,

în *Societatea de mîine*, VIII, nr. 16—17, septembrie, 1931, p. 347—348 ; Eugen I. Păunel, *V. Alecsandri și Carol Miculi*, în *Făt-Frumos*, Cernăuți, mai-iunie 1935, p. 105 seq.

CĂTRE SFATUL ADMINISTRATIV

81

Iași, 28 iunie 1855

Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat, Tr. 1764, op. 2013, dos. 3914, f. 1 ; original.

Bibliografie : *Zimbrul*, III, nr. 139, 7 iulie 1855, p. 1 ; *Gazeta Transilvaniei*, nr. 57, 16 iulie 1855, p. 219 ; *Telegraful român*, nr. 57, 20 iulie 1855, p. 227 ; *Două scrisori de la V. Alecsandri*, în *Revista Arhivelor*, VIII, nr. 1, 1965, p. 262—4 și facsimil ; *Ciucă Valentin, Scrisori și documente*, în *Cronica*, VI, nr. 30, 24 iulie 1971, p. 9 ; *Documente*. „Studii și Documente". Ediție, note, glosar de Gh. Ungureanu, D. Ivănescu, Virginica Isac, Buc., Editura Minerva, 1973, p. 309—310.

1 Rezoluția Sfatului nr. 711 din 1 iulie „Să se recomande Visteriei spre lucrare potrivită așezămîntului, iar spre dovedirea mulțămirii ce Sfatul are a servi asemenea faptă de adevărată humanitate și spre încurajare și a altor întru liberarea robilor, a cărora poziție încă din nenorocire se prelungește în țara noastră, se va publica prin organul foii oficiale....."

CĂTRE COSTACHE NEGRI

82

Paris, 30 septembrie 1855

B.A.R., S 33(3)/LVIII ; original.

1 Așa după cum îi scrie lui Costache Negri, în primele săptămîni ale lui octombrie 1855 V. Alecsandri pleacă, prin Mar-

silia, spre Constantinopol ; în drum întîlnise și pe Ion Ghica, iar în capitala otomană îl așteptau Negri, Dimitrie Ralet, trimiși cu treburi de către Grigore Ghica și Baligot de Beyne, cu care va face călătoria în Crimeea. Informațiile despre această călătorie s-au păstrat în cele cîteva scrisori adresate lui Negri și în scrisoarea către M. Kogălniceanu, publicată în *Steaua Dunării*. Toată această corespondență s-a publicat în volumul de față. V. Alecsandri a mai scris o scurtă descriere a drumului spre Crimeea, dedicată lui Ion Ghica, *Suvenire din 1855*. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, 1974, p. 682—686 și note p. 901—904 ; G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1962, p. 247—252.

[2] Constantin Rolla (? — 1878), cumnat cu V. Alecsandri. A fost membru al Divanului Apelativ din Iași. A participat la mișcarea revoluționară de la Iași din 1848 ; unionist, ales în Divanul ad hoc și Adunarea Electivă ; sub Cuza a fost ministru. Era frate cu Smărăndița Docan. La moartea sa, poetul a scris *Strofe improvizate lui C. Rolla*, Cf. și G. Bogdan-Duică, *Despre Costache Rolla, cumnatul lui V. Alecsandri*, în *Transilvania*, LII, nr. 10—12, octombrie-decembrie 1921, p. 799—813.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

83

Paris, 10 octombrie 1855

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, 18—20 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 14—15 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 73—76.

[1] Jacques Alexandre Bixio (1808—1865), medic, naturalist și om politic francez, închis după lovitura de stat din decembrie 1851 ; se ocupă mai tîrziu de probleme industriale și sociale. Împreună cu Buloz, au fondat *Revue des Deux Mondes*. Cunoscut

prin intermediul lui Edouard Grenier, V. Alecsandri va mai frecventa salonul literar-politic al lui Bixio și va beneficia de relațiile acestuia. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 133—134.

[2] Alphonse Grün (1801—1866), literat și jurisconsult francez, fost avocat la Besançon, șef al secției legislative din Arhivele imperiale, autor de lucrări literare, istorice și juridice. A colaborat mult cu V. Alecsandri în opera de propagandă pentru Unirea Participatelor și mai tîrziu pentru interesele acestora, devenind corespondent de presă la Paris în biroul de corespondență pentru Principate, inițiat de V. Alecsandri și condus de Ubicini (cf. aici p. 654—655, n. 1 ; *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 231—236). A. Grün a publicat o recenzie a volumului lui V. Alecsandri, *Ballades et chants populaires*, prefațat de Ubicini, în *l'Athéneum français*, din iunie 1855.

[3] Léon Laurent-Pichat, literat și om politic francez, a colaborat la reapariția periodicului *Revue de Paris*. Într-o scrisoare adresată lui Grenier îi vorbește în termeni elogioși despre Alecsandri, care îl vizitase la Paris.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

84

Marsilia, 14 octombrie 1855

B.A.R., S 33(6)/LVIII ; original.

[1] V. Alecsandri vizitase aceste locuri, cu Costache Negri și N. Docan, în anul 1839, cînd se întorcea în țară după anii de studii de la Paris.

[2] A. Baligot de Beyne.

[3] Important turn de apărare al Sevastopolului.

[4] Cumnatul său, C. Rolla cu soția sa Catinca, și Iancu cu Noémi au plecat de la Paris în Moldova fără poet. Cf. aici p. 219.

[5] Pentru călătoria poetului în Crimeea cf. aici p. 229—232.

[6] Dimitrie Ralet.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

85

[Constantinopol], 28 octombrie 1855

Biblioteca de la Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 20—21 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...* Buc., f.a., p. 16—17.

[1] Grenier, secretar al domnitorului Grigore Ghica, venit în treacăt la Constantinopol, se întorsese în Moldova.
[2] Malakoff. Cf. aici p. 595, n. 3.
[3] Cf. aici scrisoarea din 10 octombrie 1855, p. 320—221.
[4] Fiica lui Bixio și logodnica lui Grenier.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

86

Kamient. Marți, 27 noiembrie 1855

B.A.R., S 33(4)/LVIII ; original.

[1] Detalii despre călătoria în Crimeea cf. aici p. 229—232.

87

Crimeea, 30 noiembrie 1855

B.A.R., S 33(5)/LVIII ; original.

[1] Costache Negri și Dimitrie Ralet fuseseră trimiși de domnitorul Grigore Ghica la Constantinopol pentru problema mă-

năstirilor închinate, dar și ca observatori nemărturisiți ai situației politice.

[2] Reîntoarcerea în Moldova, pe mare, nefiind posibilă la vremea aceea, poetul se îngrozea la perspectiva străbaterii Bulgariei, în trăsură, așa cum, dealtfel, a făcut-o cu multe greutăți.

[3] Numărul uneia dintre unitățile franceze din care făceau parte tinerii ofițeri francezi prieteni cu Costache Negri și V. Alecsandri.

CĂTRE MIHAIL KOGĂLNICEANU

88

Constantinopole, 15 decembrie 1855

B.A.R., S 58/DCCXLIX ; original.

Bibliografie : *Steaua Dunării,* 22 decembrie 1855, p. 143, incompletă ; P. V. Haneș, *Alecsandri la Sevastopol* în *Noua revistă română,* III, nr. 34, mai 1901, p. 466—467, o socotește inedită ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri,* II, în *Tribuna,* Arad, XIII, nr. 234, 13 octombrie 1909, p. 7.

[1] *Steaua Dunării,* jurnal politic, literari și comercial, Iași, 1 octombrie 1855 — 11 septembrie 1856 și 1 noiembrie 1858 — 5 noiembrie 1860.

[2] *România literară* fusese suspendată, fără știrea poetului, în timpul absenței sale din Moldova.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

89

Constantinopol, 20 decembrie 1855

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie: Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 21—22; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 17—19.

[1] Protocolul de la curtea lui Grigore Ghica nefiind prea sever, Grenier fusese curînd primit în cercul celor trei beizadele și al frumoaselor domnițe, Aglae Rosetti — pentru care făcuse o adevărată pasiune — și Natalia Balș, pe care le va descrie în amintirile sale (cf. aici p. 588—589, n. 1). Împreună cu V. Alecsandri, cu I. A. Cantacuzino-Zizin, cu soția acestuia, Zoe, și sora ei, Pulheria, necăsătorită, fiicele vestitei Marghiolița Sturdza-Rosetti-Roznovan, și cu consulul francez Tastu, (cf. aici p. 601, n. 7) alcătuiau un grup vesel spre care visa poetul dezamăgit de intrigile și necinstea politicii de la Poartă. Se poate ca această scrisoare să fie răspunsul la scrisoarea pe care i-o trimisese Grenier la 16 noiembrie. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 222—224.

[2] Problema spinoasă a averilor mănăstirești pentru care Negri fusese trimis la Constantinopol și care nu-și va găsi rezolvarea decît prin îndrăznețul act al secularizării făcut de Cuza.

[3] Reîntoarcerea în țară va fi prin Bulgaria, cu trăsura, în condiții foarte grele.

CĂTRE ION GHICA

90

Constantinopole, 30 decembrie 1855

B.A.R., ms. rom. 803, f. 63; original.

[1] Dimitrie Ralet care se găsea la Constantinopol și de la care poate poetul luase acești bani. Cf. aici p. 619, n. 1.

CĂTRE ABDOLONYME UBICINI

91

B.A.R., S 50/LVII.

[1] Informațiile privitoare la reforma lui Constantin Mavrocordat i-au folosit lui Ubicini (M. Chopin) pentru lucrarea *Pro-*

vinces Danubiennes, Paris, 1856, Second partie, p. 95 seq. Deci am dat scrisorii anul de apariţie al cărţii ca o dată antequem, pentru că, desigur, Ubicini trebuie să-i fi cerut cu mult înainte aceste lămuriri.

CĂTRE C. A. ROSETTI

92

Martie 1856, Iaşi,

B.A.R., S 59/DCCXLIX ; original.

Bibliografie : P. V. Haneş, *O scrisoare a lui Alecsandri către Rosetti*, în *Curierul literar*, *I*, nr. 1, 7 octombrie 1901, p. 4 ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri*, II, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 236, 31 octombrie 1909, p. 7 ; Const. T. Stoika, *O scrisoare inedită a lui Vasile Alecsandri către C. A. Rosetti*, în *Săptămîna politică şi culturală*, III, nr. 23, 11 mai 1913, p. 267—268.

[1] Pentru călătoria în Crimeea cf. aici. p. 229—232.

[2] Darea de seamă a lui C. A. Rosetti asupra *Doinelor* apăruse în *Steaua Dunării*, ianuarie 1856.

[3] Paul Bataillard (1816—1894), filoromân, prieten cu C.A. Rosetti şi Brătienii, membru corespondent al Academiei Române. Lucrările apărute în anul 1856 erau : *Premier point de la question d'Orient, La Moldo-Valachie şi La Moldo Valachie dans la manifestation de ses voeux.*

CĂTRE MARIA CANTACUZINO

93

Iaşi, 1 mai 1856

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 23 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.l., p. 19—20 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori,* Buc., 1972, p. 77—78.

[1] Maria Cantacuzino. Cf. aici p. 577—578, n. 2.
[2] Pentru amintirile lui Grenier despre țara noastră, cf. aici p. 588—589, n. 1.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

94

Iași, noiembrie 1856

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poete roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 24—26 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc. p. 20—21.

[1] I. A. Cantacuzino-Zizin (1829—1897), om politic și literat, cultivat, cu studii în Elveția, este primul traducător în limba franceză a operei lui Schopenhauer. Ca om politic, a fost ministru de Finanțe sub Căimăcămia de Trei, din 1858, și sub Cuza. Pentru relațiile sale cu Grenier cf., aici p. 598, n. 1.
[2] Zoe Cantacuzino, soția lui I. A. Cantacuzino Zizin, fiica Marghioliții Sturdza-Rosetti-Roznovanu, dramatic lovită de moartea fiului său, Dudu.
[3] Moșia Stînca, județul Iași, a familiei Rosetti-Roznovanu.
[4] Caimacamul Teodor Balș.

95

Iași, dec. 1856

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 26—29 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 23—27 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori.*, Chișinău, 1968, p. 244—245, traducere.

[1] Zoe Cantacuzino-Zizin. Cf. aici p. 600 n.2.

[2] I. A. Cantacuzino-Zizin.

[3] Prințesa Natalia (1837—1895), fiica domnitorului Grigore Ghica și a Anei Catargi. A fost căsătorită cu Costică Balș, fiul bogatului boier Alecu Balș, a murit tînăr, într-un duel cu un ofițer austriac ; Natalia, văduvă la 18 ani, se recăsătorește cu Constantin Millo, rudă cu Matei Millo, de care se desparte după doi ani, căsătorindu-se, pentru a treia oară, cu Gheorghe Filipescu, diplomat și mareșal al palatului sub Carol I. Cf. aici p. 598, n. 1 și *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 203—204.

[4] Prințesa Catița, soția lui beizadea Constantin Ghica, fiul domnitorului Grigore Ghica, era născută Balș.

[5] Este vorba de *Cinel-Cinel* care a însemnat nu numai o „comedie cu cîntice „în costume naționale, ci și un limpide îndemn la Unire. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, V, Buc., 1977, note p. 931.

[6] Victor Place, consul francez la Iași, Cf. aici p. 606, n. 1.

[7] Tastu Eugène (1817—1893), diplomat francez, consul la Iași între 1852—1855, prieten cu Grenier. Din 1855 devine consul general la Bagdad. Mama sa era cunoscuta scriitoare franceză Amable Tastu.

[8] Prințesa Aglae, fiica domnitorului Grigore Ghica și a Anei Catargi, căsătorită cu Răducanu Rosetti, apoi cu Anton Allaux. Este mama scriitorului Radu Rosetti care, în *Amintiri*, vol. I, Iași, p. 149, și vol. II, Buc., 1925, p. 43—60 ; îi evocă figura. Cf. și aici p. 598. n. 1.

[9] Ordin călugăresc de la Trappe.

CĂTRE ABDOLONYME UBICINI

96

[1856—1857]

B.A.R., ms. rom. 3370, f. 259—262 ; original.

Bibliografie : Floarea-soarelui, II, nr. 7—12, iulie-decembrie 1928, p. 74—77 ; V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964,

p. 146—158; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 89—97, traducere cu omisiuni.

[1] Abdolonyme Honoré Jean Ubicini (1818—1884), istoric, publicist, ziarist francez. Chemat de C. A. Rosetti în Ţara Românească, ia parte la revoluţia de la 1848, devine secretarul Guvernului provizoriu şi al Locotenenţei domneşti. După înfrîngerea revoluţiei, reîntors la Paris, colaborează cu emigraţii români, sprijinind prin relaţiile sale şi prin propaganda făcută în presa franceză lupta pentru Unirea Principatelor. Ubicini a prefaţat volumul *Ballades et chants populaires de la Roumanie...*, din 1855, şi *Grammaire de la langue roumaine*, par V. Mircesco (V. Alecsandri), din 1863. Ambele prefeţe, care au un vădit scop de propagandă, doreau să facă cunoscute în Occident istoria, limba şi cultura poporului român. După Unire şi pînă la înfiinţarea Agenţiei române la Paris (septembrie 1860), V. Alecsandri, cînd a propus înfiinţarea unui Birou central de corespondenţă şi redacţie la Paris, a propus pe Ubicini ca director, (cf. aici p. 654—655, n. 1). Pentru sentimentele sale filoromâne a fost făcut cetăţean al României, în 1867, şi membru onorific al Academiei Române, în 1871. Bine informat, a scris numeroase lucrări privind chestiunea Orientului şi a principatelor dunărene. Deşi relaţiile cu Ubicini au fost aşa de strînse, corespondenţa lor nu ni s-a păstrat decît în foarte mică măsură. Scrisoarea de faţă, care depăşeşte de fapt limitele şi forma unei scrisori, devenind o mărturisire autobiografică, este, aşa cum a stabilit Olimpiu Boitoş în *Biografiile româneşti ale lui Ubicini*, Cluj, 1932, una din acele biografii care i-au servit lui Ubicini pentru a fi publicate în *Dictionnaire universel des contemporains, contenant toutes les personnes notables de la France et des pays étrangers*, Paris, 1858, publicat de G. Vaperau. Scrisoarea lui V. Alecsandri către Ubicini este minuţios analizată de Olimpiu Boitoş, *op. cit.*, p. 9—11, pentru a demonstra că ea a folosit la redactarea notei din dicţionarul Vaperau. Începutul scrisorii lipseşte.

[2] Elena Negri.

[3] Prima parte a *Baladelor* a apărut în 1852, a doua în 1853.

[4] Volumul de lux visat de V. Alecsandri se va realiza abia în anul 1866—1867, după albumul dăruit de el în 1862 doamnei Elena Cuza pentru Azilul „Elena Doamna."

[5] Périercourt [?]

[6] Wilhelm v. Kotzebue (1813—1887), fiul dramaturgului Anatol v. Kotzebue, din Estonia; căsătorit cu o Cantacuzină; scriitor de limbă germană. Opera sa care ne interesează: *Rumänische Volkspoesie*, Berlin, 1857, în care traduce poezii populare de ale lui V. Alecsandri, *Bilder und Skizzen aus der Moldau*, Lipsca, 1862 (al cărei, manuscris se găsește la Leipzig); *Lascăr Voinescu*, Lipsca. 1862. Cf. Elena Rădulescu-Pogoneanu, *Vasile Alecsandri și Wilhelm de Kotzebue. O scrisoare către Alecsandri*, în *Arhiva românească*, t. VIII, 1942, p. 153—190.

[7] Alexandru Flechtenmacher (1823—1898), bursier la Viena. trimis de Costache Conachi pentru a urma cursurile de vioară și compoziție. Profesor de muzică la Conservatorul din București. A contribuit la popularizarea repertoriului autorilor noștri dramatici; a scris muzică pentru piesele lui V. Alecsandri.

[8] *Cetatea Neamțului.*

[9] C.C. Aristia publicase poemul *Prințu român*, Buc., 1843, în care, în versuri confuze și lipsite de orice calitate aducea laude nemăsurate și ridicole domnitorului Gheorghe Bibescu. V. Alecsandri publică în *Propășirea*, 1844, p. 156—160, un studiu critic: *Stanțe epice închinate românilor de C.C. Aristia* în care ridiculizează cu multă vervă și spirit pe jalnicul poet lingușitor. Cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 291—299 și note p. 802.

[10] Costache Caragiale (1815—1877), artist dramatic și director de teatru, unchiul lui I. L. Caragiale.

[11] Poetul nu a fost în primăvara anului 1845 la București; primirea prietenească făcută lui Alecsandri ca unui reprezentant unionist moldovean a avut loc în primăvara anului următor (cf. aici p. 550—551 n. 2), iar Costăchiță Filipescu fusese în Moldova cu un an în urmă. Cf. aici p. 557—558 n. 2.

[12] Ignace, Xavier, Morand Hommaire de Hell (1812—1848), inginer constructor și geolog francez care din însărcinarea guvernului rus a explorat Crimeea și alte regiuni din nordul Mării Negre. Între anii 1841—1842, a fost adus de domnitorul Mihail Sturdza în Moldova pentru unele lucrări tehnice, între care și îndiguirea portului Galați. Alecsandri l-a cunoscut în 1845 la Constantinopol, cînd au făcut proiectul pentru călătoria în Persia, care nu s-a realizat pentru poet, și pe care Hell nu a încheiat-o, murind în 1848. Cf. interesantul articol al profesorul Victor Andrei, *Dunărea de Jos și orașul Galați în însemnările unor călători francezi din secolul trecut*, în *Danubius*, 1972—1973, VI—VII, p. 99—112.

[13] Călătoria făcută cu Elena Negri și sfîrșitul tragic al acesteia. Cf. aici 552 n. 1.

[14] *Balta-Albă* s-a publicat pentru prima dată în *Calendarul pentru români*, al lui Gh. Asachi, Iași, 1848, p. 39—58, reeditată de mai multe ori. Traducerea în limba franceză, *Le lac blanc*, s-a publicat în revista franceză *l'Illustration*, 1854, nr. 596, p. 77—78, nr. 597, p. 85—86, nr. 598, p. 99—100, și nr. 599, p. 119, ilustrată cu gravurile lui Th. Aman în ordinea succesivă : *Căruța de poștă valahă, Satul Balta-Albă, Lacul Balta-Albă* (cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, note p. 733—756). După propriile mărturisiri ale poetului către scriitorul provensal Joseph Roumanille, legenda *Hercul Herculan, căpitan Roman* fusese compusă chiar de el la Mehadia. Cf. *Vasile Alecsandri (în arhive provensale)*, II, în *Manuscriptum*, IX, nr. 1 (30), 1978, p. 173 (scrisori publicate de profesor Gerhart Hess (R.F.G.) și Marta Anineanu.

[15] Familia prietenului său Alex. Cantacuzino, cneazul de la Hangu. Pasajul cu noaptea Invierii este *Un episod din anul 1848*. Cf. V. Alecsandri,. *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 31.

[16] Alexandre-Auguste Ledru-Rollin (1807—1874), avocat și om politic francez, membru al Guvernului Provizoriu din 1848.

[17] Louis-Eugène Cavaignac (1802—1857), șef al puterii executive, în 1848 a reprimat insurecția din iunie.

CĂTRE IOSEFINA STURDZA

97

20 ianuarie 1857

B.A.R., mș, rom. 3926, f. 14—15 ; original.

[1] Iosefina Sturdza (1835 ? — p. 1889), fiica nelegitimă a lui Costache Negri, recunoscută mai tîrziu. Și-a făcut studiile la Paris. A fost căsătorită mai întîi cu Vasile Romalo, fiul lui Grigore Romalo, cel mort în 1849, la Constantinopol, pentru care V. Alecsandri a scris *La mormântul lui Gr. Romalo*. Din această căsătorie a avut trei copii, iar din cea de a doua, cu Ștefan Sturdza,

a avut de asemenea trei copii. Se pare că era o bună muziciană și literată, talente pe care V. Alecsandri i le încurajează în scrisorile ce îi scrie în 1889. Trebuie deci să fi murit după această ultimă dată cunoscută din viața ei.

CĂTRE ALEXANDRU HURMUZAKI

98

Iași, 8 februarie 1857

B.A.R., ms. rom. 3349, f. 11—12 ; original.

Bibliografie : Il. Chendi și E. Carcalechi. *Alecsandri și Românii din Bucovina,* în *Voința națională,* nr. 5879, 23 noiembrie / 6 decembrie, p. 1 ; Il. Chendi, *Corespondența lui V. Alecsandri cu bucovinenii,* în *Convorbiri literare.* XXX, nr. 6—8, iunie-august 1906, p. 588—590 ; Il Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri,* II, în *Tribuna,* Arad, XIII, nr. 234, 31 octombrie 1909, p. 7—8.

[1] Carol Miculi. Cf. aici p. 592—593 n. 6. Nu a scris muzica pentru *Hora Unirii.*

[2] *Hora Unirii* se publicase în *Steaua Dunării* 1856.

[3] Tomul despre care vorbește poetul este culegerea *Salba literară,* Iași, 1857.

[4] Studiul *Românii și poezia lor* fusese publicat în *Bucovina* 1849, p. 175—180, 205—209 (părțile I, II) ; și 1850, p. 49—51, 85—80, 180—181 (fragmente din partea III-a) ; retipărit, așa cum anunță, în *Salba literară,* 1857, p. 275—310. Cf. V. Alecsandri, *Opere,* IV, Buc., 1974, note p. 724.

[5] Comedia este *Păcală și Tîndală,* iar drama istorică, *Cetatea Neamțului,* ambele scrise în anul 1856 și reprezentate în stagiunea 1857—1858, ca propagandă unionistă și trezire a sentimentelor patriotice. Iancu Alecsandri, citind *Cetatea Neamțului,* scrie poetului o lungă scrisoare în care, subliniind părțile valoroase ale dramei, critică pe cele slabe cu pricepere și tact (cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri,* Buc., 1978, p. 11—13). La 20 martie [1857], Anastase Panu îi scria lui V. Alecsandri rugîndu-l să

amîne a doua reprezentare a piesei *Cetatea Neamțului*, pe care Luchian vroia să o joace „mîne seară“, pentru că tot atunci are loc și a doua reuniune (a unioniștilor ?) la Mavrogheni și deci toți acei capabili de a înțelege piesa nu vor fi prezenți. Originalul, la Muzeul de istorie al orașului Ploiești, nr. 550, C. 34204.

CĂTRE VICTOR PLACE

99

București, martie 1857

B.A.R. ms. fr. 135, f. 8 ; original.

Bibliografie : M. Emerit, *Trois lettres inédites de Basile Alecsandri (1857)*, în *Revue historique*, V, nr. 4—6, aprilie-iunie 1928, p. 140 ; V. Slăvescu, *Vasile Alecsandri și Victor Place în 1857*, în *Revista Fundațiilor*, XI, nr. 4, aprilie, 1944, p. 148.

[1] Victor Place (1818), Corbeil, Franța — 1875, Tîngujei, România, la familia Balif, de la care deținem informația), diplomat și arheolog, Consul al Franței la Iași, numit în locul lui Eug. Tastu, mutat la Bagdad. A îmbrățișat cauza românilor sprijinind Unirea ; la venirea lui Cuza, a rămas pe lîngă acesta cu titlul de consilier pentru probleme externe. La început admirator al lui Cuza, începe curînd să-i socotească acțiunile ca anticonstituționale (cf. Alex. Xenopol, *Domnia lui Cuza Vodă*, vol. II (vol. VIII al *Istoriei românilor)*, p. 310, n. 1. Relațiile cu domnitorul s-au stricat mai tîrziu și din pricina pretențiilor bănești ale fostului consul, al cărui tată fusese angajat, la Paris, să lucreze tot pentru domnul român (cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 155—161). Ca arheolog, a lucrat la săpăturile de la Mossoul. Cf. și N. Iorga, *Victor Place și Unirea Principatelor*, în *Revista istorică*, X, nr. 4—6, august / iunie 1923, p. 53—65. Marcel Emmerit, *Victor Place et la politique française en Roumanie à l'époque de l'Union*, Buc., 1931.

[2] Comisarii marilor Puteri se găseau la București pentru a supraveghea operațiile electorale în vederea Divanurilor ad-

hoc. Demersul delegației unioniștilor moldoveni, pe lîngă comisari, fusese determinat de refuzul lui Vogoride de a reda libertatea presei, legiferată de domnitorul Grigore Ghica și suspendată de fostul caimacam Teodor Balș, și de a opri abuzurile împotriva propagandei electorale unioniste. Comitetul unionist redactează un memoriu către comisarii de la București, în care se condamna acțiunile caimacamului antiunionist și se cerea să se intervină pentru libertatea presei, libertatea de acțiune a comitetelor electorale și încetarea presiunilor făcute de guvern asupra viitoarelor alegeri pentru Divanul ad-hoc. Cu prezentarea acestui memoriu la București au fost însărcinați M. Kogălniceanu, V. Alecsandri și Dim. Ralet. Comisarii i-au primit pe la sfîrșitul lui martie și au acceptat să vină la Iași pentru cercetarea stării de lucruri. În raportul comisarului francez, Talleyrand-Périgord, către Walewski, ministrul Afacerilor Străine al Franței, delegații moldoveni sînt apreciați ca: „oameni de o înaltă distincție, unul a fost ministru, ceilalți doi, unul ca istoric și celălalt ca poet, ocupă primele locuri în patria lor".

Delegația moldoveană fusese întîmpinată pe tot drumul pînă la București de manifestațiile entuziaste ale populației unioniste. Drumul pînă la Iași al consulilor străini a fost de asemenea însoțit de cea mai convingătoare demonstrație populară unionistă. Toate acestea nu au împiedicat pe Vogoride și Costin Catargi, ministrul Afacerilor Interne, să falsifice listele electorale. Unioniștii recurg atunci la abținerea de la alegerile din 30 iunie / 12 iulie 1857. Unirea fiind amenințată, se continuă lupta pentru realizarea ei avînd, pe plan internațional, sprijinul Rusiei și al Franței, pentru care nereușita Unirii ar fi însemnat o înfrîngere diplomatică. Pentru a determina Turcia, susținută de Anglia, la anularea alegerilor din iunie-iulie, a fost nevoie de întîlnirea la Osborne, din 11 august 1857, dintre împăratul Napoleon III și regina Victoria, în urma căreia guvernul englez consimte la anulare, iar împăratul la susținerea ideii de Unire.

Noile alegeri, în locul celor casate, vor avea loc între 7/19 și 17/29 septembrie 1857, cînd V. Alecsandri va fi ales deputat de Bacău. La ședințele Divanului, care încep la 23 septembrie / 4 octombrie, poetul nu va lua parte, fiind la Dieppe pentru îngrijirea sănătății; obligația de a rămîne în Franța îl determină să-și ceară demisia care îi este primită. Cf. aici scrisorile către Victor Place, Costache Rosetti-Tețcanu și băcăoani p. 292—299, 301—303.

[3] Charles Angèlique Taleyrand-Périgord (1821—1896) comisar al Franței în Comisia europeană pentru Principate, ministru plenipotențiar.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

100

Mai 1857

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 29—30; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 27.

[1] Zoe Cantacuzino-Zizin. Cf. aici p. 600, n. 2.

101

Iași, mai 1857

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri ..., Paris, 1911, p. 30—32 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a:, p. 27—30 ; Victor Eftimiu, *Pe urmele zimbrului,* în colecția *Povestiri științifico-fantastice,* editată de revista *Știință și tehnică,* nr. 38, p. 13. reproduce scrisoarea în traducere.

[1] Alecu Russo.

[2] Capua, oraș italian cucerit de Hanibal în anul 215 și în care a rămas mai mult timp. A fost învinuit că a uitat de luptă din

pricina „desfătărilor din Capua". Locuţiunea s-a generalizat cu înţelesul de a pierde timpul în plăceri.

[3] V. Alecsandri a combătut formele greoaie introduse în limbă.

[4] *Înşiră-te mărgărite*, cf. aici p. 274—285.

102

[1857, vara]

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri..., Paris, 1911, p. 33—45 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 31—47, unde se dă textul poeziei în limba franceză şi scurta scrisoare de la sfîrşit în traducere.

[1] În originalul de la Besançon textul poeziei este scris pe două coloane, iar rîndurile de la sfîrşit, către Grenier, sînt scrise, în colţul din dreapta al hîrtiei, rămas liber, şi în direcţie inversă. *Înşiră-te mărgărite* s-a publicat în *Revista română*, II, 1862, p. 160—166. Pe Grenier poetul îl anunţă că îi va trimite „povestea mărgăritelor" într-o scrisoare datată „Iaşi mai 1857" (cf. aici p. 270—272), deci poezia şi scurta scrisoare se plasează după această scrisoare. Această poezie mai era cunoscută şi lui Vegezzi Ruscala, care a publicat-o în traducere italiană : *Infilzatevi margherite*, mai întîi într-o broşură, cf. *Canto popolare moldavo*, posta in versi di Basilio Alecsandri. Tradotta de... et offerta alla sua cara figlinole Ida nel suo onomastico dell anno 1850, Torino, apoi, în 1858, în revista *Mondo litterario*, unde a citit-o şi Bălăceanu. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 110, 112, nr. 1, p. 423, n. 2.

[2] Povestea în versuri a fost dedicată lui Zoe Cantacuzino-Zizin, care, cu un an în urmă, îşi pierduse copilul. Cf. aici scrisorile de la p. 239—244.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

103

Iunie 1857, Iași

B.A.R., S 20 (1)/LVII, original.

[1] Ion Bălăceanu (1825—1914), fiul lui Constantin Bălăceanu, însemnat om politic și abil diplomat, poseda o inteligență vie și un spirit mușcător care adesea îi creea conflicte chiar și cu prietenii săi. A participat la revoluția de la 1848, fiind și prefect de Muscel; după înfrîngerea revoluției din Țara Românească s-a refugiat în Ardeal unde a colaborat cu N. Bălcescu și alții la alcătuirea unei legiuni române care să lupte în revoluția din Ungaria. Nereușita de aici îl duce în exilul ales de el la Nisa, de unde a urmărit și participat la lupta pentru Unire. În timpul domniei lui Cuza a ocupat mai multe funcții și i s-au încredințat misiuni diplomatice extraordinare. A avut o îndelungată carieră diplomatică, fiind agent, apoi ministru plenipotențiar la Paris, Viena, Roma, Londra și Constantinopol, iar în 1876 a fost ministru al Afacerilor Străine. A fost comisar, apoi delegat în Comisia dunăreană și ministru de Control.

[2] Grigore Vîrnav, deputat de Roman, reprezentantul acestuia.

[3] La București se aflau comisarii marilor Puteri, veniți pentru a urmări desfășurarea alegerilor pentru Divanul ad-hoc. Cf. aici p. 606—607 n. 2.

[4] Guvernul, lui N. Vogoride, sub influență turcească, calotte = fes.

[5] Henry Bulwer, delegatul Angliei. Cf. aici p. 628 n. 1.

CĂTRE I. I. FILIPESCU

104

Iași, 1857 iunie

B.C.S., Achiziții, inv. 30 ; original.

Bibliografie : *Documente privind Unirea Principatelor*, III, *Corespondență politică (1858—1859)*. Culegerea documentelor, stu-

diul introductiv, rezumatele, notele și indicele de Cornelia Bodea, Buc., 1963, p. 281—282.

[1] I. I. Filipescu-Curcanu.
[2] Cf. aici p. 606—607, n. 2 și p. 610, n. 3.

CĂTRE DIM. A. STURDZA

105

Iași, 23 iulie 1857

B.A.R., S 7(17)/DCCCLXXXIV.

Bibliografie: *Documente privind Unirea Principatelor*, III, Buc., 1963, p. 299.

[1] Scurta scrisoare adresată de poet lui D. A. Sturdza este un adaos la scrisoarea lui C. Hurmuzaki către acesta prin care îl felicită pentru lupta unionistă din ținutul Romanului; tot aici îi dă și ultimile informații politice.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

106

23 august 1857

Biblioteca din Besançon, ms. 1423; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie: *Lettres inédites du poète Basile Alecsandri...*, Paris, 1911, p. 45—46, V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 47—48.

[1] Cf. aici p. 553 n. 2.
[2] Luptele politice pentru alegerile în Divanul ad-hoc. Cf. aici p. 606—607 n. 2.

107

Dieppe [1857]

Biblioteca din Besançon, ms. 1423, original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

Bibliografie : *Lettres inédites du poète Basile Alecsandri...*, Paris, 1911, p. 46—47 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 48.

[1] Pentru că în altă scrisoare, din 23 august 1857, către același, îi spune că este, cînd la Paris, cînd la Dieppe, trebuie să admitem că scrisoarea, nedatată, se plasează după această dată, cînd Grenier trebuie să fi luat hotărîrea de a veni să-l vadă la Dieppe.

108

[1857]

Biblioteca din Besançor, ms. 1423 ; original.
B.A.R., microfilm Ms. 421.

[1] Cf. supra n. 1. Nu figurează în ediția G. Gazier, *Lettres inédites...*

CĂTRE VICTOR PLACE

109

Dieppe, 20 septembrie [s.n.] 1857

B.A.R., ms. fr. 135, f. 10—11.

Bibliografie : *M. Emerit, Trois lettres inédites de Basile Alecsandri (1857)*, în *Revue historique*, V, nr. 4—6, aprilie-iunie 1928,

p. 140—142 ; V. Slăvescu, *Vasile Alecsandri și Victor Place în 1857*, în *Revista Fundațiilor,* XI, nr. 4, aprilie 1944, p. 149.

[1] Lupta din principate pentru alegerile din Divanurile ad-hoc se încheiase, pentru Moldova, cu alegerile din septembrie, care dăduseră o mare majoritate unionistă. Nu știm sfatul pe care i l-a dat V. Place, dar hotărîrea de a rămîne era mai potrivită, atît pentru sănătatea sa, cît și pentru continuarea propagandei în favoarea dorințelor principatelor. Cf. aici p. 614 n. 1.

CĂTRE DIVANUL AD-HOC

110

[a. 10 septembrie 1857]

Arh. St. Iași, Tr. 1896, Divanul ad-hoc, dos. 313, f. 490 ; original cu caractere chirilice.

Bibliografie : *Buletinul Adunării ad-hoc al Moldovei,* I, nr. 4, ședința 10 octombrie 1857, p. 1, col. I ; *Monitorul Adunării ad-hoc,* Buc., I, ședința 10 octombrie 1857, p. 59 [ambele după *Bibliografia analitică a periodicelor*] ; D. A. Sturdza ș.a. *Acte și documente,* VI, Buc., 1896, p. 81.

[1] Textul telegramei este reprodus în referatul Divanului ad-hoc al Moldovei către Ministerul Afacerilor Interne despre primirea telegramei lui Vasile Alecsandri și necesitatea de a se face o altă alegere în locul acestuia. Pentru alegerea lui V. Alecsandri la Bacău și demisia sa vezi aici p. 296—297, 301—305 corespondența cu C. Rosetti-Tețcanu și V. Place, în locul său a fost ales hatmanul Alecu Aslan.

CĂTRE COSTACHE ROSETTI-TEȚCANU

111

Diepa, 20 sept. [s.n.] 1857

B.A.R., S 46 (1)/DXLVIII ; original cu caractere chirilice.

[1] Scrisoare scrisă în aceeaşi zi cu cea adresată lui Victor Place (cf. aici p. 292—293), dar continuată în ziua de 5 octombrie s.n.

Se înţelege din conţinut că mulţi luptători unionişti nu-l aprobau pe poet pentru plecarea sa în străinătate tocmai în acele momente de luptă încordată, dar argumentul lui V. Alecsandri că este nevoie de cineva care să ne susţină năzuinţele printre puterile politice europene s-a dovedit a fi îndreptăţit. După cum se vede din post-scriptum, scrisoarea a fost trimisă abia la 5 octombrie, cu un mic adaos.

[2] Constantin Rosetti-Teţcanu (1814—1879) a studiat dreptul în străinătate. Bărbat cu vederi progresiste, a desfiinţat boierescul pe moşia sa Teţcani, judeţul Bacău. Ca unionist militant, i se datorește organizarea Comitetului Unirii, a fost ales deputat în Divanul ad-hoc. Alături de V. Alecsandri, contribuie la legatul făcut lui C. Negri pentru ca acesta să poată candida la domnie. Cf. aici p. 657—658 n. 1. Fiul său, Dimitrie, a fost tatăl Marucăi Cantacuzino-Enescu.

[3] În locul său a fost ales Alecu Aslan, unionist.

[4] Cf. aici scrisoarea către băcăoani.

CĂTRE ALEGĂTORII DIN ŢINUTUL BACĂULUI

112

Paris, [septembrie] 1857

B.A.R., ms. rom. 3351, f. 112—113 ; original cu caractere chirilice.

[1] Aleş deputat în Divanul ad-hoc la ţinutul Bacău în septembrie, poetul, care se găsea în Franţa, la Dieppe, pentru a-şi îngriji sănătatea, şi care hotărîse că este mai bine pentru interesele ţării să rămînă la Paris pentru a continua propaganda prin presă în favoarea principatelor, va demisiona din demnitatea de deputat şi se va reîntoarce în ţară în cursul anului 1858 Cf. aici scrisorile către Victor Place. şi Costache Rosetti-Teţcanu, prin intermediul căruia a trimis scrisoarea, p. 296—297, 301—302.

[2] „Alegerile dintîi“ sînt alegerile din iulie, făcute în baza unor liste electorale trucate și în care „izbînda“ unioniștilor a fost abținerea lor de la vot. Cf. aici p. 606—607 n. 2.

CĂTRE NICOLAE LUCHIAN

113

[Dieppe, p. 20 septembrie] 1857

B.A.R., S 31 (3)/LVIII ; copie.

Bibliografie : Vasile Alecsandri, *Corespondență*, 1960, p. 182—183.

[1] Scrisoarea trebuie să fi fost scrisă între 20 septembrie, cînd îi scrie lui V. Place de la Dieppe, și 20 octombrie, cînd îi scrie de la Paris unde, așa după cum îi scrie lui N. Luchian, hotărîse să se întoarcă.

[2] Nicolae Luchian (1821—1893), actor. S-a ocupat la început de pictură, specializîndu-se apoi în arta dramatică la Paris. A fost de mai multe ori director al Teatrului Național din Iași, unde a creat unele roluri din comediile lui V. Alecsandri. În ianuarie 1865 participă la licitația pentru direcția Teatrului Național din Iași, în ofertă făcîndu-și o interesantă autobiografie ; contractul îl semnează la 7 iunie. A fost căsătorit tot cu o artistă, Gabriela Negroni-Luchian (cf. Ioan Massoff, *Teatrul românesc*, II, Buc., 1966, p. 145—149). De V. Alecsandri îl lega nu numai colaborarea teatrală, dramaturg-interpret, dar și o prietenie intimă care îi îngăduie poetului să-l pună la curent pe artist cu intriga sa cu Paulina Lucasiewicz, viitoarea soție a poetului, și să-l însărcineze, pe lîngă aceasta, cu misiuri delicate, în timpul în care el se găsea în Franța. Cf. aici scrisorile către N. Luchian p. 306, 310—311, 313—314.

[3] Detaliile se refereau probabil la aceasta.

[4] Dialogul politic *Păcală și Tîndală* fusese scris în anul 1856 ca un stimulent în vederea Unirii. Cum în ședințele din septembrie-octombrie ale Divanurilor ad-hoc, românii ceruseră Uni-

rea, poetul propune jucarea piesei, dar, din pricina vigilenței cenzurii de sub caimacamul antiunionist N. Vogoride, ea nu s-a jucat în stagiunea 1857—1858. Cf. Ioan Massoff, *op. cit.*, I, Buc., 1961, p. 461.

[5] Alecsandri a trimis lui Luchian piesele făgăduite despre care se interesează la 13 noiembrie dacă au fost primite, cf. aici p. 306, 307—308.

CĂTRE VICTOR PLACE

114

Paris, 20 oct. 1857

B.A.R., ms. fr. 135, f. 12—13 ; original.

Bibliografie : M. Emerit, *Trois lettres inédites de Basile Alecsandri (1957)*, în *Revue historique*, V. nr. 4—6, aprilie-iunie 1928, p. 142—144 ; V. Slăvescu, *Vasile Alecsandri și Victor Place în 1857*, în *Revista Fundațiilor*, XI, nr. 4, aprilie 1944, p. 149—150.

[1] Cf. aici scrisoarea către Victor Place, p. 292—293.

[2] Cardinalul Charles Place.

[3] Faugère, subdirector la direcția politică a Ministerului Afacerilor Străine al Franței.

[4] Contele Alexandru Walewski, Colonna (1810—1868), fiul împăratului Napoleon și al Mariei Walewska ; om politic, ministru de Externe al Franței.

[5] Luîndu-și singur sarcina de a-și reprezenta țara în străinătate și de a-i apăra interesele, poetul intră iarăși în legătură cu cîteva din marile ziare franceze care ne-au sprijinit acțiunile.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

115

Paris, 21 octombr. 1857

B.A.R., ms. rom. 4644, f. 10.

[1] Telegrama privea votul său în Divanul ad-hoc, la care însă nu a participat, dîndu-şi demisia şi rămînînd la Paris pentru continuarea propagandei unioniste.

CĂTRE NICOLAE LUCHIAN

116

[a. 13 noiembrie] 1857

Originalul în posesia lui Gheorghe Franga conţine şi pasajul referitor la Paulina Lucasiewicz care lipseşte în copie ; B.A.R., S 31(4)/LVIII ; copie.

Bibliografie : George Franga, *Vasile Alecsandri către Aristizza Romanescu, Nicolae Luchian şi Pietro Mozzetti,* în *Manuscriptum* II, 1971 nr. 3(4), p. 156—157.

[1] Scrisoarea este scrisă înaintea celei din 13 noiembrie (cf. aici p. 307—308), în care îl întreabă dacă a primit piesele trimise.

[2] Mihail Pascaly (1830—1882), actor talentat, căruia formarea teatrului românesc îi datorează mult fiind şi traducător şi localizator de piese străine ; a jucat un repertoriu foarte variat. După cum se vede, V. Alecsandri la acea vreme îi aprecia talentul şi îi prevedea viitorul, mai tîrziu însă, cînd Millo va intra în conflict cu Pascaly pentru problemele de antrepriză şi direcţie a Teatrului Naţional, poetul va lua parte lui Millo. În epoca acestei rivalităţi, Pascaly a deschis, în 1864, Teatrul Societăţii dramatice, cu sediul în sala Bossel, vizavi de Teatrul Naţional. Soţia actorului a fost Matilda Pascaly, şi ea actriţă.

[3] Persoana în chestiune era Paulina Lucasiewicz, viitoarea soţie a poetului şi care aştepta acum un copil (cf. aci scrisorile poetului către N. Luchian, p. 306, 310—311, 313—2314). Însemnarea făcută pe verso, probabil de mîna lui Luchian, se referă la suma de galbeni dată acesteia.

117

Paris, 13 noiembrie 1857

B.A.R., S 31 (5) / LVIII ; copie.

CĂTRE COSTACHE ROSETTI-TEŢCANU

118

Paris, 16 noiembr. 1857

B.A.R., S. 46 (2)/DCXLVIII; original cu caractere chirilice.

[1] Pentru problema de conştiinţă pe care şi-a pus-o poetul în legătură cu rămînerea sa la Paris, tocmai în timpul Divanului ad-hoc cf. aici scrisorile către Victor Place şi precedenta scrisoare către C. Rosetti-Teţcanu.

[2] Nu ştim dacă această societate a funcţionat formal, cu o organizaţie conformă acelui plan trimis lui C. Rolla, practic însă, V. Alecsandri a izbutit să cultive în societatea franceză sentimente filoromâne care ne-au sprijinit ţelurile politice şi aspiraţiile culturale.

CĂTRE NICOLAE LUCHIAN

119

Paris, dec. 1857

B.A.R., S 31 (1) / LVIII; original.

Bibliografie: Curierul literar, I, nr. 3, octombrie 1901, p. 7.

[1] Scrisoarea se referă în întregime la situaţia Paulinei Lucasiewicz. Cf. aici scrisorile către N. Luchian p. 306, 310—311, 313—314.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

120

Paris, 31 ian. 1858

B.A.R., S 20 (2) / LVII; original.

Bibliografie: V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări,* Buc., 1964, p. 10—11.

[1] Dimitrie Ralet (1817—1858), jurist, om politic și literat. A colaborat la mișcarea revoluționară din martie 1848, nu a fost arestat și a făcut legătura între emigrații de la Cernăuți și Moldova; este autorul a numeroase pamflete împotriva lui Mihail Sturdza. În timpul domniei lui Grigore Ghica a fost numit director la departamentul Dreptății, apoi ministru al Cultelor (care presupunea și învățămîntul). Cea mai însemnată activitate a sa este aceea legată de problema secularizării averilor mănăstirești, pentru care este trimis, împreună cu C. Negri, la Constantinopol în iulie 1855. Unionist, a făcut parte din comitetul Unirii, a fost secretarul Divanului ad-hoc. V. Alecsandri a publicat anonim în *Convorbiri literare, XVI,* nr. 9, 1 decembrie 1882, p. 331—336, o notiță biografică despre Ralet, identificată de G. C. Nicolescu după notița autografă din ms. rom. 3926, f. 10—11, din Biblioteca Academiei. Opera sa literară, compusă din proză și versuri, vădește inteligență, umor, cultură generală și talent. Cartea lui Ralet pe care V. Alecsandri o trimite lui I. Bălăceanu este *Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria, Constantinopole,* Paris, 1858, 164 p., reeditată recent de Mircea Anghelescu, împreună cu restul operei și cu un bun și documentat studiu introductiv asupra lui Dim. Ralet, în care se fixează și ortografierea numelui cu un singur l, pe care am adoptat-o și noi. Cf. Dimitrie Ralet, *Suvenire și impresii de călătorie în România. Bulgaria, Constantinopole,* Ediție îngrijită, prefață și note de Mircea Anghelescu, Buc., 1979, 352 p. Cf. și *Scrisori către Vasile Alecsandri,* Buc., 1978, p. 99—104, scrisoarea lui I. Bălăceanu către poet, din 3 februarie 1858, în care se plînge că nu a primit cartea lui Ralet.

[2] V. Alecsandri anunță că a trimis cartea și filoromânului Giovenale Vegezzi Ruscalla, care i-a și consacrat lui Ralet o notă biografică, cu date provenind poate chiar de la acesta, publicată în *Il mondo litterario* din 6 martie 1858. Cf. Mircea Anghelescu, *op. cit.*, p. IX.

CĂTRE NICOLAE LUCHIAN

121

Paris, 16 februarie 1858

B.A.R., S 31(2) / LVIII ; original.

[1] Paulina Lucasiewicz, viitoarea sa soție. Cf. aici scrisorile către N. Luchian, p. 306, 310—311, 313—314.

[2] V. Alecsandri îl consultase și pe I. Bălăceanu pentru o căsătorie posibilă, dar acesta nu-l luase în serios, sfătuindu-l să-și cultive muza și să lase căsătoria pe seama altora. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri,* Buc., 1978, p. 105—110. Cf. și aici scrisoarea din 1 octombrie 1858 către Grenier în care îi pomenește de amînarea căsătoriei sale.

[3] Gabriela Negroni Luchian. Cf. aici p. 615 n. 2.

[4] Poate Alexandru Cantacuzino, cneazul.

CĂTRE COSTACHE NEGRUZZI

122

Paris, 30 martie 1858

B.A.R., S 46 / LVII ; original.

Bibliografie : I. Stăvăruș, *Noi documente revelatoare* în *Manuscriptum,* I, nr. 1, 1970, p. 150.

[1] Giovenale Vegezzi Ruscalla publică în *Mondo litterario* biografii de scriitori români, cu exemplificări din opera lor. V. Alecsandri îi trimisese cartea lui C. Negruzzi *Păcatele tinereților* și o notiță biografică pe care Ruscalla le-a publicat în revista literară italiană.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

123

15 mai 1858, Paris

B.A.R., S 28(3)/LVII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări,* București, 1964, p. 11—13.

[1] Conferința de la Paris, deschisă la 22 mai 1858, trebuia să decidă asupra soartei principatelor și să stabilească o Convenție sau Constituție, care, după cum se temea și V. Alecsandri, nu va hotărî Unirea Principatelor, ci un compromis : două state, doi domni, două guverne, două Adunări legislative, dar... sub denumirea de Principate Unite !

[2] Broșura la care lucra I. Bălăceanu era : *Lettre sur les Principautés,* Turin, 1858, publicată anonim, și care a fost atribuită lui Vegezzi Ruscalla, prefațatorul său. Descoperirea la B.A.R. a manuscrisului autograf al lui I. Bălăceanu, cum și detaliile despre această broșură din corespondența acestuia cu V. Alecsandri au restabilit adevărata paternitate a lucrării, care făcea parte din publicațiile de propagandă menite să lămurească străinătății adevărata stare din principate. Cf. Marta Anineanu, *Un manuscris al lui Ion Bălăceanu, publicat anonim,* în *Studii și cercetări de bibliologie,* III, 1960, p. 273—277, și *Scrisori către Vasile Alecsandri,* Buc., 1978, p. 105—112 (scrisorile lui I. Bălăceanu din februarie și aprilie 1858).

CĂTRE DEPARTAMENTUL DIN LĂUNTRU

124

12 sept. 1858

Arh. St. Iași, fond. Ministerul de Interne, T. 1772, op. 2020, dosar 40.459, f. 429 ; original cu caractere chirilice.

Bibliografie : *Documente,* Buc., 1973, p. 31.

CĂTRE EDOUARD GRENIER

125

1 oct. 1858, Iaşi

Biblioteca din Besançon, ms. 1423 ; original.

B.A.R., Microfilm Ms. 421.

Bibliografie : *Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri...*, Paris, 1911, p. 47—49 ; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 48—51 ; Vasile Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 246—247 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Buc., 1972, p. 90—94.

[1] Poetul locuise la Veneţia, împreună cu Elena Negri, de la 8 septembrie pînă la 12 noiembrie 1846. Cf. aici p. 552 n. 1.

[2] Grenier a scris poezia *Bigoulaute*, în 1869, inspirîndu-se dintr-o altă versiune decît aceea a gondolierului Tonino. Cf. Gazier, *op. cit.*, p. 4, n. 1.

[3] În legătură cu căsătoria sa la această dată cf. aici şi scrisoarea către N. Luchian din 16 februarie 1858, p. 620 n. 1. Preocupările politice, care îl impiedicau să se căsătorească, erau viitoarele alegeri pentru Adunarea Electivă, lupta pentru Unire şi neînţelegerile pentru alegerea candidatului partidei naţionale *(le parti intelligent...)*, cei mai mulţi dorindu-l pe C. Negri.

CĂTRE DIM. A. ŞTURDZA

126

[Iaşi, p. 23 octombrie/4 noiembrie, 1858]

B.A.R., ms. rom. 314, f. 210 ; original.

[1] La 23 octombrie/4 noiembrie fusese numit secretar de stat, sau ministru al Afacerilor Străine în guvernul Căimăcămiei de Trei.

[2] Cele cîteva rînduri către D. A. Sturdza sînt scrise chiar pe ultima pagină a textului Regulamentului : *Principautés unies de Moldavie et de Valachie. Projet de Réglement de l'Assemblée Elective de Moldavie*, ms. rom. 314 f. 190—210. La p. 176—183 ale manuscrisului se află și textul autograf în ciornă al lui Alecsandri, *Mémoire explicatif*, în care se expune : conflictul dintre caimacami : Vasile Sturdza și Anastase Panu cu colegul lor Ștefan Catargi ; destituirea lui Fotiade din postul de reprezentant la Poartă și conflictul cu consulul Austriei în legătură cu noul antet al hîrtiilor oficiale „Principatele Unite...“ Cf. aici scrisorile către Iancu Alecsandri p. 333—336, și către Henry Bulwer p. 346—350.

CĂTRE AGENȚIA AUSTRIACĂ

127

31 octombrie/12 noiembrie 1858

B.A.R. ms. rom. 314, f. 111 ; copie.

[1] La această dată V. Alecsandri era secretar de stat sub Căimăcămia de Trei.

[2] Tactul diplomatic al lui V. Alecsandri îl face să-și exprime această nedumerire. Refuzul Agénției austriece de a viza pașapoartele se datora noii titulaturi adoptate de cele două țări românești „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei“, formulă care fusese adoptată de Convenția de la Paris (7/19 august 1858), fără să realizeze de fapt Unirea, cele două țări avînd domni, guverne și adunări legislative proprii. Titlul însă de „Principatele Unite“ nu convenea imperiului austriac care cunoștea sentimentele unioniste ale românilor din Transilvania, exprimate și pe cîmpia Libertății de la Blaj în 1848. Noua titulatură ar fi fost un nou ferment periculos pentru tendințele unioniste transilvănene. Abilitatea cu care V. Alecsandri demonstrează culpa în care se găsește Agenția austriacă, neacceptînd o titulatură recunoscută de Convenție, refuz care putea crea grave complicații diplomatice, duce la soluționarea conflictului prin admiterea titulaturii. Cf. aici celelalte scrisori către Agenția austriacă.

128

2 noiembrie [s.v.] 1858

B.A.R., ms. rom. 314, f. 114—115 ; copie, și f. 116—117 ; ciornă autografă.

[1] Pentru diferendul diplomatic avut cu Agenția austriacă, cf. aici p. 623 n. 2.

129

5/17 nov. 1858

B.A.R., ms. rom. 314, f. 118 ; copie.

[1] Pentru diferendul diplomatic avut cu Agenția austriacă, cf. aici p. 623 n. 2.

CĂTRE ION FOTIADE

130

Iași, 5/17 noiembrie 1858

B.A.R., ms. rom. 314, f. 25 ; copie, autograf D. A. Sturdza.

Bibliografie : Monitorul, I, nr. 5, 1858, p. 2 ; *Zimbrul și Vulturul*, IV, 1858, p. 31—32 ; versiunea franceză în *Moniteur officiel de Moldavie...*, I, nr. 3. 1858, p. 3 ; D. A. Sturdza ș.a. *Acte și documente relative la renașterea României*, „Academia Română". VII, Buc., 1892, p. 764.

[1] Ion Fotiade, agent al Moldovei la Constantinopol. La 8/20 februarie 1859, Fotiade protestează împotriva acestei concedieri. Cf. B.C.S., Arh. Kogălniceanu, XC, doc. 3 ; cf. și aici p. 357 scrisoarea către Iancu Alecsandri din 9/21 decembrie 1858, în care este reprodusă scrisoarea către Fotiade.

CĂTRE AGENȚIA AUSTRIACĂ

131

7 noiembrie 1858

B.A.R., ms. rom. 314, f. 120—121 ; copie.

[1] Pentru diferendul diplomatic avut cu Agenția austriacă, cf. aici p. 623, n. 2.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

132

Nov. 25 [s.n. 1858]

B.A.R., S 18(2)/LVII ; original.

Bibliografie : Documente privind Unirea Principatelor, III, Buc., 1963, p. 441—443.

[1] Iancu Alecsandri (1826 ?—1884), fratele mai mic al poetului. A îmbrățișat cariera militară, pe care a părăsit-o, dar în care a fost reintegrat, cu gradul de maior și avansat la cel de locotenent-colonel, la începutul domniei lui Cuza, căruia îi va servi de aghiotant, apoi de agent oficios și agent diplomatic la Paris, cu el începînd să funcționeze Agenția română din Franța ; activitatea sa încetează odată cu abdicarea lui Cuza. Se căsătorește la Paris cu Noémi, fiica doctorului Stanislas Guillard, ducînd o viață cu destule greutăți materiale, dar și destul de interesantă prin relațiile cu oameni politici, literați, artiști. În 1879, V. Alecsandri obține de la D. A. Sturdza funcția de corespondent oficial al ziarului *Pressa* pentru fratele său, colaborare apreciată pentru simțul politic și cunoștințele precise, pentru stilul și umorul cu care erau scrise. A avut trei fiice : Hélène, căsătorită Miot, apoi Malherbe, Alice, căsătorită cu Georges Bal, apoi cu del Valle, și Marie, căsătorită cu Charles Bal, unii dintre descendenții familiei Malherbe și Del Valle locuiesc și astăzi la

Paris și își cunosc bine descendența dintr-un străbunic român. Iancu Alecsandri a murit, după chinuri îndelungate, de un cancer la laringe. Dotat cu aptitudini literare și cu un serios spirit științific de cercetare, nu a lăsat decît cîteva articole de interes politico-economic ca: *Aperçu sur le projet de pont de fer entre Giurgevo et Rustchuck*, Buc., 1871, 15 p; *L'état économique et financier de la Roumanie d'après les documents officiels*, Buc., 1877, 60 p., iar din încercările literare amintim: nuvela *Dor de morți*, publicată în *Convorbiri literare*, XVII, nr. 9, 1 decembrie 1883, p. 330—377, elogios apreciată de T. Maiorescu, și *O scrisoare adresată d-lui* * * *, despre poezia *Călin* a lui Eminescu, *ibidem*, XVIII, nr. 4, 1 iulie 1884, p. 153—157; observațiile critice din acest articol fiind apreciate și astăzi. Poezia sa *Odă la unirea românilor*, publicată postum în *Convorbiri*, *XIX*, nr. 2, 1 mai 1885, p. 187—188, mai fusese publicată în *Ateneul român*, 1861, iulie, seria II, p. 187—188; cf. și I. E. Torouțiu, *Descoperirea unei lucrări inedite a lui Iancu Alecsandri: Montesquieu, Considerații asupra cauzelor măririi și decăderii romanilor*, în *Convorbiri literare*, LXXVI, nr. 2, februarie 1943, p. 152—153.

V. Alecsandri, avînd multă încredere în simțul poetic și critic al fratelui său, cum și în solidele sale informații politice, l-a consultat adesea, înainte de a lua o hotărîre. Cf. Il. Chendi și E. Carcalechi, *Iancu Alecsandri, fratele poetului*, în *Luceafărul*, IV, 11 ianuarie 1905, p. 226—229; Il. Chendi, *Iancu Alecsandri, fratele poetului*, în *Viața literară*, I, nr. 43, 22 octombrie 1906, p. 1—2; Gh. Bogdan-Duică, *Ioan Alecsandri*, în *Națiunea*, I, ianuarie-februarie 1927, p. 2 seg.; Perpessicius, *Ion Alecsandri*, în *Revista Fundațiilor*, X, nr. 2, februarie 1943, p. 391—418; Cornelia Bodea, *Cu Iancu Alecsandri în Anglia și Scoția la 1850*, în *Studii*, revistă de istorie, t. 24, nr. 2, 1971, *Călători români peste hotare*, p. 265—288.

[2] Léon Plée (1815— ?), profesor, apoi, din 1847, ziarist, în 1850 începe să lucreze la *Le Siècle*. Bun cunoscător al problemelor Orientului, a sprijinit revoluțiile polonezilor și pe români. În 13 martie 1856 a publicat în *Le Siècle*, pe prima pagină, un articol, cu mare răsunet: *Les Roumains, Appel au congrès en leur faveur*, articol tradus și în românește și publicat în broșură. După Unire va continua să fie informat despre situația din Principate și să ne sprijine. Cf. Dim. Păcurariu, Claude Pichois, *O carte și șapte personaje*, Buc., 1976, p. 63—68.

[3] Vasile Sturdza (1810—1870), magistrat, membru al Divanului domnesc, ministru al Lucrărilor Publice, președinte al Divanului, caimacam în 1858—1859 în Căimăcămia de Trei, după Unire, președinte al Consiliului de Miniștri, ministru al Afacerilor Interne, președinte al Curții de Casație, căsătorit cu Zulnia, sora lui Costache Negri.

[4] Anastase Panu.

[5] Ștefan Catargi (1789—1866), vornic, caimacam în 1858—1859.

[6] Costin Catargi, fostul ministru al Afacerilor Interne sub Vogoride.

[7] Cf. D. A. Sturdza ș.a., *Acte și documente*, vol. VII, p. 619.

[8] I. A. Cantacuzino-Zizin.

[9] Cf. D. A. Sturdza ș.a., *op. cit.*, vol. VII, p. 687.

[10] A. Beldiman.

[11] Cf. D. A. Sturdza ș.a., *op. cit.*, vol. VII, p. 729.

[12] Oskar von Göedel-Lannoy, consul general al Austriei la Iași.

[13] Cf. aici p. 624 n. 1.

[14] Pentru refuzul Agenției austriece de a viza pașapoartele românești, cu antetul Principatelor Unite. Cf. aici p. 323—326, 328, 330—332.

133

Iași, 15 nov. [s.v.] 1858

B.A.R., S 18(1)LVII ; original.

Bibliografie : Documente privind Unirea Principatelor, III, Buc., 1963, p. 443—445.

[1] Moșia lui Iancu, Tîrnauca, din ținutul Dorohoi.

[2] Cf. și scrisoarea precedentă p. 333—336.

[3] Grigore Sturdza beizadea (zis Sturdza-vițel pentru marea sa forță fizică !), (1821—1901), fiul domnitorului Mihail Sturdza, a activat în armata turcă sub numele de Muklis-pașa. Din ordinul tatălui său, el este acela care a reprimat cu atîta cruzime mișcarea revoluționară din martie 1848, de la Iași. A candidat

la domnie în 1859, cu propriul său partid, care apoi a fuzionat cu cel al tatălui său, pentru a căpăta mai multă forță. După alegerea lui Cuza, a intrat în politică, adesea ostil domnitorului. A ocupat diverse funcții.

CĂTRE HENRY BULWER

134

Iași, 18/30 noiembrie 1858

Bibliografie : E.D. Tappe, *A Letter of Vasile Alecsandri* în *The Slavonie & East European Review*, XLII, number 98, december 1963, p. 191 ; Constantin Turcu, *O poezie de album și o scrisoare diplomatică*, în *Gazeta literară*, XII, nr. 37 (670), 9 septembrie 1965, p. 6, traducere.

[1] Henry Bulwer, reprezentantul Angliei în grupul comisarilor marilor Puteri, venit în Principate în 1856, ambasador al Angliei la conferința de la Paris, ambasador la Constantinopol.

[2] În martie 1857, V. Alecsandri împreună cu M. Kogălniceanu și Dim. Ralet, din partea comitetului unionist moldovean, au prezentat la București, în fața comisarilor marilor Puteri doleanțele unioniștilor. Cf. aici p. 606—607 n. 2.

[3] Cf. aici conflictul dintre caimacami și abuzurile Porții p. 339—342.

[4] Probabil *Projet de Réglement de l'Assemblée Elective de Moldavie*. Cf. aici, p. 623 n. 2.

[5] Cf. aici p. 323—326, 328, 390—332. diferendul cu Agenția austriacă, în legătură cu titulatura nouă a țărilor românești : „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei".

[6] Cf. aici p. 627 n. 12.

[7] Fuad-pașa Mohamed, ministrul Afacerilor Străine ale Turciei, reprezentantul Turciei la conferința de la Paris.

CĂTRE COSTACHE ROSETTI-TEŢCANU

135

Iaşi, 19 noiembrie 1858

Bibliografie : Constantin Sturzu, *O pagină inedită din istoria Unirii de la 1859* în *Cuget clar,* IV, nr. 31, 8 februarie 1940, p. 483—484 ; Constantin Sturdzu, *Pe urmele bardului de la Mirceşti. Trei scrisori inedite ale marelui poet şi om politic,* în *Curentul literar,* III, nr. 122, 2 august, 1941, p. 8.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

136

9/21 dec. 1858, Iaşi

B.A.R., S 18(3)LVII ; original.

Bibliografie : *Documente privind Unirea Principatelor,* III, Buc., 1963, p. 456.

[1] Pentru conflictul dintre caimacami şi amestecul Porţii, cf. aici scrisorile către Iancu Alecsandri p. 339—342, şi Henry Bulwer p. 346—350.

[2] Cf. aici scrisoarea către Fotiade, p. 329—330.

[3] Poate este vorba de scrisoarea lui Afif-bei, din 8/20 decembrie. Cf. D. A. Sturdza ş.a., *Acte şi documente,* VII, p. 1243.

[4] *Ibidem,* p. 1226.

CĂTRE DIM. A. STURDZA

137

Bacău, 29 dec. [s.n.] 1858

B.A.R., ms. rom. 317, f. 215.

[1] Rezultă din telegrama adresată lui D.A. Sturdza, care era secretarul Căimăcămiei, că V. Alecsandri fusese ales la Bacău deputat în Adunarea Electivă.

CĂTRE CĂIMĂCĂMIE

138

Bacău, 30 dec. [s.n.] 1858

B.A.R., ms. rom., 317, f. 257.

[1] Alegerile pentru Adunarea Electivă.
[2] Partida lui Grigore Sturdza beizadea.

139

Bacău, 1 ianuarie [s.n.] 1859

B.A.R., ms. rom. 317, f. 260.
[1] Cf. aici p. 363—364 altă telegramă cu situația alegerilor de la Bacău.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

140

[Iași, 28 decembrie s.v. 1858]

B.A.R., S 18(4)/LVII ; original.

Bibliografie : *Documente privind Unirea Principatelor*, III, 1963, p. 465—466.

[1] În calitatea sa de secretar de stat, el era acela care trebuia să citească mesajul Căimăcămiei către Adunarea Electivă, text care se pare că a fost redactat chiar de poet. Cf. G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1962, p. 282.
[2] În legătură cu candidatura lui V. Alecsandri la domnie, cf. aici p. 380—385.
[3] Pentru condițiile în care s-a făcut alegerea lui Negri și pentru refuzul acestuia, cf. aici p. 657—658 n. 1.

141

1 ianuarie [s.v.] 1859, Iași

B.A.R., S 18 (5)/LVII ; original.

Bibliografie : Aug. Z. N. Pop, *Vasile Alecsandri către Iancu Alécsandri, fratele său, în Viața românească*, XII, nr. 1, ianuarie 1959, p. 18—20 ; text original și traducere, cu unele omisiuni ; *Documente privind Unirea Principatelor*, III, Buc., 1963, p. 469—470.

[1] Postul de secretar de stat era echivalent cu ministru al Afacerilor Străine.

[2] Reuniunile pregătitoare pentru alegerea candidatului partidei naționale se țineau la Cabinetul de Științe Naturale. Cf. aici p. 380—385.

CĂTRE ALEXANDRU JORA

142

[ianuarie-octombrie 1859]

B.A.R., S. 38/LVII ; ciornă autografă.

[1] Nu știm dacă este vorba despre Alexandru Jora, frate cu Mihai, Catinca Kogălniceanu și Eliza Canănău ; nu am putut determina ce funcție sau misiune avea la Galați. S-a pus la această dată pentru că se pare că această bizară chestiune privea Moldova, unde poetul a fost ministru al Afacerilor Străine în 1859, din ianuarie pînă în octombrie.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

143

Iași, 9 ianuarie [s.v.] 1859

B.A.R., ms. rom. 4643, f. 81.

Bibliografie: *Documente privind Unirea Principatelor*, III. Buc., 1963, p. 474—475.

CĂTRE SECRETARUL DE STAT AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI

144

Iaşi, 10 ianuarie 1859

Arh. St. Buc., Arhiva istorică centrală, microfilm nr. 39, cadrul nr. 40.

Bibliografie: M. Soveja, *Noi documente despre Vasile Alecsandri* în *Revista Arhivelor*, VIII, nr. 2, 1965, p. 253; George Macovescu, *Vasile Alecsandri diplomatul*, în *Magazin istoric*, III, nr. 2, februarie 1969, p. 4, după care s-a reprodus aici, neavînd acces la original.

CĂTRE ABDOLONYME UBICINI

145

Iaşi, 15/27 ianuarie 1859

Arhiva Ministerului Afacerilor străine (Fondul Paris, dosarul nr. 1); original.

Bibliografie: George Macovescu, *Vasile Alecsandri diplomatul*, în *Magazin istoric*, III, nr. 2 (23), februarie 1969, p. 2—6, fragment în traducere; Ion Stăvăruş, *Noi documente revelatoare)* în *Manuscriptum*, 1, nr. 1, 1970, p. 148—149.

[1] Scrisoarea este scrisă pe marginile albe ale textului tipărit, *Instrucţiuni pentru alegerea domnului, adoptate de Adunare în şedinţa sa din 4 ianuarie 1859* (cf. B.A.R., F.V. 505). Alecsandri trimite aceste instrucţiuni la Paris, unui prieten ne-

numit, care, după corecta identificare a lui Ion Stăvăruș, trebuie să fi fost A. Ubicini. Cf. aici p. 602 n. 1. Dealtfel, scrisorile de tip buletin informativ pe care V. Alecsandri le scrià fratelui său Iancu erau destinate ziariștilor Léon Plée și Ubicini pentru a informa presa franceză. Se vede și din scrisoarea de față că Alecsandri trimisese destinatarului și alte piese informative și se mai poate vedea și că unele dintre informații fuseseră transmise și lui Iancu.

[2] La 9/21 ianuarie 1859, I. A. Cantacuzino-Zizin, ministru de Finanțe, și V. Alecsandri, ministru secretar de stat adresau lui N. Catargi, Costache Negri și colonelului Mavrichi o scrisoare cu instrucțiuni privitoare la obținerea învestiturii. Cf. B.A.R., ms. rom. 4644, pach. I, doc. 38, text autograf C. Negri, editat în *Documente privind Unirea Principatelor*, III, Buc., 1963, p. 443—444.

[3] Despre candidatura lui V. Alecsandri, cf. aici p. 380—385.

[4] Se pare că acest complot, bănuit a fi fost montat de Grigore Sturdza și polonezul Verjbiski, nu a existat sau a fost de proporții foarte reduse, în orice caz Verjbiski va mai fi amestecat și în alte intrigi politice dăunătoare domniei lui Cuza.

CĂTRE DOMNITORUL ALEX. I. CUZA

146

19 ianuarie [s.v.] 1859

B.A.R., Arh. domnitorului Cuza II (4850), f. 1 ; original.

Bibliografie : R. B. Bossy, *Agenția Diplomatică a României în Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza-Vodă*, Buc., Cartea Românească, 1931, p. 160, cu data pe stil nou 31 ianuarie.

[1] Scrisoarea lui Iancu Alecsandri către Cuza are data „Paris 20 ianuarie [s.n.] 1859." Cf. Arh. domnitorului Cuza, *loc. cit.*, p. 3—4, ea conține o expunere serioasă a situației politice.

147

Iași, 20 ianuarie [s.v.] 1859

B.A.R., S 18(6)/LVII ; original.

Bibliografie : Scînteia, 14 ianuarie 1959 ; *Documente privind Unirea Principatelor,* III, Buc., 1963, p. 483—487 ; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori,* Buc., 1972, p. 96—110.

[1] Informațiile date de V. Alecsandri, în scrisoarea de față, în legătură cu partida micilor boieri, formată în jurul său și care l-a ales candidat la domnie, trebuie completată și cu cele din scrisorile către Iancu, din 28 decembrie 1858 și 1 ianuarie 1859.

[2] În relatările unora dintre istorici, atît vechi cît și moderni, se afirmă că adunarea partidei naționale în care Alex. Cuza a fost ales candidat la domnie s-a ținut în casă la C. Rolla. Vezi mai jos n. 4 cum s-a ajuns la această confuzie.

[3] C. Negri nu era dorit de marii boieri din pricina vederilor sale progresiste în legătură cu problemele sociale și în special cu problema agrară. Negri a acționat cu multă fermitate în toate funcțiile pe care le-a deținut, avînd chiar un vădit ascendent asupra contemporanilor săi, români și străini, deci nu i se putea reproșa slăbiciunea de caracter. Înrudirea sa cu fostul caimacam Vogoride, urît de toți, prin căsătoria acestuia cu sora sa vitregă, Cocuța Conachi, care dealtfel și-a dovedit patriotismul luptînd împotriva intereselor propriului său soț, nu schimba cu nimic convingerile politice ale lui Negri.

[4] Deși împrejurările în care Cuza a fost ales domn al Moldovei sînt cunoscute, unele contradicții au fost lămurite abia mai tîrziu, pe baza unor piese de arhivă necunoscute. Astfel, se știe astăzi că numele lui Cuza nu a fost pronunțat pe neașteptate în ședința partidei naționale din seara de 3 ianuarie, ci că, în ajun, la 2 ianuarie, partida care se formase în jurul lui V. Alecsandri neacceptînd renunțarea acestuia în favoarea lui Negri, îl aleseseră pe Cuza. De asemenea se știe acum că, tot la 2 ianuarie, caimacamul Anastase Panu reunise acasă la C. Rolla — de aici confuzia Rolla-Ralet — pe șefii partidei unioniste pentru a le

expune un plan compus din nouă puncte care urma să ducă la realizarea Unirii pe o cale revoluționară, cu un guvern comun și o adunare electivă care să aleagă un domn străin. Unele amănunte sînt cunoscute chiar din cele spuse mult mai tîrziu de V. Alecsandri lui Baligot de Beyne. Cf. Marta Anineanu, *Colonelul Alexandru Ion Cuza, domn al Moldovei,* în *Magazin istoric,* III, nr. 1 (22), ianuarie 1969, p. 2—9 ; N. Corivan, *Alegerea ca domn a lui Al. I. Cuza,* în volumul, *Cuza-Vodă in memoriam,* Iași, 1973, p. 101—111.

[5] Grigore Sturdza activase în armata turcă sub numele de Muklis-pașa.

[6] Constantin Hurmuzaki (1811—1869), magistrat, ministru de Justiție și președinte al Curții de Casație. Unionist activ, pentru acțiunea sa în favoarea lui Grigore Sturdza vezi documentata *Introducere* a Corneliei Bodea la volumul *Documente privind Unirea Principatelor,* III, Buc., 1963, p. IX—XLVIII.

CĂTRE GEORGE SION

148

Iași, 20 ghenar [s.n.] 1859

Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca ; original.

Bibliografie : I. Mușlea, *Din scrisorile lui Vasile Alecsandri către George Sion* în *Viața românească,* XX, nr. 5—6, mai-iunie 1928, p. 190—191 ; St. Meteș, *Din relațiile și corespondența poetului George Sion cu contemporanii săi,* Cluj, 1939, p. 2—3.

[1] George Sion (1822—1892), scriitor și poet, membru al Academiei Române și secretar al acesteia.

[2] Constantin Brăiloiu (1809—1889), jurist, om politic, a ocupat funcții de răspundere sub domnitorul Barbu Știrbei, căimăcămie și domnia lui Cuza.

[3] Cf. aici p. 375—377.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

149

21 ianuarie [s.v.] 1859

B.A.R., S 18 (7)/LVII ; original.

Bibliografie : Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri.* Corespondență inedită, 1859—1862, în *Studii și materiale de istorie modernă,* II, Buc., 1960, p. 265.

[1] Pentru stabilirea unei agenții române la Paris, cf. aici p. 654—655 n. 1.

[2] Încercarea cu Léon Plée a dat greș, ca și aceea cu Grenier, secretar devenind pînă la urmă Baligot de Beyne.

[3]. *Monitorul* publicat, în limba franceză : *Moniteur officiel de Moldavie. Principautés Unies de Moldavie et de Valachie,* Iași, 1 noiembrie 1858—12 ianuarie 1859 și 1861. Editor T. Codrescu.

[4] Pentru candidatura lui V. Alecsandri la domnie cf. aici p. 380—385.

CĂTRE REPREZENTANȚII MARILOR PUTERI LA POARTĂ

150.

[a. 24 ianuarie 1859]

Arh. St. Iași, pachet nr. 348-act. nr. 20 ; original.

Bibliografie : Cronica, V, 4 (207), 24 ianuarie 1970, p. 10 *(Documente).*

[1] În calitatea sa de secretar de stat, adică ministru al Afacerilor Străine, V. Alecsandri, imediat după alegerea lui Cuza ca domn al Moldovei, trimite agentului român de la Constantinopol, Costache Negri, șapte plicuri sigilate conținînd același text

de anunţare a alegerii lui Cuza, destinate reprezentanţilor marilor Puteri : A. I. Labanoff, consilier la Ambasada rusă de la Constantinopol, Lallemand, însărcinatul cu afaceri al Franţei, generalul Giacomo Durando, ministrul Sardiniei ş.a. Precipitarea evenimentelor în Principate, prin alegerea lui Cuza şi în Ţara Românească, opresc pe Negri de a mai trimite această corespondenţă diplomatică celor în drept şi plicurile sigilate rămîn în arhiva personală a acestuia la Tîrgu-Ocna, de unde au fost duse la Arhivele Statului din Iaşi. Vezi şi scrisoarea asemănătoare adresată la 10 ianuarie 1859, guvernului din Ţara Românească, care consemnează primirea, cf. aici p. 374—375.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

151

1859 febr. 4 [s.n.], Iaşi

B.A.R., S 18(8)/LVII.

152

Iaşi, 5 februarie [s.n. 1859]

B.C.S., Arh. Kogălniceanu, XC, doc. 12.

Bibliografie : *Documente privind Unirea Principatelor*, III, Buc., 1963, p. 494.

[1] Răspunsul lui Iancu Alecsandri din 6 februarie, la telegrama din 5 februarie, exprimă uimirea pe care a produs-o vestea comunicată de el în cercurile politice, despre Unirea Principatelor, reacţia pozitivă a presei pariziene ; propune unele măsuri de prudenţă, dat fiind că Convenţia fusese călcată. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri,* Buc., 1978, p. 15—18.

153

Iaşi, 7 februarie [s.n.] 1859

B.A.R., S 18(9)/LVII.

Bibliografie: Documente privind Unirea Principatelor, III, Buc., 1963, p. 501.

154

Iaşi, 10 februarie [s.n.] 1859

B.A.R., S 18(10)/LVII.

Bibliografie: Documente privind Unirea Principatelor, III, Buc., 1963, p. 509.

CĂTRE DOMNITORUL ALEX. I. CUZA

155

[a. 14 februarie s.n. 1859]

Bibliografie: Arhiva, Iaşi, XII, nr. 5—6, mai-iunie, 1901, p. 278—279; A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza-Vodă,* II (VIII al *Istoriei românilor),* Iaşi, Ed. Dacia, 1903, p. 283—285; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri,* II, în *Tribuna,* Arad, XIII, nr. 242, 7/20 noiembrie 1909, p. 7, traducere; Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori,* Buc. 1972, p. 111—115.

[1] Scrisoarea este scrisă înainte de plecarea poetului la Paris, trimis de Cuza cu misiunea de a obţine din partea marilor Puteri europene recunoaşterea dublei sale alegeri. În scrisoare se aminteşte de făgăduiala făcută lui Iancu. Urmează telegrama din 14 februarie s.n., prin care îl anunţă pe acesta că pleacă spre Paris şi că îi aduce numirea de agent oficios al lui Cuza. Deci scrisoarea este anterioară telegramei.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

156

Iaşi, 14 febr. [s.n.] 1859

B.A.R., S 18(11)/LVII.

[1] Curînd după alegerea acestuia ca domn al Moldovei, V. Alecsandri solicitase lui Cuza, pentru fratele său Iancu, postul de agent oficios al Moldovei la Paris (scrisoarea către Iancu Alecsandri din 21 ianuarie s.v. 1859, cf. aici p. 392—393). Acest prim gînd al poetului, chiar dacă a fost determinat, într-un fel, de greaua situaţie materială în care se zbătea mereu Iancu, s-a datorat în primul rînd precedentului creat prin folosirea lui Iancu, care avea numeroase relaţii la Paris, ca intermediar pe lîngă presa franceză pentru propaganda făcută cu scopul de a trezi interesul cercurilor politice franceze pentru lupta dusă de români spre cîştigarea libertăţii şi Unire. Această propagandă, neoficială, fusese practicată de emigraţia română de la 1848 şi continuată în vederea realizării Unirii. V. Alecsandri trimitea lui Iancu, atunci cînd nu le trimitea direct, scrisori de tipul unor buletine informative pe care, îi recomanda chiar, să le facă cunoscute ziariştilor (Léon Plée, Ubicini, Grün...) pentru a ţine la curent presa franceză cu evenimentele din ţară. Cu atît mai mult acum, după alegerea lui Cuza şi Unire, era nevoie de un agent la Paris care să vegheze asupra tuturor intereselor românilor, care, în mare parte, se disputau la Paris. Telegrama din 4 februarie s.n., din ajunul plecării lui V. Alecsandri în misiune, în care îl anunţă pe Iancu că îi aduce decretul de numire ca agent, anticipează cu mult asupra evenimentului. Chiar de la prima audienţă la împăratul Napoleon III, V. Alecsandri a cerut acestuia învoirea ca Principatele să aibă un agent oficios la Paris. Prin Convenţie se stabilise ca acestea să aibă cîte un reprezentant la Poartă, dar nu şi în alte ţări, ele fiind sub suzeranitatea acesteia; deci oricum românii nu ar fi putut avea mai mult decît reprezentanţi oficioşi. Abia în noiembrie 1859, V. Alecsandri redactează un memoriu către cele două guverne ale principatelor în care arată necesitatea creării unei agenţii şi care vor fi atribuţiile acesteia. Este interesant de observat că, pentru întocmirea proiectului,

V. Alecsandri s-a folosit de un memoriu făcut de Iancu Alecsandri (cf. aici p. 459—460). Nevoia unor relații cu presa franceză, organizate oficial, se pusese chiar înainte de problema agenției. Pentru aceasta poetul redactase o notă specială intitulată : *Notă asupra stabilirii de relații necurmate între Principatele Unite și presa franceză*, după care se vor organiza birourile de corespondență (cf. aici p. 654—655 n. 1). Cele două guverne își dăduseră asentimentul în ianuarie-februarie 1860, pentru crearea agenției ; în luna iunie s-a votat bugetul necesar și abia la 26 iulie / 7 august 1860, Cuza îl numește pe Iancu Alecsandri agent la Pris și Londra. În septembrie 1860, Franța recunoaște agenția oficioasă română, care, în februarie 1863, devine oficială (cf. și George Macovescu, *Vasile Alecsandri, diplomatul* în *Magazin istoric*, III, nr. 2 (23), februarie 1969, p. 4, unde citează un memorandum adresat de Alecsandri ministrului de Externe de la Quay d'Orsay, în probleme de jurisdicție consulară, cu data de 7 ianuarie 1862).

Pentru înființarea agenției române de la Paris cf. : R. Bossy, *Agenția diplomatică a României în Paris*, Buc., 1931, p. 402 ; L. Boicu, *Știri noi despre activitatea lui Vasile Alecsandri ca ministru de Externe*, în *Studii și cercetări științifice*. Istorie A. X. fasc. 1—2, 159, p. 195—200 ; Dan Berindei. *Înființarea agenției Principatelor Unite la Paris, 26 august / 7 septembrie 1860*. în *Studii*, XIII, nr. 6, 1960, p. 99—120 ; Dan Berindei, Paris în *Reprezentanțele diplomatice ale României*, I, 1859—1917, Buc., 1967, p. 101—132.

CĂTRE DOMNITORUL ALEX. I. CUZA

157

Paris, 25 februarie [s.v.] 1859.

B.C.S., Arh. Kogălniceanu, XC, doc. 5 ; copie de mîna lui Iancu Alecsandri, din care lipsește post-scriptumul aflat în textul tipărit de A.D. Xenopol.

Bibliografie : Arhiva, Iași, XII, nr. 5—6, mai-iunie 1901, p. 280—282 ; A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza-Vodă*, II (VIII al

Istoriei românilor), Iași, 1903, p. 259—262 ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri II*, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 238, 3/16 noiembrie 1909, p. 8, traducere ; R. Bossy, *Agenția diplomatică a României în Paris*, Buc., 1931, p. 164—165.

[1] La începutul lui februarie 1859, domnitorul Cuza trimite în străinătate pe V. Alecsandri, ministrul Afacerilor Străine al Moldovei, cu misiunea de a obține de la unele dintre marile Puteri europene recunoașterea dublei sale alegeri în Principate, care contravenea hotărîrilor Convenției de la Paris. Plecat din țară la 3/15 februarie, ajunge după o grea călătorie de nouă zile, deci pe la 12/24, aceasta înseamnează că data de 25 februarie a scrisorii către Cuza este pe stil vechi. Scrisorile adresate, în timpul acestei misiuni, atît lui Cuza, cît și lui Iancu Alecsandri, au aproape caracterul unor rapoarte diplomatice și conținutul lor a stat la baza redactării tîrzii a fragmentelor din *Istoria misiilor politice* (cf. V. Alecsandri, *Opere*, IV, Buc., 1974, p. 554—598). Pentru misiunile lui V. Alecsandri în legătură cu recunoașterea dublei alegeri și Unirii administrative cf. N. Corivan, *Lupta diplomatică pentru recunoașterea dublei alegeri a lui Al. Cuza*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, Buc., 1960, p. 387—412 ; Dan Berindei, *Lupta diplomatică a Principatelor Unite pentru desăvîrșirea Unirii (24 ianuarie 1859—24 ianuarie* 1862), în *Studii privind Unirea Principatelor*, Buc., 1960, p. 413—449.

[2] Edouard Thouvenel (1818—1866), diplomat francez, ministrul Afacerilor Străine.

[3] Aluzie la grupul Brătianu-Rosetti, cu tendințe mai revoluționare în realizarea scopurilor politice.

[4] De fapt dăruirea celor 10.000 de puști nu era un act de generozitate din partea împăratului, ci unul interesat, Napoleon III dorind să aibă un punct de sprijin armat în spatele austriecilor în viitorul conflict pe care îl prevedea între Italia, ajutată de Franța, și Austria. Pentru felul cum a decurs intrarea în posesia acestor 10.000 de puști cf. aici p. 644—645 n. 2.

[5] Cf. aici p. 430.

[6] Cf. aici p. 409—410.

[7] Prin acest curier improvizat, studentul G. Mîrzescu, — căruia domnitorul i-a dat 100 galbeni pentru cheltuieli de călătorie — D. A. Sturdza, secretarul domnesc, trimite lui V. Alecsandri o scrisoare oficială la 23 februarie / 7 martie în care îi

comunică evenimentele din țară și dorințele domnului relative la prezența delegaților români la Conferințele ce urmau să aibă loc, la Conferința dunăreană, la înarmare, relații consulare etc., Cf. *Documente privind Unirea Principatelor*, III, Buc., 1963, p. 532—534.

[8] Misiunea la Londra, la lordul Malmesbury. Cf. aici scrisoarea din 14 martie s.n. 1859, p. 411—416.

CĂTRE DOAMNA ELENA CUZA

158

25 februarie [s.v.] 1859

Bibliografie: *Arhiva*, Iași, XII, nr. 5—6, mai-iunie, 1901, p. 283; *La Roumanie*, IV, nr. 792, 29 iunie/12 iulie 1901, p. 2—3 *(Lettres V, et J. Alecsandri)*; A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza-Vodă*, II (VIII al *Istoriei românilor)*, Iași, 1903, p. 263—264; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri*, II, în *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 242, 7/20 noiembrie 1909, p. 7.

[1] Probabil Smărăndința Docan, soția lui N. Docan, vărul lui Cuza.

CĂTRE DIM. A. STURDZA

159

Paris, 21/2 [s.n.] 1859

B.A.R., S. 22(1) /DCCCLII.

[3] Ciorna de răspuns negativ a lui D. A. Sturdza este făcută chiar pe telegramă.

CĂTRE DOMNITORUL ALEX. I. CUZA

160

Paris, 14 martie [s.n.] 1859

B.CS., Arh. Kogălniceanu, XC, doc. 5 ; original.

Bibliografie : *Documente privind Unirea Principatelor*, III, Buc., 1963, p. 541—544.

[1] Cf. aici p. 641 n. 7.

[2] Cf. aici p. 411—416 relatarea misiunii la Napoleon III.

[3] C. Mussurus-paşa, ambasador al Turciei la Londra, reprezentant la Conferinţa de la Constantinopol. Era căsătorit cu sora lui N. Vogoride.

[4] James Howard Malmesbury, lord (1807—1889), om de stat englez, favorabil politicii de apropiere cu Franţa.

[5] Georges-William... Clarendon (1800—1870), om de stat, diplomat.

[6] John Russell, lord (1792—1878), om de stat englez, prim-ministru.

[7] Pentru episodul cu cele 10.000 de puşti cf. aici p. 644 n. 2.

[8] Se aştepta conflictul armat dintre Italia şi Austria în care Franţa sprijinea pe cea dintîi.

[9] Generalul ungur G. Klapka, cunoscut românilor din timpul revoluţiei de la 1848, care va merge la Cuza pentru o înţelegere între emigraţia maghiară şi români îndreptată împotriva imperiului austriac, în schimbul unor drepturi acordate românilor din Transilvania.

CĂTRE ION GHICA

161

Paris, 3 martie [s.v.] 1859

B.A.R., ms. rom. 803è f. 65 ; original.

Bibliografie : *Luceafărul*, Buda, IV, nr. 11, 1 iunie s.v. 1905, p. 227, fragment în traducere ; E. Carcalechi, *Alecsandri şi Ion*

Ghica, în *Arhiva*, Iaşi, XVI, nr. 9, septembrie 1905, p. 385, fragment în traducere.

[1] Cuza avea unele rezerve faţă de Ion Ghica din pricina legăturilor acestuia cu Poarta. Vezi recomandaţiile făcute de Alecsandri în scrisoarea din [a.14 februarie 1859]. Cf. aici p. 401.

[2] Conferinţele în care marile Puteri trebuiau să analizeze situaţia creată prin dubla alegere din Principate.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

162

Turin, 24 martie 1859

B.A.R., S. 18(12)/LVII; original cu caractere chirilice.

Bibliografie: Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui V. Alecsandri, loc. cit.*, Buc., 1960, p. 265—266.

[1] Benso Cavour (1810—1861), om de stat italian, principalul luptător pentru unitatea Italiei, ministru, deputat.

[2] La prima audienţă a lui V. Alecsandri la Napoleon III, acesta făgăduise să dăruiască Principatelor 10.000 de puşti şi să trimită instructori militari pentru organizarea armatei române (cf. aici p. 404—406 scrisoarea către Cuza din 25 februarie [s.v.]). La 14 martie [s.n.] V. Alecsandri repetă lui Cuza făgăduială de a ni se da armele care urmau să fie expediate, în secret, prin Marsilia la Galaţi. Scopul acestei înarmări ţinea de măsura în care Franţa ar fi avut nevoie de ajutorul armat al Principatelor. Continuîndu-şi misiunea la Turin (scrisoarea către Iancu Alecsandri din 24 martie), V. Alecsandri este informat de contele Cavour despre necesitatea ca armele să fie îmbarcate la Marsilia, de unde vor urma drumul Genova-Galaţi. Nemaiputînd reîntîlni pe Cavour, plecat la Paris, Alecsandri însărcinează pe Iancu să explice acestuia situaţia politică şi materială a Principatelor care le împiedică să ia parte la un război. Sarcina îmbarcării armelor revine tot lui Iancu. În acest timp generalul Klapca făcea cunoscut lui Cuza planul lui Cavour ca, în caz de conflict italo-aus-

triac, să se creeze în spatele Austriei un front armat, format din emigrații maghiari și români, armele fiind destinate acestui scop. La 17 aprilie, Constantino Nigra, secretarul lui Cavour, propune lui V. Alecsandri cumpărarea unui vas care să ia armele de la Marsilia; la 19 aprilie, Benzi, fostul comisar din Principate, îi anunță același lucru; la 8 mai, la Villamarina, ministrul regatului Sardiniei la Paris, îl anunță că vasul a sosit la Marsilia, iar la 20 mai Benzi aștepta vești despre încărcarea armelor al căror număr se ridicase la 20.000 sau 26.000 (cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 123—125, 352, 420). Armele nu ajunseseră încă la destinație cînd, încheindu-se pacea de la Villafranca, nici Napoleon III, nici Cavour nu mai erau interesați de soarta armelor. Acestea, după îndelungate discuții, au rămas dăruite românilor. Cf. Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri, loc. cit.*, Buc., 1960, p. 259—260.

[3] Deși Cabinetul moldovean demisionează, V. Alecsandri își va păstra mai departe postul său de ministru al Afacerilor Străine chiar și în alte două cabinete care au urmat.

[4] C. Rolla înlocuia pe Alecsandri în timpul misiunilor sale în străinătate.

163

Turin, 25 martie 1859

B.A.R., S. 18(14)/LVII, original.

Bibliografie: Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri, loc cit.*, Buc., 1960, p. 267, fragment.

[1] Constantino Nigra, secretarul lui Cavour și secretarul ambasadei piemonteze din Paris; era ginerele lui G. Vegezzi Ruscalla.

[2] Regele Piemontului, Victor Emmanuel II, realizatorul unității Italiei.

[3] Studentul G. Mîrzescu care era folosit drept curier.

164

25 martie 1859, Turin

B.A.R., S. 18(13)/LVII ; original.

Bibliografie : Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri, loc. cit.*, Buc., 1960, p. 266—267.

[1] Obiectele erau armele dăruite de împăratul Napoleon III. Cf. aici p. 644—655 n. 2.

[2] Giovenale Vegezzi Ruscalla (1798—1886), scriitor și om politic italian. Relațiile sale cu contele Cavour prin ginerele său Constantino Nigra, secretarul acestuia, i-au îngăduit să cunoască situația politică din Principate și să sprijine lupta acestora și dezvoltarea lor culturală. Entuziast filoromîn, a căutat să cunoască bine literatura română și pe scriitorii contemporani, pentru a le face cunoscute poporului italian. Și-a pus la dispoziția cauzei românești relațiile sale politice. Pentru meritele sale a fost făcut cetățean de onoare al României, în 1866. Relațiile sale cu V. Alecsandri îmbrățișează atît domeniul politic, cît și cel literar. Din păcate, corespondența dintre cei doi nu s-a păstrat decît în mică măsură (cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc. 1978, p. 421—425). I-au fost consacrate cîteva studii substanțiale : Al. Marcu, *Un fedele amico dei Rumania : Giovenale Vegezzi Ruscalla*, Livorno, 1926, 26 p. Estratto da *Il Giornale di Politica e di Litteratura*, anno II, qud. VIII, agosto 1926 ; T. Onciulescu, *G. Vegezzi Ruscalla e i romani*, in *Ephemeris daco-romana, annuario della scuola romana di Roma*, IX, 1940, Roma, 95 pag., fragmentul referitor la relațiile cu V. Alecsandri la p. 37—52.

[3] Cărțile pentru această bibliotecă fuseseră oferite de toți italienii la propunerea lui Vegezzi Ruscalla, căruia Ion Bălăceanu insistă pe lîngă V. Alecsandri să i se trimită o adresă de mulțumire, cum și contelui Cavour. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 111.

[4] Pluralul se explică prin prezența alături de poet a cumnatei sale Noémi.

CĂTRE DOMNITORUL ALEX. I. CUZA

165

Paris, 2 aprilie [s.n.] 1859

B.C.S., Arh. Kogălniceanu, XC, doc. 5 ; original.

Bibliografie : *Documente privind Unirea Principatelor,* Buc., 1963, p. 556—559.

[1] Vezi aici scrisoarea către Ion Ghica, din 3 martie 1859, p. 420.

[2] În scrisoarea de la 14 martie s.n. 1859 ceruse lui Cuza o „statistică lămurită despre averile statului", în vederea împrumutului solicitat în Franța. Cf. aici p. 416.

[3] V. Alecsandri s-a întors în țară în iulie 1859, nemaiașteptînd rezultatul Conferinței pentru recunoașterea dublei alegeri a lui Cuza, care a avut loc abia la 26 august/7 septembrie. Cf. Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza-Vodă,* Buc., 1966, p. 78—84.

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

166

Turin, 2 iunie 1859

B.A.R., S. 18(15)/LVII ; original.

Bibliografie : Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri, loc. cit.,* Buc. 1960, p. 267—268.

[1] Generalul Rose, din armata imperială franceză, rudă cu Noémi Alecsandri, pe care V. Alecsandri îl indicase pentru organizarea armatei române. La început simpatizant al cauzei românești, mai tîrziu, sub influența cercurilor militare austriece și rusești, socotește că este suficient pentru români să aibă vameși și jandarmi. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri,* Buc., 1978, p. 393—394.

[2] Oraş din Piemont, celebru prin victoria lui Napoleon I împotriva austriecilor, la 14 iunie 1800.

[3] Doctorul Stanislas Guillard, socrul lui Iancu.

CĂTRE ABDOLONYME UBICINI

167

Milan 10 iunie/29 mai 1859

Bibliografie : *Steaua Dunării. Zimbrul şi vulturul,* IV, nr. 120, 11 iunie 1859, p. 475, publicată în traducere după ziarul francez *La Presse*, căreia îi fusese trimisă chiar de Ubicini ; Al. Marcu, *V. Alecsandri şi Italia,* în *Analele Acad. Rom.*, Mem. lit., s. III, 1927, p. 431—432.

CĂTRE DOMNITORUL ALEX. I. CUZA

168

Galaţi, 27 iulie 1859

B.A.R., S 9(1)/LVIII.

[1] Tabăra de la Floreşti, jud. Prahova, unde la 14/26 aprilie s-au concentrat armatele moldovene şi muntene, ca protest al lui Cuza împotriva ameninţărilor turceşti şi austriece.

169

Iaşi, [p. 27] iulie 1859

B.A.R., S. 9(2)LVIII ; original.

[1] La 27 iulie îi anunţa telegrafic, lui Cuza, din Galaţi sosirea sa în ţară, deci scrisoarea este posterioară telegramei.

[2] V. Alecsandri fusese numit după Unire ministru al Afacerilor Străine al Moldovei în cabinetul lui Vasile Sturdza, urmase apoi cabinetul din 8/20 martie al lui Ion Ghica și, în sfîrșit, cel din 28 aprilie/10 mai 1859, al lui Manolache Costache-Epureanu, în care V. Alecsandri continuase să rămînă ministru, dar numai pînă la 10 noiembrie 1859 și nu pînă la căderea guvernului din mai 1860, așa cum apare în *Viața lui V. Alecsandri*, de G. C. Nicolescu, și la Dimitru Vitcu, în capitolul *Vasile Alecsandri*, din volumul *Diplomații Unirii*. „Biblioteca istorică", Buc., Editura Acad., R.S.R. Cf. Dan Berindei *Guvernele lui Alexandru Ioan Cuza* (1859—1866). Liste de miniștri, în *Revista Arhivelor*, II, nr. 1, 1959.

CĂTRE ION GHICA

170

Iași, 25 oct. 1859

B.A.R., ms. rom. 803, f. 67 ; original.

171

Iași, 25 octombrie 1859

B.A.R., ms. rom. 803, f. 68 ; original.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

172

Iași, 27 oct. 1859

B.A.R., ms. rom. 803, f. 70—71 ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 28—30.

[1] De fapt nu Poarta, ci Austria protestase împotriva numirii lui Bălăceanu, în care continua să vadă pe revoluționarul de la 1848 care, în Transilvania, luptase alături de revoluționarii generalului I. Bem împotriva imperiului austriac. V. Alecsandri îi telegrafiază și lui Ion Ghica pentru a-l convinge pe Bălăceanu să demisioneze spre a nu da satisfacția Porții să-și exercite dreptul de a-l respinge. Cu toată scrisoarea spirituală și abilă a lui V. Alecsandri, I. Bălăceanu a interpretat această cerere ca o ofensă și o dovadă de rea-voință a poetului împotriva sa. Cf. aici telegrama către Bălăceanu din 10 noiembrie p. 448 și telegrama și scrisoarea către Ion Ghica din 28 octombrie și noiembrie 1859, p. 447—448, 452 ; scrisorile lui I. Bălăceanu către Ion Ghica la B.A.R.

[2] Aluzie la tabloul pictorului francez Girodet-Trioson (1767—1824).

CĂTRE ION GHICA

173

Iași, 27 oct. 1859

B.A.R., ms. rom. 803, f. 69 ; original.

174

Iași, 28 [octombrie] 1859

B.A.R., S 10(1)/DCVI.

[1] Cf. aici scrisoarea și telegrama către Bălăceanu, p. 444—445, 448.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

175

Iaşi, 10 nov. 1859

B.A.R., S 20(4)/LVII.

[1] Cf. aici p. 444—445, 650 n. 1 scrisoarea relativă la concediu şi demisie.

CĂTRE ION GHICA

176

Iaşi, 27/11 1859

B.A.R., S 10(3)/DCVI.

[1] Arhitect.

177

Iaşi, 28/11 1859

B.A.R., S 10(4)/DCVI.

[1] Bugetele cerute erau necesare, poate, pentru informarea biroului de corespondenţă de la Paris, dar mai sigur pentru lucrarea lui Ubicini, *Bugets des finances des Principautés Unies de Moldavie et de Valachie [1860]*, [Paris, 1861], în *Journal des économistes*, t. XXIX—XXX.

178

Iaşi, 2 decem. [s.n.] 1859

B.A.R., S 10(7)/DCVI.

[1] Ion Văcărescu (1839—1914), fiul lui Iancu Văcărescu, ofiţer apoi diplomat ; tatăl Elencuţii Văcărescu.

179

Iași, [a. 29] nov. [s.n. 1]859

B.A.R., ms. rom. 803, f. 75—76 ; original.

[1] Generalul Ion Em. Florescu.

[2] Pentru cazul lui Bălăceanu, cf. aici p. 444—445, 447.

[3] Ministerul de Control.

[4] Arhitect.

180

Iași, 29/11 1859

B.A.R., S 10(5)/DCVI.

181

[noiembrie/decembrie 1859]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 130 ; original.

[1] Seria de telegrame care urmează a fost intercalată cronologic după informațiile din conținut.

182

[noiembrie/decembrie 1859]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 161 ; original.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

183

Iaşi, 3/12 1859

B.A.R., ms. rom. 4644, f. 9.

[1] În legătură cu această declaraţie vezi aici p. 657—658 n. 1.

CĂTRE ION GHICA

184

Iaşi, 7/12 1859

B.A.R., S 10(8)/DCVI.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

185

Bucureşti, 8 dec. [s.v.] 1859

B.A.R., S 33(7)/LVIII ; original.

[1] Cu toată călduroasa recomandaţie a lui V. Alecsandri, C. Negri nu a fost de acord să-l accepte pe Vrana ca şef al celor două cancelarii ale Agenţiei române de la Constantinopol, insistînd să-i fie trimis Dim. Bolintineanu pe care îl cunoştea şi aprecia. Cf. scrisoarea lui C. Negri către Alecsandri din 14/26 decembrie 1859, în *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 312—314 ; cf. aici p. 468, V. Alecsandri îşi retrage propunerea Vrana.

[2] La acea dată V. Alecsandri era ministru al Afacerilor Străine al Ţării Româneşti, deci Agenţia de la Constantinopol depindea de el.

CĂTRE ION GHICA

186

[decembrie 1859]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 163, original.

[1] În legătură cu crearea Agenţiei oficioase la Paris, cf. aici p. 639—640 n. 1. Cercetările făcute confirmă că V. Alecsandri a redactat memoriul pentru Consiliu în lunile noiembrie-decembrie, iar cele două guverne au acceptat propunerea de a se înfiinţa Agenţia în lunile ianuarie-februarie. Deci, cu aproximaţie, data scrisorii poate fi aceasta, poetul fiind în Bucureşti. Mai interesantă este informaţia că pentru redactarea acestei propuneri, V. Alecsandri s-a folosit de proiectul făcut de Iancu Alecsandri.

CĂTRE ABDOLONYME UBICINI

187

Bucureşti, 28 dec. [s.v.] 1859

B.A.R., S 20(2)CXXXII ; scrisoarea sub formă de copie autografă. Ubicini însoţeşte, ca anexă, scrisoarea acestuia către I. I. Filipescu.

Bibliografie : Cornelia Bodea, *Din acţiunea de pregătire a Agenţiei diplomatice de la Paris. Înfiinţarea biroului de corespondenţă* (1/13 ianuarie 1860), în *Studii,* XIII, nr. 6, 1960, p. 121—150.

[1] În aşteptarea creării Agenţiei oficioase din Paris (cf. aici p. 639—640 n. 1), se simţea nevoia unei colaborări cu presa din străinătate pentru informare şi propagandă, atît de necesare unui stat nou. Pentru împlinirea acestei lacune, V. Alecsandri, în noiembrie-decembrie 1859, a elaborat un proiect intitulat : *Notă asupra stabilirii de relaţii necurmate între Principatele Unite şi Presa franceză,* citată de L. Boicu (cf. mai jos) cu cota Arh. Mi-

nisterului Afacerilor Externe al R.P.R., pachet 171, dos. 7, f. 8—11, 22—24, iar de Cornelia Bodea (cf. mai sus): Arhiva Min. Af. Externe, vol. 233, f. 57—63.

În acest memoriu V. Alecsandri arată, în esență, necesitatea de a se crea, în cadrul Ministerelor Afacerilor Străine ale Principatelor, birouri de corespondență care să culeagă și să transmită informațiile necesare unui birou de corespondență stabilit la Paris care, la rîndul său, să lucreze la răspîndirea în presa pariziană, și chiar și din alte țări europene, a acestor informații. Funcționarii birourilor de corespondență din țară trebuiau să redacteze un fel de buletine de mînă, în care, într-o formă epistolară, se transmiteau informații politice, economice etc... Memoriul precizează organizarea financiară a birourilor. V. Alecsandri propune ca director al biroului de corespondență de la Paris pe vechiul său prieten și colaborator, Ubicini. Guvernele celor două principate acceptînd propunerea lui V. Alecsandri, acesta îl informează pe Ubicini prin scrisoarea de față. Bolnav, publicistul francez răspunde abia la 30 ianuarie 1860, scrisoarea lui fiind precedată de aceea a soției sale, Clémence, și de alta a colaboratorului său, A. Grün, către V. Alecsandri cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 231—235; 412—418). Toate scrisorile confirmau acceptarea postului și începerea colaborării cu presa Informațiile s-au mai completat și cu alte publicații cerute din țară și, cu diverse greutăți, pricinuite de lipsa la timp a informațiilor din principate, biroul de la Paris va funcționa pînă la 1 septembrie 1861, cînd toate problemele privind țările române sînt preluate de Agenția oficioasă, condusă de Iancu Alecsandri și girată un timp chiar de poet. Pentru crearea și funcționarea birourilor de corespondență, cf. L. Boicu, *Știri noi despre activitatea lui Vasile Alecsandri ca ministru de Externe*, în *Studii și cercetări științifice. Istorie*, A. X, fasc. 1—2, 1959 p. 193—200; Cornelia Bodea, *Din acțiunea de pregătire a Agenției diplomatice de la Paris...* (vezi aici p. 654).

CĂTRE COSTACHE NEGRI

188

[începutul anului 1860]

Muzeul din municipiul Bacău; original.

Bibliografie: N. Iorga, *O scrisoare a lui Alecsandri*, în *Revista istorică*, XII, nr. 10—12, octombrie-decembrie 1926, p. 337.

[1] Pentru biroul de corespondență, cf. aici p. 654—655 n. 1. Se înțelege că aceasta se expedia prin Constantinopol, calea fiind mai sigură. În calitatea sa de ministru al Afacerilor Străine al Țării Românești, comunica lui Negri că a organizat asemenea birou de corespondență și pentru Agenția română din Constantinopol.

CĂTRE ALEXANDRINA GHICA

189

[1860]

B.A.R., *S* 1(4)/CCCXVII ; original.

[1] Scurta scrisoare nedatată are anul 1860, pus cu creionul, nu știm după ce criteriu. Am lăsat acest an din nevoia de a păstra grupate la un loc scrisori, fără mare importanță, care au cîteva caractere comune, ca hîrtia pe care sînt scrise sau grafia lui Alecsandri care, pînă pe la această dată, 1860—1864, semna cu inițiala *B*, iar numele era scris cu *X* nu cu cs.

[2] Scrisoarea este adresată Alexandrinei Ghica, soția lui Ion Ghica, bei de Samos. Era fiica generalului Nicolae Mavros (1782—1868), fost secretar al domnitorului Alexandru Șuțu și inspector al carantinelor în vremea Regulamentului Organic. Mama sa era născută Șuțu. Prin donația lui N. Mavros, s-a înființat Muzeul național de antichități și muzeul școlii de la „Sf. Sava."

190

[1860]

B.A.R., S 1(3) CCCXVII ; original.

[1] Cf. aici p. 656 n. 1 explicațiile în legătură cu data. Fiind ministru al Afacerilor Străine al Țării Românești, s-ar fi putut să petreacă revelionul lui 1860 la București.

CĂTRE ION GHICA

191

[1860]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 162 ; original.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

192

București, 4 ianuarie 1860

B.A.R., 33 (8)/LIII ; original.

Bibilografie : V. Alecsandri, *Corespondență,* București, 1960, p. 190—192.

[1] Schimbul de scrisori dintre V. Alecsandri și Costache Negri pe tema *legatului,* făcut celui din urmă, își are explicația într-un act de patriotism al cîtorva membri ai partidei naționale care au dorit candidatura lui Negri la domnie. Acest lucru îi era cunoscut, de aceea, la 2 decembrie 1858, Negri scria lui V. Alecsandri comentînd critic dispoziția luată de Convenție în privința legii electorale care, impunînd venituri mari, atît pentru candidarea la deputăție, cît și mai ales la domnie, îndepărta mulți oameni de bine, între care și pe el, dar : „de vreme ce nu m-am încercat a-mi face drepturi pentru deputăție cînd nu le aveam, asemenea nu mă voi încerca a mi le face pentru domnie cînd le am încă și mai puțin". Dar, V. Alecsandri, C. Rossetti-Tețcanu, Lascăr Rosetti și Manolache Costache-Epureanu, fără știrea lui Negri, i-au constituit un legat din moșiile lor pentru a avea ve-

nitul cerut. Ales la Ismail, C. Negri își trimite demisia, care îi este respinsă, dar el nu se prezintă la ședințe (cf. aici p. 366 scrisoarea către Iancu Alecsandri, din 28 decembrie). Cu toate acestea V. Alecsandri va propune candidatura la domnie a acestuia, în ședințele pregătitoare de la „Elefant", ceea ce înseamnă că poetul știa că *legatul* acoperă cei 3000 galbeni, venit anual care se cerea pentru candidarea la domnie. Se știe cum s-a ajuns mai departe la candidatura și alegerea lui Alex. I. Cuza. Dovadă că *legatul* nu fusese o simplă formalitate — așa cum s-a crezut (cf. G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Buc. 1962, p. 279—280) —, este prudența lui V. Alecsandri de a cere lui C. Negri să *renunțe oficial* la acest legat, printr-o declarație dată prin Ministerul de Justiție (cf. aici p. 456 telegrama din 3 decembrie [s.n.] 1859). V. Alecsandri afirmase lui Baligot de Beyne că el și C. Rosetti-Tețcanu trecuseră asupra lui C. Negri dreptul lor de proprietate al moșiilor Pătrășcani și Tețcani (cf. Marta Anineanu, *Colonelul Alexandru Ioan Cuza, domn al Moldovei*, în *Magazin istoric*, III, nr. 1(22), ianuarie, 1969, p. 2).

Mînia și refuzul lui C. Negri sînt îndreptățite, pentru că, făcînd un asemenea *act oficial*, s-ar fi crezut, pe bună dreptate, că și el fusese de acord cu acest aranjament, despre care nu a știut nimic. În afară de aceasta, l-a jignit ideea lipsei de încredere în el și familia lui, de aceea trimite o simplă *hîrtie particulară*, pe care V. Alecsandri i-o restituie, el însuși supărat de neînțelegerea dintre ei. Pentru scrisorile lui C. Negri, cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 311—314.

193

București, 5 ianuarie 1869

B.A.R., S 33(9)/LVVIII ; original.

[1] Nicolae N. Rosetti-Roznovanu [Nunuță] (1842—1891), fiul lui Nicolae Rosetti-Roznovanu și al Mariei Ghica-Sturdza. A făcut studii de drept în Franța. Cunoscut prin încercarea separatistă de la Iași din 3/15 aprilie 1866, după care a fost destituit din funcția de judecător al tribunalului Iași.

194

București, 5/17 ianuarie 1860

Arh. St. Iași, Documente, pachet 343/35 ; original.

[1] Costache Negri.

195

București, 12/24 ianuarie 1860

Arh. St. Buc., *Arhiva istorică centrală*, microfilm nr. 39, cadrele nr. 5—8, limba franceză.

Bibliografie : M. Soveja, *Noi documente despre Vasile Alecsandri*, în *Revista Arhivelor*, VIII, nr. 2, 1965, p. 254—255, traducere, reprodusă aici, neavînd acces la original.

196

București, 26 ian. 1860

B.A.R., S 33(10)/LVIII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, 117—119.

[1] Se sărbătorea prima aniversare a Unirii. Schița idealului său de viață lasă să se întrevadă momentul renunțării la viața agitată, de luptă politică, pentru activitatea mai calmă din domeniul culturii.

197

București, 2/14 febr. 1860

Arh. St. Buc., *Arhiva istorică centrală,* microfilm nr. 29, cadrele nr. 9—12, limba franceză.

Bibliografie : M. Soveja, *Noi documente despre Vasile Alecsandri,* în *Revista Arhivelor,* VIII, nr. 2, 1965, p. 255—256, traducere, reprodusă aici, neavînd acces la original.

[1] Cf. aici p. 476—478 scrisoare în legătură cu patentele.
[2] Cf. aici p. 472—474 în legătură cu cazurile de invadare a insulelor românești de către turci.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

198

București, 10 februarie 1860

B.A.R., S 20 (5)/LVII ; original.

[1] Nu este mai puțin adevărat că V. Alecsandri obținuse acest post pentru fratele său, Iancu.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

199

București, 20 febr. 1860

B.A.R., S 33(11)/LVIII ; original.

[1] Ion Bălăceanu nu fusese acceptat, de fapt, nu de Poartă, ci de Austria. Cf. aici p. 650 n. 1.

[2] Numirea lui Baligot de Beyne ca secretar particular al lui Cuza a întîmpinat multe dificultăți. Cf. aici p. 484—485.

CĂTRE ION GHICA

200

București, 28 febr. 1860

B.A.R., ms. rom. 803, f. 77 ; original.

[1] Ion Ghica era prim-ministru, iar V. Alecsandri, ministru al Afacerilor Străine. S-ar putea să fie vorba despre crearea Agenției oficioase române de la Paris.

201

[București, primăvara, 1860]

B.A.R., ms. rom. 807, f. 131 ; original.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

202

București, 5 martie 1860

Arh. St. Buc., *Arhiva istorică centrală*, microfilm nr. 39, cadrele nr. 14—17, limba franceză.

Bibliografie : M. Soveja, *Noi documente despre Vasile Alecsandri* în *Revista Arhivelor*, VIII, nr. 2, 1965, p. 257—258, traducere eprodusă aici, neavînd acces la original.

203

14 martie 1860, București

B.A.R., S 33(1)/LVIII ; original.

[1] Este poate vorba, chiar de la această dată, despre memoriul în care se pleda necesitatea Unirii definitive. Cf. C.C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza-Vodă*, Buc., 1966, p. 100—101.

[2] Rezultatul a fost căderea guvernului din care făcea și el parte.

CĂTRE ION GHICA

204

Iași, 17/4 [s.n.] 1860

B.A.R., S 10(11)/DCVI.

205

Iași, 10 aprilie [s.v.] 1860

B.A.R., ms. rom. 803, f. 79 ; original.

206

Iași, 23/4 [s.n.] 1860

B.A.R., S 10(12)/DCVI.

207

Iaşi, 18 aprilie [s.v.] 1860

B.A.R., ms. rom. 803, f. 80 ; original.

208

Iaşi, 20 aprilie 1860

B.A.R., ms. rom. 803, f. 81 ; original.

209

Iaşi, 28 aprilie 1860

B.A.R., ms. rom. 803, f. 82 ; original.

210

Iaşi 13/5 [s.n.] 1860

B.A.R., S 10(16)/DCVI.

[1] V. Alecsandri a fost ales deputat la Buzău fără consimţămîntul său.

211

Iaşi, 13 mai [s.n.] 1860

B.A.R., S 10(17)/DCVI.

212

Iaşi, 15/5.1860

B.A.R., S 10 (19)/DCVI.

[1] Ministerul din Moldova.

CĂTRE MIHAIL KOGĂLNICEANU

213

Roman, 22 mai 1860

B.A.R., Arh. Kogălniceanu, II, f. 198.

[1] De fapt, V. Alecsandri scria din Mirceşti, dar Roman era staţia telegrafică de la care se expediau telegramele.

CĂTRE BARONUL EDER

214

Bucureşti, 24 mai 1860

Bibliografie : R. Bossy, *L'Autriche et les Principautés Unies*, „Académie Roumaine. Etudes et recherches", Buc., 1938, p. 263—264.

[1] Notă trimisă în original la Ballplatz, în 30 iunie următor. de către Eder, cerînd instrucţiuni în vederea răspunsului. Cf. Bossy, *op. cit.*, p. 263.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

215

Bucureşti, 28 mai 1860

B.A.R., S. 33(13)/LVIII ; original.

[1] A. Baligot de Beyne aştepta la Constantinopol numirea sa ca secretar al Cancelariei domneşti, care întîrzia din pricină că nu se votaseră fondurile în Cameră.

CĂTRE DIM. A. STURDZA

216

Mirceşti [sfîrşit 1859 — început 1860]

B.A.R., S (4)/DCCCLII ; original.

[1] Datată foarte aproximativ ; la Mirceşti s-a stabilit prin iunie 1860, după încetarea funcţiei sale de ministru, dar preocupările care reclamau consultarea regulamentului Adunărilor puteau fi mai devreme. Dealtfel, din unele însemnări prin scrisori rezultă că V. Alecsandri mergea des să locuiască la Mirceşti, înainte de părăsirea activităţii politice.

217

[1860]

B.A.R., S 22(7)/DCCCLII ; original.

[1] Socotim că scrisoarea poate fi din prima jumătate a anului 1860, dată care s-ar potrivi cu epoca în care nu mai scrie cu caractere chirilice.

[2] Aluzia la Grigore Balş, care pînă la 30 aprilie 1860 a fost ministru al Afacerilor Străine al Moldovei întăreşte bănuiala.

CĂTRE ION GHICA

218

Mirceşti, 30 iunie 1860

B.A.R., ms. 803, f. 87—88 ; original.

Bibliografie : N. Petraşcu, *V. Alecsandri, Studiu critic*, 1894, Buc., p. 238—239, fragment în traducere ; V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc. 1960, p. 70—72.

[1] Comparaţie amuzantă între gîştele care au salvat Capitoliul şi gălăgioşii deputaţi din Cameră care pretind că salvează patria.

[2] Epoca dintre februarie 1859—mai 1860, cît fusese ministru al Afacerilor Străine în mai multe Cabinete.

[3] Nu va pleca decît în primăvara anului următor, trimis într-o nouă misiune şi pentru girarea Agenţiei din Paris, în lipsa fratelui său.

[4] Dimitrie şi Scarlat, fiii lui Ion Ghica.

[5] Generalul Ion Em. Florescu.

[6] Jean Louis Gradovici, emigrat polon, lucra la Consulatul francez din Bucureşti, era informator pentru Principate şi în relaţii cu emigraţii români.

CĂTRE PANTAZI GHICA

219

Mirceşti, 5 iunie 1860

B.A.R., S 55(1)/LVII ; original.

Bibliografie : V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 166—168.

[1] Pantazi Ghica (1829—1882), avocat, ziarist şi scriitor, frate cu Ion Ghica ; a fost avocatul lui V. Alecsandri.

[2] *Păcală*, ziar umoristic, Bucureşti, 16 iunie — 15 noiembrie 1860, cînd îşi încetează apariţia odată cu darea în judecată a redactorului Pantazi Ghica, pentru că publicase invective la adresa guvernului.

[3] Camera deputaţilor.

[4] Pădurea Bondy de lîngă satul cu acelaşi nume, arondismentul Saint Denis, care păstra trista reputaţie a unor asasinate comise acolo. Expresia *forêt de Bondy* se foloseşte pentru a indica un loc nesigur, o capcană.

220

Mirceşti, 6 august 1860

B.A.R., 803, f. 89—90 ; original.

[1] „Fialkowski", cofetărie pe Calea Victoriei, prin dreptul Pieţii Palatului, frecventată de politicieni şi boema artistică şi literară.

[2] Nu va pleca decît în primăvara anului următor.

[3] Pantazi Ghica.

[4] Arhitectul care urma să-i facă planurile pentru clădirile proiectate la Mirceşti.

221

Mirceşti, 26 oct. 1860

B.A.R., ms. 803, f. 91—92 ; original.

Bibliografie : N. Petraşcu, *De la cei ce nu mai sînt* în *Literatură şi artă română*, II, nr. 1, 1897, p. 544—546, traducere ; Il. Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri, II, în Tribuna,* Arad, XIII, nr. 244. 10/23 noiembrie 1969, p. 7—8.

[1] Cf. supra n. 4.

[2] *Ibidem* n. 1.

[3] C.A. Rosetti.

[4] Fiul lui Ion Ghica, Scarlat.

222

Iaşi, 17 nov. 1860

B.A.R., ms. rom. 803, f. 93 ; original,

[1] Babebibobu era prinţul George Bibescu, fiul fostului domnitor.

[2] Zoe Mavrocordat, prima soţie a domnitorului Gheorghe Bibescu.

[3] Piesa *Zgîrcitul răsipitor* s-a jucat abia în anul 1865, cînd aluziile politice pe care le conţinea nu mai erau de actualitate. Cf. scrisorile lui M. Millo către poet, în *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Buc., 1978, p. 282—303.

LISTĂ DE SCRISORI DE LA V. ALECSANDRI, DIN PERIOADA 1834—1860, CUNOSCUTE NUMAI DIN DIVERSE SEMNALĂRI *

a. [1834 august 3/15] **	către vornicul V. Alecsandri, scrisă din Viena, citată în scrisoarea vornicului către fiul său. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri* Buc., 1978, p. 57.
„ „ „	către Elena Alecsandri. *Ibidem*
a. [1835 martie 27]	către Elena Alecsandri, citată în scrisoarea acesteia către fiul său. *Ibidem*, p. 5.
a. [1837 august 23]	către vornicul V. Alecsandri, citată în scrisoarea Elenei Alecsandri către fiul său. *Ibidem*, p. 6.
„ „ „	către Iancu Alecsandri *Ibidem*
a. [1839 aprilie] și [1839 aprilie 10/22]	către părinți, citată în scrisorile Elenei și vornicului V. Alecsandri. *Ibidem*, p. 6, 58.
a. [1842 februarie-martie]	mai multe scrisori către familia sa, trimise printr-o scrisoare către Ion Ghica. Cf. aici p. 29(30) ***
a. [1842]	către un destinatar neidentificat (hîrtia fiind deteriorată), citată în scrisoarea către Ion Ghica. *Ibidem*, p. 33(36).
„ „ „	către Grigore Alexandrescu *Ibidem*

* Cf. aici *Notă asupra ediției*, p. 11.

** Pentru datare s-a folosit, în lipsa datei originale a scrisorii, data locului unde a fost semnalată (scrisoare, presă etc.), cu mențiunea *ante* și paranteze drepte.

*** Cifra din paranteze indică pagina din traducerea scrisorilor.

a. [1844 decembrie 9]	mai multe scrisori către Ion Ghica, citate în scrisoarea către acesta. *Ibidem*, p. 72(75).
1846	către Costache Filipescu; păstrat numai plicul cu adresa: „Monseur Constantin Philipescu, Chaussé d'Antin 39, Paris", pe ștampila poștii franceze anul „1846". *Ibidem*, p. 557, n. 1.
1847 iulie	către N. Bălcescu, citată în scrisoarea acestuia către V. Alecsandri din 1847 octombrie 1. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, p. 113.
a. [1847 octombrie 1]	către N. Bălcescu. *Ibidem*
a. [1847 noiembrie 29]	două scrisori către N. Bălcescu citate în scrisoarea acestuia către V. Alecsandri. *Ibidem*, p. 115.
a. [1848 februarie 24]	către N. Bălcescu, rezultă din răspunsul acestuia către poet.
a. [1848 noiembrie 10]	către Zulnia Sturdza, citată în scrisoarea poetului către aceasta. Cf. aici p. 129 (130).
a. [1849 decembrie 1]	mai multe scrisori adresate familiei sale, citate în scrisoarea către Ion Ghica. *Ibidem*, p. 149(150).
a. [1850 ianuarie 20]	către marchizul de Bedmar, citată în scrisoarea către acesta. *Ibidem*, p. 152(153).
1850 ianuarie 20	către Ion Voinescu II, citată în scrisoarea acestuia către poet, din 1850 februarie 16. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, p. 431.
a. [1850 februarie 11]	către N. Bălcescu, citată în scrisoarea acestuia către poet. *Ibidem*, p. 118.

a. [1851 martie 16]	către Dimitrie Bolintineanu, citată în scrisoarea acestuia către poet. *Ibidem*, p. 135.
a. [1853 august 3]	către Ernest Dréolle, rezultă din scrisoarea acestuia către poet. *Ibidem*, p. 443.
1854 martie 10	către Ion Ghica. Cf. B.A.R., ms. rom. 803, f. 57—58.
a. [1854 iulie 23/august 5	către vornicul V. Alecsandri, citată în scrisoarea acestuia către fiul său. Cf. *Scrisori către V. Alecsandri*, p. 59.
1854 octombrie 14/26	către Ion Voinescu II, citată în scrisoarea acestuia către poet din 1854 noiembrie 12. *Ibidem*, p. 432.
a. [1855]	telegramă, destinatar neindicat, citată în biletul către Edouard Grenier. Cf. aici, p. 212.
a. [1855 octombrie 28]	către Edouard Grenier, citată în scrisoarea poetului către acesta. S-ar putea să fie scrisoarea din 10 octombrie. *Ibidem*, p. 224 (226).
a. [1855 noiembrie 20]	către vornicul V. Alecsandri, citată în scrisoarea poetului către Costache Negri. *Ibidem*, p. 228(229).
a. [1855 decembrie 29]	către Vernon, citată în scrisoarea acestuia către poet. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri*, p. 428.
a. [1856 februarie 2/14]	două scrisori către Costache Negri, din Rusciuk și București, citate în scrisoarea acestuia către poet. *Ibidem*, p. 308 (309).
1856 august 21	către Iancu Alecsandri, citată în scrisoarea acestuia către fratele său, din 1856 octombrie 15.

	Cf. B.C.S., Arh. Kogălniceanu, XC, 12.
1856 noiembrie 2	către Iancu Alecsandri, citată în scrisoarea acestuia către fratele său, din 1856 noiembrie 24. *Ibidem*
a. [1857 martie]	către Costache Rolla, citată în scrisoarea poetului către Victor Place. Cf. aici p. 268 (269).
a. [1857 iunie]	două-trei scrisori către Ion Bălăceanu, citate în scrisoarea poetului către acesta. *Ibidem,* p. 286 (287).
a. [1857 martie 22]	către ziarul *Concordia,* I, nr. 13, 22 martie 1857, p. 51. Cf. B.A.R., P. IV 53.
a. [1858 ianuarie 1]	către Giovenale Vegezzi Ruscalla, citată în scrisoarea acestuia către poet. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri* p. 421(422).
a. [1858 februarie 3]	două scrisori către Ion Bălăceanu, citate în scrisoarea acestuia către poet. *Ibidem,* p. 99 (102)
1858 februarie 8	către Ion Bălăceanu, citată în scrisoarea acestuia către poet din 1858 februarie 11. Cf. *Documente privind Unirea Principatelor,* III, Buc., 1963, p. 350.
a. [1858 februarie 11]	către Giovenale Vegezzi Ruscalla, citată în scrisoarea lui Ion Bălăceanu către poet. *Ibidem,* p. 352.
a. [1858 februarie 23]	către Ion Bălăceanu, citată în scrisoarea acestuia către poet. Cf. *Scrisori către Vasile Alecsandri,* p. 105(108).
[1858 decembrie — 1859 ianuarie]	către George Sion, citată în scrisoarea lui V. Alecsandri către acesta.

	Cf. aici, p. 391.
a. [1859 ianuarie 20 (s.v.)]	către Ștefan Golescu, citată în scrisoarea poetului către George Sion. *Ibidem*, p. 392.
a. [1859 martie 3 (s.v.)]	mai multe scrisori către destinatari nenumiți, citate în scrisoarea poetului către Ion Ghica. *Ibidem*, p. 420(421)
„ „ „	către intendentul său. *Ibidem*
a. [1859 mai 25]	către Legația Sardinei, citată în scrisoarea acesteia către V. Alecsandri. Cf. B.C.S., A 36. S.
a. [1859 iunie 2]	telegramă către Iancu Alecsandri, citată în scrisoarea poetului către fratele său. Cf. aici p. 434(436).
1859 noiembrie 11	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(2)/DCVI.
1859 decembrie 1	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(6)/DCVI.
1859 decembrie 10	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(9)/DCVI.
1860 februarie 20	către Costache Negri, citată în scrisoarea poetului către acesta și scrisă în aceeași zi. Cf. aici p. 484 (485).
1860 aprilie 16	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(10)/DCVI.
1860 aprilie 25	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(13)/DCVI.
1860 aprilie 29	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(14)/DCVI.

1860 mai 6	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(15)/DCVI.
a. [1860 mai 13]	telegramă către președintele colegiului electoral din Buzău, citată în telegrama către Ion Ghica. Cf. aici p. 497.
1860 mai 14	către Ion Ghica. Telegramă cifrată. Cf. B.A.R., S 10(18)/DCVI.
[1860 iunie 30]	bilet către Ion Em. Florescu, trimis prin scrisoarea către Ion Ghica. *Ibidem*, p. 507(508).
„ „ „	către arhitectul Gabrieli, trimisă odată cu scrisoarea către Ion Ghica. *Ibidem*
[c. 1860]	către Eliza I. Em. Florescu, citată în scrisoarea acesteia către poet, nedatată. Cf. B.C.S., A 36. F 68.
„ „	către prințul Cantacuzino [cneazul ?] citată în scrisoarea Elizei I. Em. Florescu către poet. *Ibidem*

INDICI

INDICE DE OPERE ALE LUI V. ALECSANDRI AMINTITE ÎN SCRISORI ȘI NOTE

INDICE DE OPERE ȘI PERIODICE AMINTITE ÎN SCRISORI ȘI NOTE

INDICE DE NUME *

A

* Cifra din paranteze indică pagina din traducerea scrisorilor. Cifrele aldine indică paginile cu note privitoare la persoana respectivă.

B

C

G

L

M

O

P

Q

R

S

INDICE AL SCRISORILOR PE DESTINATARI, GRUPATE CRONOLOGIC

Către Agenția austriacă

Către Iancu Aleesandri

Către alegătorii din ținutul Bacăului

Către Grigore Alexandrescu

Către Ion Bălăceanu

Către Nicolae Bălcescu

Către marchizul de Bedmar

Către Biblioteca British Museum

Către Henri Bulwer

Către Maria Cantacuzino

Către Căimăcămie

Către Victor Cuénim

Către domnitorul Alex. I. Cuza

Către doamna Elena Cuza

Către Departamentul din Lăuntru

Către Hippolyte Desprez

Către Divanul ad-hoc

Către Pantazi Ghica

Către Alexandru G. Golescu-Arăpilă

Către Costache Negri

Către Costache Negruzzi

Către Iacovache Paladi

Către Victor Place

Către Dim. A. Sturdza

Către Iosefina Sturdza

Către Zulnia Sturdza

Către Abdolonyme Ubicini

CUPRINS *

* Cuprinsul corespunde indicelui cronologic.

Către Agenţia austriacă

Către Ion Fotiade

Către Agenţia austriacă

Către Iancu Alecsandri

Către Henri Bulwer

Către Costache Rosetti-Ţeţcanu

Către Iancu Alecsandri

Către Dim. A. Sturdza

Către Căimăcămie

Către Iancu Alecsandri

Către Alexandru Jora

Către Ion Ghica

Către Ion Bălăçeanu

Către Ion Ghica

Către Costache Negri

Către Ion Ghica

Către Costache Negri

Către Ion Ghica

Către Abdolonyme Ubicini

Către Costache Negri

Către Alexandrina Ghica

SECȚIA
București

Lector: CĂTĂLINA POLEACOV
Tehnoredactor: AURELIA ANTON

Bun de tipar 12 XII 1981. Coli ed. 33,90. Coli tipar 45,5
Planșe tipo 4.

Tiparul executat sub comanda
nr. 318 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918“,
str. Grigore Alexandrescu nr.89—97
București
Republica Socialistă România